

خاصه پیرونه

کتابخانه پوهنتون

شماره ۱۳۴۹

کابل پوسٹ ہاؤس دہلی کا نہ ذات پر حضور سلطنت درنگ کورنی زاو دہیواد
 دہلی و طنوالو تہ خمپلو اگر دبیرتہ اختلود وہ پنچو سم کالیزے پمنا سبت
 دزیر لکوع مبارکروان او معارف پالونکر لولواک ترسیور
 لاندر دافغان اوسر ہوسان او نیلک غم غواہے . او د آزاد
 دشہیر انودار و احو دیار درود استوے .

کابل پوهنتون	دامتياز خاوند :
صالح محمد رازی	مسئول مدير :
محمد جان رامکی	مہتمم :

سخت کوش و نرم خوی و گرم جوش
دین و دولت از وجودش استوار

پادشاهی خوش کلام و ساده پوش
صلح و اخلاص از نگاهش آشکار

AFGHANISTAN CENTRE AT KABUL UNIVERSITY

3 ACKU 00044282 1

رحمت حق برروان پاك او
حافظ دين مبین شمشير او
عهد فاروق (رض) از جلالش تازه شد!

نادر افغان شه در ویش خو
کار ملت محکم از تدبیر او
عهد صدیق (رض) از جمالش تازه شد!

آزادی

آزادی حق طبیعی بشر است و بشر برای حفظ و نگهداشت این حق مسام در مرور قرون مجادله کرده خون ریخته و قربانی داده و نگذاشته که در زیر تحکم اجنبی برود ...

خوشوقتیم از اینکه مردم آزدمش جهان به ارزشهای حق خودارادیت ، آزادی سیاسی و حقوق بشری ایمان تام دارند و درصدد آنند تا بیخ و بنیاد ریشه های استعمار و استثمار را محو و نابود سازند ...

ملت نجیب و باشهامت افغانستان دایماً برای حفظ استقلال سیاسی خود چون شیران گرسنه سرحدات اجنبی را پامال کرده ، با خونریزی و جان نثاری حصول این افتخار ملی را اصرار و مطالبه نموده اند .

تاریخ باستان این سرزمین ایام پرافتخار عصر سلطان محمود و مسعود غزنوی ، ادوار پر جلال و عظمت غیاث الدین و شهاب الدین غوری ، زمانهای میرویس و محمود هوتکی ، بابا افغان احمد شاه درانی ، شاهنشاهان نامدار ، شاهان با افتخار و جنگجویان دلاور وطن را با خطوط زرین در صحایف خود قید کرده .

یاد آرید آنروز های باشرف را که وحدت ملی در سر تا سر این مرز و بوم حکمفرما بود و مات افغن برای افغانستان و افغانیت ، اشتراك منافع وطنیت ، برادری و برابری ، صداقت و راستی ، مردانگی و شجاعت دیگر نصب العین عمده را امید داشتند در مقابل استعمار و استثمار بیک صداسران قومی مطیعانه ، صادقانه و اخلاص کارانه ، در دامنه های وسیع صحاری و در پیچ و خم جبال شامخ بنام ایفای خدمت بوطن سرازیر میشدند و برای منکوب ساختن دشمنان قیام میکردند . و لاکه ننگین استعمار را ذایل میساختند .

پنجاه دو سال قبل از امروز ملت استقلال خواه ما تحت قیادت و اِزاده
اعلیحضرت سعید شهید محمد نادر شاه غازی (ح) بایک عزم خلیل ناپذیر برای
بدست آوردن حقوق تامه مردم افغانستان باخرین فداکاری در هنگامیکه آسمان وطن
با ترشحات قرمزی می درخشید ، از خون جرانان ملی و عسکری دامنه های کوهسار
سرحد را لاله گون ساخت ... و با جان نثاری در برابر قویترین استعمار در راه
استرداد آزادی وطن به پیروزی نایل گردیدند و افتخار این ودیعه را به مردم حق
پرست افغان امانت گذاشتند .

امروز وظیفه ملی و واجبات حیاتی مقتضی آنست که برای حفظ استقلال و موجب
حصول همه گونه مفاد ملی و مملکتی کوشیده نگذاریم تا جهل ، فقر ، نفاق یا اغراض
دشمنان در آن رخنه وارد نماید . بدین معنی که برای حفظ این امانت و نعمت ، اتفاق
و اتحاد داخلی ، امنیت عامه ، سرکوبی و منکوب ساختن عوامل فتنه انگیز و فساد
و آسانیکه بغرض خود این اتحاد و امنیت را خلل کردن بخواهند توجه خاص نماییم ...
آری معقول است ملتی که در راه حفظ و حصول استقلال و حاکمیت ملی جان داده
و این نعمت پرشرافت را حاصل کرده بحصول استقلال خود اظها ر نماید!
در این فرصت مغتنم که بیاد بود شهدای راه آزادی ، ملت افغان سالگرد پنجاه و
دوهمین سال استرداد استقلال وطن را تجلیل مینمایند ، به کافه هموطنان گرامی
و عزیز ، این ایام پرافتخار را تبریک گفته و بروح پرفتح اعلیحضرت سعید شهید
(رح) و روان پاک شهدای راه آزادی درود ، تحیات و اکرام فرستاده ، سعادت
و سرفرازی قوم افغان را در زیر سایه شاه معارف پرور و ترقی خواه ما از بارگاه ،
ایزد متعال تمنا میکنم و میگویم :

زننده باد ملت شجاع افغانستان

پاینده باد استقلال افغانستان

صالح محمد رازی

پیام رئیس پوهنتون

نعمت آزادی که به لطف خدای بزرگ و باهمت و توانائی قهرمانان افغان نصیب کشور میباشد و دیعه ایست که مسئول نگهداشت و ثبات آنیم. ما افغانها هر جا و در هر مرقفی که باشیم به نوبه خود در حدود صلاحیت و استعداد و در طرز تفکر خریش باید خود را مکلف به حفظ آزادی کشور خرد احساس کنیم. همانطوریکه اجدا ما خریش را فدای راه حصول آزادی کردند ما باید خریش را در راه حفظ آن فدا نماییم. آنها عملاً با سلاح جنگیدند تا استقلال افغانستان را بدست آورند ما باید عقلاً و علماً بجزگیم تا آنرا نگه داریم.

ثبات و وحدت فکر و عمل، یکرنگی طرز بینش، ترک مفکره ها و ذهنیه های نفاق و تبعیض، مجادله عایه خرافات و اوهام، تلقین اندیشه های واقع بینانه و سالم برای خیر و فلاح جامعه، جهاد و تلاش برای ایجاد و تقویه وحدت ملی ا کسان اواسی بقای استقلال ما شمرده میشود.

جوانان کشور ما بانیروی جسمی و قدرت دماغی خویش، با اندیشه های عالمانه و احساسات ملی خویش پایه های استوار استقلال ما بوده مسرلست و مکلفیت بیشتری متوجه آنهاست تا در پرتو حریت ملی خویش آرام، مسعود و معمور زندگی کنیم. زمانی مردمان ممالک جهان برای تمتع از منابع طبیعی و بشری خطه های دیگر به تاخت و تازهای سیاسی و استعمار پرداختند و کولونیا لیزم قسمت اعظم ممالک را زیر پرده تاریک در مذلت و بیچارگی قرار داده بود و چنانچه همین امروز هم در شرق و غرب مردمی هستند که به چنین هنگامه جوایی ها ادامه میدهند. ولی اکثر ممالک مجاهدات دنباله داری را راه انداختند تا حریت محقق خویش را نصیب گشتند.

اما امروز این استعمار به شکل دیگری نمایان است. نفوذ سیاسی، اقتصادی و فکری به نحوی از آنحاشتریش و سراسیمگی بار آورده و در آن، همانکه کمتر از علم و خرد بهره دارد بیشتر طعمه چنین استعمار است. جریانات کنونی جهان شاهد است که حتی در اثر همین وضع سرزمین هایی بحیث میدان مسابقات تسلیحاتی ممالک اجنبی قرار گرفته اند.

این همه تلاطم سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فکری اگر بدقت و در پرتو مقاصد و اهداف عمومی جامعه و منافع ملی تحلیل نشود باعث اضمحلال وحدت ملی خواهد شد و جامعه ایکه وحدت ملی ندارد معروض به خطر باختن آزادی خود است. در حالیکه ما برای پایداری و ثبات همیشگی استقلال مملکت خود دعا میکنیم آرزو مندیم ما را برای نگهداری وحدت ملی ما قدرت و موفقیت نصیب گردانند.

در فرصتیکه کشور ما پنجاه و دومین سالگرد استقلال خود را جشن میگیرد پوهتون کابل بختیار است که این تاریخ یاد بود فرخنده را بحضور پادشاه محبوب و کافه هموطنان خود تبریک گفته به روان قهرمانان آزادی درود میفرستند.

اکنون که علامه سلجوقی بجوار رحمت حق پیوسته
 بیاد و بود مراتب وطن پرستی مرحوم قطعه شعری را که
 بنام ترانه ملی مطابق به آهنگ «کارمن» سروده و به آواز
 شیفته سراینده محبوب را دیو افغانستان ثبت شده چاپ و نشر
 می‌کنیم .

ترانه ملی

کشور گزین ، ملک راستین خطه برین ، خاک آریان
 مهد دانش و هنر ، فخر آسیا
 یادگار جام جم ، مهبط سروش رزمگاه گستهم ، پایگاه هوش
 درسگاه باستان دانش جهان
 علم و فضل و رزم و بزم و عدل و داد و دین ، رتق و فتق و امر و نهی و تاج و تخت و زین
 از تو مانده یادگار سطوت و وقار
 داشتی علاقه با سپهر چیره بلند از سطوح هند و کوه و مهد سیر هیرمند
 رفته آن یکی فراز و آن دگر نشیب
 بلخ و کشم و با میان ، آریا و پکتیان ، ساک و کند هار
 چون نسا و کاکا بلند از تو یادگار
 مرز و بوم مامت آستان خور بزم گاه ما ، سرزمین در
 مظهر تجلی است قلب پاک ما
 ماوسیل گرزه دمان ، دو برادریم هر دو نسل کوهسار و پاک گوهریم
 هر که در افتد بما برفتد ز پا
 پاس این محیط فرض جان مامت گرد دهیم جان بهر او رواست
 جسم ما به آب و خاک او مخمراست
 شاه راد راستین مامت پیشوای ما ، روح عدل و آفتاب دین و سایه خدا
 منظر جمال ، مظهر جلال ، منشا کمال ، مرکز سپاه
 افغان باید تا بروز حشر تا از شود دین و داد نشر
 هم عدالت و برادری و خلق خوش
 ای مرد افغان ، ای نسل شاهان بایدت که گیری ، پند از نیاکان
 با ادب بزی باشرف بمیر

جنبش های آزادی خواهی در برابر حکمرانان مغلی و صفوی

بصورت عمومی درین دوره میتوانیم از شش جنبش بزرگ ملی مردم افغانستان جهت استرداد آزادی ملی در برابر پادشاهان مسلمان یاد آور گردیم. یکی ازین نهضت های ملی در تحت قیادت فرید خان ملقب به شیرشاه سوری در سرزمین هند براه انداخته شد. مرکز دونهضت ملی که عبارت از نهضت روشانی و نهضت معروف به ختک است در پستونستان امروز و مرکز سه جنبش دیگر که عبارت از نهضت هوتکیها ابدالی های هرات و ابدالی های قندهار است در افغانستان موجوده واقع بود.

گرچه این جنبش های ملی شکل يك جنبش عمومی و منظم نداشت ولی با آنهاهم آنها را می توان اساس احساس ملیت افغانی خواند. در نتیجه این مبارزات ملی از یکطرف احمد شاه ابدالی توانست سرحدات طبیعی افغانستان را تأمین نموده و از جانب دیگر عنعنه انقلابی افغانها را در تأمین آزادی ملی و مبارزه در برابر نفوذ و استعمار خارجی اساس بگذارد. اینک می رویم اندکی راجع به این مبارزات آزادی خواهی و نتیجه آن صحبت نماییم.

جنبش ملی شیرشاه سوری

بعد از فوت ظهیرالدین بابر پسرش همایون در سال ۱۵۳۰ میلادی به سلطنت رسید. جنبش ملی بزرگ در تحت قیادت فریدخان معروف به شیرشاه سوری برای استرداد

سلطنت از دست رفته دودمان لودی افغان و گرفتن انتقام و ابراهیم لودی آخرین پادشاه لودی در هند که با پنجاه هزار عسکر در برابر با برقیام نموده بود و در سال ۱۵۲۶ توسط بابر در جنگ معروف پانی پت کشته شده بود (۱) براه انداخته شد.

شیرشاه سوری ده سال جنگید و چنانچه در تاریخ ذکر است همایون بارها توسط شیرشاه مغلوب گشت و ساعتی آرام ندید. شیرشاه بالاخره در آخرین نبرد خویش همایون را بقدری دست و پاچه ساخت که خرد را به دریای گنگا انداخت و در نتیجه توسط سقاوی بنام نظام از غرق شدن دریای گنگا نجات یافت. چنانچه مؤلف تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند می نویسد:

« به مدد سقاوی از گرداب هلاکت بیرون جست امار جال مشهور در بار همایون باهشت هزار مغل در بن وقت غریق بحر فنا گشتند » . (۲)

همایون بعد از نجاتش ساحه را تا انداره بخود تنگ دید که نتوانست بر تخت شاهی قرار گیرد. بنا بران سراسیمه جانب افغانستان فرار نمود اما چون جرأت آنرا نداشت که در سر زمین افغان ها به زندگی خود ادامه بدهد بدریا شاه طهماسب به پارس پناه برد و تا زمانیکه شیرشاه افغان حیات داشت نامی از هندوستان و یا سلطنت از دست رفته، خود نگرفت.

شیرشاه سوری شخصی بود که در هندوستان مصدر خدمات بزرگ اجتماعی گردید چنانچه قوانین مالیات را اصلاح نمود، راه ها برای ترافیک عمومی که دارای کاروان سرای ها و چاه های آب و لرازم دیگر برای حفظ و آمان و همچنین آسودگی مسافران ضروری بود بنهاد، تعصبات دینی را از بین برد و قوانین قضایی وضع کرد. چنانچه بعد از مرگ وی از جمله شاهان مغل تنها کسی توانست از وی پیروی کند همانا اکبر مغل بود و پس اکبر مغل نیز که در حقیقت کاملاً مقلد شیرشاه سوری خوانده میشود توانست در اثر همین اقدام خورش امنیت اراضی تحت نفوذ خویش را نگهدارد.

جنبش ملی پیروشان :

این نهضت ملی در سر زمین موجوده افغانستان در تحت قیادت بایزید انصاری معروف به پیروشان آغاز گردید.

(۱) شیرشاه سوری ترجمه عزیز الرحمن سیفی و نوشته صدیق الله رشتین طبع

کابل ۱۳۳۴ ص ۴۶.

(۲) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند، تألیف عابد العسی حبیبی،

طبع کابل ۱۳۴۱ ص ۳۷.

مقصود از این جنبش ملی تحیکم وحدت ملی و تاسیس يك حکومت آزاد افغانی بود. شیر شاه سوری بعد از پنج سال سلطنت با عظمت و دبه به خویش در هندوفات نمود همایون با کمک و یاری پادشاه پارس توانست دوباره به هند باز گردد همایون بعد از يك سال سلطنت وفات نموده و پسرش اکبر به سلطنت رسید. اکبر به مخالفت افغانان دوام داده و کوشش نمود در سر زمین ایشان نفوذ حاصل کند چنانیکه در سال ۱۵۸۶ شخصاً بکنار رود خانه آتک آمده و در تحت سپه سالاری زین خان کوکه (برادر رضاعی اش) يك لشکر بزرگ و مجهز را جهت تسخیر سر زمین های افغان فرستاد. دین لشکر کشی کا مندبا تجربه و دانشمند خود را راجاء بیربل را بحیث نایب برادرش روانه کرد. این جنگی بود که در آن مغل ها برای تامین اغراض استعماری افغان ها برای حفظ آزادی ملی به مقابله های سخت و خونین پرداختند، در نتیجه افغان ها موفق گردیدند عساکر متجاوز را در یکی از دره های تنگ در بین سوات و باجور محاصره نمایند. تعدادی افغان ها از بلندی به لولاندن سنگ های بزرگ و سنگ باران شروع کردند و دسته ها دیگری دست به شمشیر گردیده با ایشان در آویختند.

این حمله افغان ها طوری شدید و هولناک بود که پیلان و اسپان عساکر مغلی مضطربانه پابفرار گذاشتند و عده از منصبداران معروف مغل بشمول راجا بیربل و هشت هزار عسکر کشته شدند و زین خان کوکه به حالت ابراز تاریکی شب استفاده نموده و خود را بدر بار اکبر رسانید.

پیرروشان (بایزید) بن عبدالله نام داشت (۱) او از قوم اورمه و اصلاء قندهاری بود در جریان این مبارزات ملی در علاقه کانی کرم وزیرستان زندگی مینمود پیرروشان برای فرا گرفتن علوم متداوله و فلسفه به هند و ماوراء النهر سفرهایی نموده است. هنگامیکه سر زمین آبابی او مورد تاخت و تاز مهاجمین بین مغلی قرار گرفت، چون از هر چیز دیگر بیشتر به وطن و وطندارانش علاقه شدید داشت تجاوز بیگانگان را تحمل ننواسته بوطن عودت نمود. در باز گشتش وحدت ملی را در بین مردمانش تحریک نموده و مخالفت و مبارزه ملی اش را در مقابل مغل ها اعلان نمود. چون در پهلوی تدبیر و سیاستیکه داشت يك عالم حساس مذهبی نیز بود در اثر تبلیغاتش تعداد زیادی از مردم افغان دور او جمع گردیدند.

(۱) کتاب فوق ص ۱۴۱.

نویسنده کتاب حیات افغانی می نویسد که بایزید علانیه به پیر وانش چنین می گفت:
«مغلان ظالم اند و بامانهایت ستم می ورزند سپس لازم است افغانان حلقه اطاعت
بیکانکان را از گردن دور اندازند و آزادی خود را حفظ کنند.» (۱)

پوهاند حبیبی می نویسد که: «بایزید خودش تصریح میکند که فلسفه قیام وی در مقابل
مغل همانا رفع ستم و دفع جور و ایدای آن طایفه بوده است زیرا در حدود «۹۶۰»
هنگامیکه بیرم خان از طرف همایون حکمران قندهار بود بایزید سفری بدان طرف
کرد و در آنجا دید که لشکریان مغل کیسوی یک بانوی افغانی را بسنگ آسیاب
بسته بودند و چون سنگ آسیاب میگشت این بانوی مظلوم نیز به آن دور میخورد
و بایزید چون این منظره فجیح را دید، عزم نمود تا قوم خویش را ازین مظالم
جان گزای اجنبیان برهاند و حکومت ملی را اساس نهاد.» (۲)

باین ترتیب پیرروشان در اندک مدتی مرفق شد در بین جمیع طبقات افغان تنفر
شدیدی را در برابر استثمار و استعمار متجاوزان مغلی تولید نماید. آخوند در ویژه
راجع به پیرروشان چنین می نویسد که وی میگفت:
«هندوستان را می گیرم، تمام خزاین اکبر از آن من است. بیاید با سپان خود
دور من گرد آید!» (۳) و در موضوع تصرف هند پوهاند حبیبی می نویسد:

«بایزید تنهائی خرواست که کوهسار خود را از تسلط شاهان اجنبی برهاند بلکه
اراده داشت که بر هند نیز تصرف جوید، و در آن آنجا پس داستان شاهی افغانی را
زنده سازد، وی دلی گرم داشت، همواره برای استرداد عظمت کهن افغانی می
کوشید و در ویژه ملای معاصر و مخالفش، با این مرام بلند سیاسی بایزید را در
مخزن السلام اثر پنبهتوی خود چنین نوشته: لشکر را فراهم میسازم تا هند را مسخر
کنیم، هر کس که اسب دارد بیاید ثروت اکبر پادشاه تماماً از ماست.» (۴) پیرروشان
برای تامین مقاصد ملی خویش خزانه ای داشت که پیروان او از آنچه بدست می
آوردند حصه پنجم آنرا تحویلی این خزانه مینمودند و پیرروشان ازین خزانه

(۱) حیات افغانی طبع لاهور ۱۸۶۷ م - ص ۱۵۶ .

(۲) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند - حبیبی ص ۱۴۵ بحواله تذکرت الانصار خطی.

(۳) مخزن اسلام آخوند در ویژه ص ۴۱۸ .

(۴) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند - حبیبی ص ۱۴۶ .

برای مستحقان استفاده مینمود. پیرروشان درین مبارزات ملی شخصاً حصه میگرفت و تنها مرد کفتار نبود، چنانچه در یکی از جنگ های که برضد صوبه دار آنوقت در موضع (کله دیره) مینمود و در این جنگ چندین دعوت نامه به کابل نیز فرستاده بود که افغان های اینجا را هم برضد صوبه دار مذکور تحریک نماید گرفتار و زندانی گردید اما افغانها به زودی توانستند او را از حبس نجات دهند. پیرروشان مبارزه ملی خود را از سر گرفت و بعد از حبس به علاقه کوهستانی تیرا رفت و پشتون هایی را که فریب پول مغل را خورده بودند سخت تنبیه نمود. مؤلف تاریخ مرصع می نویسد که یلک هزار و سه صد تن دست های خود را از پشت سر بستند و خود را به پیرروشان تسلیم نمودند (۱)

پیرروشان بعد آتیرا را مرکز فعالیت های ملی خویش قرار داد و آهسته، آهسته نفوذ او به علاقه یوسفزای نیز سرایت کرد. مغل های هند ازین نفوذ او سخت مضطرب و در اندیشه شدند و چون جرأت آنرا نداشتند مستقیماً داخل پیکار گردیدند از چال های سیاسی استعماری استفاده نمودند و خواستند تخم نفاق و تجزیه رادر بین افغان های مجاهد بکارند. بنا بر آن اعمال مغل توسط سیدعلی ترمزی مشهور به پیر بابا یکی از پیروانی متعصب او را بنام آخوند در ویزه برضد او اغوا و تحریک نمودند تا از نفوذ پیر بابا بنا بر ازدیاد نفوذ پیرروشان در بین یوسفزای ها کاسته نشود. قنبر علی پدر سیدعلی ترمزی نیز رسوخ و اعتباری در دربار مغل داشت و باین ترتیب روابط مستقیم در بین دسیسه آخوند در ویزه و دربار مغلی هند قایم گردید آخوند در ویزه و پیر بابا در تبلیغات سو و پرو پا گند های دور از اخلاق علیه پیرروشان شروع نمودند، نه تنها این مرد ملی و وطن دوست را پیر تاریخ اسم دادند بلکه اتهاماتی نیز باو بستند. بطور مثال عده از اتهامات شان علیه پیرروشان قرار ذیل بود:

- ۱- پیرروشان زنان را در حلقه مریدان خویش داخل کرده است.
- ۲- زن و مرد در هنگام اجتماعات و عبادات او یکجا شرکت میکنند.
- ۳- پیرروشان قایل به نظریه وحدت الوجود است.
- ۴- پیرروشان جمله کسانی را که در حلقه مریدانش شامل نیست بنام مرده

یاد کرده و مریدان خویش را وارثین حایز ملکیت و دارایی ایشان میداند.

(۱) تاریخ مرصع، افضل خان ختک، از نشرات اورانی طبع ۱۸۶۰ میلادی

مخالفین او حتی کتاب خیرالبیان را که از تالیفات پیرروشان است و بزبان های چهار گانه پښتو، دری، عربی و اوردو نوشته شده، در هر جایکه پیدا می نمودند طمع حریقی می ساختند. اما پیرروشان از جمله مردمان نبود که باین دسایس و مخالفت ها وقعی داده و در راه آرزوی ملی او سدی شده بتواند. چنانچه او به مبارزات خویش دوام داد و زمانیکه با سواران خویش مؤفق شد عسلاقه (برده) را از عمال در بار باری متصرف کرد، حین مقابله خونینش با گماشتگان تازه دم مغلی در موضع (کالاپایی) او را جل زده و از تشنگی جان سپرد. جسد او را در اشغر بخاك سپردند و فات این مرد بزرگ ملی را در حدود ۹۸۸ هـ تخمین کرده اند (۱)

می گویند پیرروان او جسد این پیشوای بزرگ شانرا در تابوتی جادادند و بقسم تبرك بالای شانه های شان از یکجا به جای دیگر نقل میدادند تا اینکه بدست آخوند در ویزه افتاد. آخوند در ویزه بعد از آنکه جسد او را آتش زد بدیافتند.

اگرچه پیرروشان از جهان چشم پوشید ولی تحریکات مقدس آزادی خواهی او خاموش نگردید و پسر چهارده ساله اش جلال الدین جای او را گرفت و مجاهدانش را دنبال نمود. فانی کشمیری راجع به جلال الدین چنین می نویسد:

«بعد از بازید جلال الدین برتری یافت و به غایت مستقل شد عادل و ضابط بود...» (۲)
 جلال الدین بایست هزار پیاده و پنج هزار سوار بیکه از قبایل اسپریدی، یوسفزایی، مومند و غوریه خیل جمع نموده بود تا سال هزار هجری به مبارزه خویش علیه متجاوزینش در دربار باری دوام داد تا اینکه آویز بدست شخص بنام مراد بیگ در راه آزادی خواهی به شهادت رسیده و سرش بدر باراکبر فرستاده شد پوهاند حبیبی راجع به شهادت جلال الدین چنین می نویسد:

«باین طور قوای ظالم مغل يك شعله روشن کانون ملیت افغان را خاموش کردند و کله پر شور آن رادمرد افغان را بدر بار هند روانه ساختند...» (۳)

شیخ عمر برادر خیر الدین و همچنین جلال الدین توسط دسایس در بار مغل بقتل رسیدند بعد از جلال الدین احداد پسر شیخ عمر و نواسه پیرروشان که در عین زمان داماد جلال الدین بود تحریک مقدس آزادیخواهی را بدوش گرفت فانی کشمیر او را چنین معرفی میدارد.

(۱) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی عهد حبیبی ص ۱۴۹
 (۲) دبستان مذاهب فانی کشمیری طبع بمبئی ۱۲۹۲ قمری ص ۲۵۲
 (۳) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند - حبیبی ص ۱۵۵

«احداد مردی بود عادل و ضابط و بر آئین اجداد فع المقدارش ثابت و حق
مردم را بمردم رسانیدی و خمس اموال که از جهاد بهم سیدی در بیت المال داشتی
و آنرا نیز به غازیان رسانیدی» (۱)

در زمان قیام اجداد بود که جهانگیر در عرض اکبر بر تخت هند جلوس نمود.
جهانگیر از جنگ هاییکه با اجداد در چرخ لوگر نموده در تترك جنها نگیری چنین
می نگارد:

«... اجداد افغان که از دیر باز در کرهستان کابل در مقام سرکشی و فتنه انگیزی
است و بسیاری از افغانان آن سرحد بر او جمع شده اند، از زمان والد بزرگوارم
(اکبر) تا حال که سال دهم جلوس من است افراج همیشه بر سر او تعیین بوده اند...» (۲)
دیکه از جنگ هاییکه در بین اجداد و قوای بایری واقع شد تقریباً سه هزار افغان
جام شهادت نوشیدند و ازین تعداد کشتگان میتوان حدس زد که این جنگ های آزادی
خواهی در برابر متجاوزین مغلی تا چه اندازه شدید و خونین بوده است. اجداد تا سال
۱۰۵۳ هجری به مبارزات خویش دوام داده و بالاخره در همین سال در علاقه نواغر
یا اوغر جام شهادت را نوشید. می گویند بعد از آنکه قوای متجاوزین بعد از مرگ
اجداد داخل قلعه او گردیدند هیچ فردی از افغان هارا با استثنای يك دوشیزه افغان
زنده نیافتند این دوشیزه افغان نیز تا آخرین مرحله تسلیم نگردیده و در نتیجه از پای وی
قلعه خود را به پایین انداخت و باین ترتیب مرگ را بر اسارت ترجیح داد. (۳)
طوریکه منتخب اللباب می نویسد هنگامیکه سر اجداد را بدر بار جهانگیر فرستادند جهانگیر
از شادمانی زیاد جشن مجلی برپا نموده و بر سپاهانش تبریک گفت. (۴) باین ترتیب اجداد
نیز نام بزرگوار در تاریخ مبارزات آزادی خواهی این سرزمین ثبت نموده مؤلف تاریخ
افغانستان در عصر گورگانی هند راجع به شهادت اجداد می نویسد:

«باینطور اجداد روشن نژاد، بعد از مقابله های مرادنه و جنگ های آزادی طلبانه
در مقابل قوای شاهنشاه، از جهان رفت، نام نیک جاویدی اجداد جهان ملیت و استقلال
طلبی در تاریخ ملی گذشت، که مردانگی تاریخی وی و در زبان مؤرخین اجنبی است،
چنانچه صمصام الدوله همیگوید:

(۱) دبستان مذاهب ص ۲۵۲

(۲) تترك جهانگیر طبع میرزا هادی در لکهنو ص ۱۵۳

(۳) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند حبیبی ص ۱۵۸

(۴) منتخب اللباب خانی خان طبع کلکته ۱۸۹۶ میلادی ص ۳۵۸

شجاعت و بها دری او ناسخ داستان رستم و افراسیاب است و در عهد جهانگیر
آویزش های سخت با عساکر پادشاهی نمود...» (۱)

بعد از احداث پسرش عبدالقادر وظیفه مبارزات آزادی خواهی را بدوش گرفت .
عبدالقادر در سال ۱۰۳۷ هجری ظفرخان صوبه دار جهانگیر را در دره خرمانه
تیرا، مورد حمله قرار داده و تعداد زیادی از عساکر متجاوز را بکشت ، اموال شانرا
به غنیمت برد اما درخواست به زنان و اطفال ایشان اذیتی برساند مجاهدات عبدالقادر
تا سال ۱۰۴۴ هجری دوام کرد و بالاخره او نیز بدست سعید خان یکی از صوبه داران
مغلی در کابل گرفتار گردیده و بدر بارشاه جهان فرستاده شد عبدالقادر بعداً نفی
البلد گردیده و در سال ۱۰۴۶ هجری در پشاور جهان را پذیرد گفت .
بعد از در گذشت عبدالقادر الله داد پسر جلال الدین و نواسه پیرویشان وظیفه
اجداهش را بدوش گرفت .

صمصام الدوله در مائراامرا راجع به الله داد می نویسد:

«... الله داد شخصی بود دلاور ، بامروت ، نیکو فکر و راست و در تهذیب
و اخلاق بی همتا و هیچ صوبه داری بدون مشورت او کار نمیکرد و همه مردم
فدوی او بودند اخیراً شاه جهان از نفوذ وی در دکن ترسید و بعد از وفات در شمس آباد
ناندیر در باغ خود مدفون گشت...» (۲)

هنوز پسر و برادر وی در عصر جهانگیر در ۱۰۲۸ هجری در قلعه گویا در نزدندان
مغلی بسر می بردند که الله داد اسیر متجاوزین گردید و جهانگیر او را نفی البلد نمود .
الله داد در زمان شاه جهان در دکن زندگی مینمود و در سال ۱۰۵۸ هجری وفات کرد .
کریمداد پسر دیگر جلال الدین نیز به مقابله های خونین با متجاوزین مغلی پرداخت
تا اینکه در اثر رشوت و صرف پول هنگفت اسیر گردیده و در ۱۰۴۷ هجری به
امر شاه جهان در پشاور کشته شد .

این بود شرح مختصری از زندگی خانواده پیرروشان و تحریکات مقدس آزادی
خواهی ایشان در برابر متجاوزین پادشاهان مسلمان مغلی که تاریخ افغانسان از آن با احترام
و افتخار یاد میکند .

پوهاند حبیبی راجع به این جنبش های ملی در برابر شاهنشاهی مغلی چنین
اظهار عقیده میکند :

(۱) تاریخ افغانستان در عصر گورکانی هند حبیبی ص ۱۵۸

(۲) مائراامرا ثواب صمصام الدوله طبع کابل کتبه ۱۳۰۹ ق ص ۲۴۸

« از بدو شاهنشاهی مغل تا اواخر آن که ستاره شاهنشاهی هوتکی و بعد از آن سدوزایی به جلوس اعلیحضرت احمد شابابا از افاق قندها می‌تابید در مدت (۲۵۰) سال روح ملی پښتون نمرود و افغان‌ها سلطنت مغلی ایک قوه قاهره اجنبی پنداشتند و بارها در مقابل قوای مغلی چه در کوهسار پښتونخوا چه در صفحات هند قیام‌های مردانه نمودند و این نهضت‌های ملی با وجود قوت و شوکت شاهنشاهان مغلی دوام کرد و خونیخوارترین بازوهای مغلی نتوانست روح ملی پښتون را بکشد.» (۱)

پیرورشان از نهضت‌های ملی و آزاد یخواهی در برابر نفوذ پادشاهان مغلی عقیده داشت که ملت افغانستان مانند هر ملت دیگر برای تامین و انکشاف زندگی مادی و معنوی خویش بیک مرکز مشخص و ثقافت ملی ضرورت دارد. مورخان خارجی مانند پروفیسور مارگن استرنی نارویژی و پروفیسور ریسنر روسی به این نتیجه رسیده‌اند که «نهضت روشانی یک نهضت ترقی ملی بود که علاوه بر جنبه نظامی و سیاسی مبارزه آزادی خواهی را در امور اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز در بر می‌گرفت. هدف این نهضت آن بود تا به سلطه خارجی در تمام این‌ساحه‌ها خاتمه داده ملت افغان را نه تنها برای استرداد آزادی و استقلال سیاسی بلکه برای تشکیل و تنظیم یک جامعه و دولت جدید مطابق مصالح و مقتضیات ملی آن آماده سازد. مؤسس نهضت روشانی که در عین زمان یک عالم بزرگ و همچنین نابغه جنگ و سیاست بود نظریات خود را در کلمات معروف خود (خیر البیان) که بزبان پښتو تالیف کرد و به سه زبان دیگر ترجمه شده تبلیغ نمود. پیرورشان از حقوق زن‌ها دفاع نموده و به آنها اجازه مشارکت در زندگی اجتماعی و امور ملی عطاء کرد. اهمیت زبان و ثقافت ملی را بیان نموده و مساوات دیموکراتیک ادر بین طبقات و صنوف مختلف جامعه اعلان و تطبیق نمود.»

پیرورشان در اثر تبلیغات خود عده بی‌شماری از مردم افغان و خاصه قبایل افریدی، وزیری، بنگش و اورکزایی را دور خود جمع نمود و یک مرکز مقاومت ملی را در برابر پادشاهان مغلی بوجود آورد. نهضت‌های پیرورشان با مخالفت‌های شدید دولت مغلیه هند مقابل گردید و یک سلسله جنگ‌های خونین صورت گرفت که هشتادسال دوام نمود. اگرچه دولت مغلیه هند بالاخره در اثر قوت بزرگ عددی و منابع

(۱) تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند حبیبی ص ۱۶۰

سرشا پرتلی و مالی مؤفق گردید این جنبش های آزادی خواهی را تا اندازه خفه سازد ولی مطالعه این جنگ های خونین و نمونه های عملی ایثار و قربانی در راه تامین آزادی ملی اثرات عمیق و جاویدانی را در روح افغان های بیاد کار - گذاشته است که بزرگترین ثروت معنوی و ملی ملت افغان شمرده میشود .

اگر چه افغان ها در برابر دولت مغلیه هند نتوانستند آرزو های ملی شانرا جامه عمل بپوشانند اما نهضت های آزادی خواهی که بعداً در گوشه های دیگر این مملکت یعنی در ماورای غرب رود اندلس علیه تجاوز بیگانه ادامه یافت این آرزو با حصول آزادی ملی و تامین وحدت سیاسی افغانستان بر آورده شد .

جنبش های ملی خوشحال خان ختک

خوشحال خان ختک پسر شهباز خان در عهد نورالدین جهانگیر شهنشاه مغل در سال ۱۶۱۳ میلادی در علاقه اکوره که در ۳۵ مای شمال پشاور موقعیت دارد پایه جهان گذاشت

اجداد خوشحال در سرزمین های افغانستان از دست رفته یا پبنتونستان امروز از قدیم ، بزرگی و پشوائی قبیله ختک را بدوش داشتند . قبیله ختک در تمام ادوار تاریخ آزادی داخلی داشته و آزاد زندگی میگردند. نیکه بزرگ خوشحال درویش محمد نام داشت که معروف به چنچر بود . در هنگام پادشاهی اکبر مغل (۹۶۳ - ۱۰۱۴هـ) سرداری پبنتون ها را به عهده داشته و آزاد زندگی مینمود. بعد از چنچر پسرش ملک اکوری ریاست پبنتون های آنجا را بدوش گرفت و تمام علاقه های که در بین اتک و پشاور بود در تحت نفوذ او قرار داشت. علاقه اکوری بنام اوشهرت دارد. بعلاوه حفاظت راه های آنجا نیز بوی تعلق داشت ملک اکوری در آنجا قلعه بزرگی بنا نمود که و بنام سرای شهرت دارد اکبر مغل هر چند کوشش نمود نتوانست از نفوذ و قدرت ملک اکوری بکاهد بنا بر آن مجبور شد آزادی داخلی پبنتون ها را به رسمیت بشناسد و در امور داخلی آنها مداخلت نه ورزد .

ملک اکوری برای چهل و یکسال ، بزرگ و حکمران علاقه ختک بود و بلاخره در یکی از جنگ ها در مقام (پیرسبالک) که در بین اکوری و نوشار موقعیت دارد کشته شد . بعد از مرگش پسر بزرگ او بنام یحیی خان قیادت قوم را بدوش گرفت و مانند پدر و نیکه اش این وظیفه بزرگ را پیش برد و آزادی داخلی خود را حفظ کرد . زمانیکه یحیی خان باپسرش عالم در یکی از جنگ ها کشته شد پسر دیگرش به اسم

شهباز خان بحيث رئيس مردم انتخاب گرديد شهباز خان مرد عاقل و دانشمندی بود و توانست که با انصاف و عدالت وظيفه پشوائی قوم را پيش برده بعد از آنکه شهباز خان در سال ۱۰۵۰ هجری به عمر پنجاه سالگی در یکی از جنگ ها زخمی گرديد و بعداً وفات يافت قيادت و پشوائی قوم به پسرش خوشحال سپرده شد .

قيادت خوشحال خان از طرف شاه جهان پادشاه مغل به رسميت شناخته شد چنانچه به اين مناسبت فرمان رسمی از دهلی برای او موصلت نمود . خوشحال زما نيکه رياست قوم را بدوش گرفت ۲۸ ساله بود . اگرچه خوشحال سه برادر ديگر نيز بنام های جميل بيگ ، ميرباز خان و شمشير خان داشت اما چون خوشحال نسبت به ديگران بزرگتر بود نظر به عنعنات قوم ، بزرگی ولس ، به او داده شد . (۱)

قبل از خوشحال در بين خانواده خوشحال و مغل تصادمی بوقوع نپيوسته بود ، چه مغل ها به ايشان مخالفتی نشان نداده و در عين زمان به آزادی داخلی ايشان احترام مينمود حتی خرد خوشحال نيز در دربار شاه جهان نفوذ و اقتدار بزرگی را صاحب بود و در بسياری از جنگ ها نيز پادشاه جهان کمک هائی مينمود . چنانچه در جنگ اجمير خوشحال خان (تاراگده) را برای شاه جهان فتح کرد که در ادای آن برای خوشحال خان چهار لک روپيه نقد و به قيمت دو نيم لک روپيه زمين طور سوغات به او داده شد . (۲)

خوشحال اگرچه ارتباطی با دربار مغل داشت ولی آزادی و استقلال خود را حفظ کرد و دربار مغل نيز که امنيت آن ساحه ها را غنيمت می شمرد دخلی به آزادی داخلی پښتون نداشت . اين وضع دوام نمود تا اینکه اورنگ زیب شاه جهان را به زندان انداخت و خود در سال ۱۰۶۹ هجری به تخت نشست .

اورنگ زیب که از یکطرف شخصی مغرور و از جانب ديگر از احساسات آزادی خوراکی پښتون هابی خبر بود ، به آزادی افغان ها مداخله نموده و خواست نه تنها آنها را تحت نفوذ و اطاعت خود در آورده بلکه سرزمين آنها نيز تصرف کند . از همينجاست که آتش دشمنی در بين پښتون ها و مغل ها افر وخته شده و خوشحال ختک بحيث يك رئيس باغیرت و آزادی خواه در مقابل متجاوزين مغل شمشيرش را باسی هزار جوانان پښتون از نيام بر کشيد (۳) اورنگ زیب از اين تصميم خوشحال آگاه گرديد . در

(۱) کليات خوشحال ختک - مقدمه و حاشيه دوست محمد خان کسابل مهينه چاپ پشاور ۱۹۵۲ ص ب

(۲) پستونستان عبدالروف بينوا ، کابل ، ۱۳۳۰ ص ۳۱۸ .

(۳) کتاب فوق - ص - ۳۱۸ .

در ابتدا خواست بازور و قوت اور اتهدید نماید اما خوشحال خان مردی نبود که از اینگونه تهدیدات بهراسد. خوانندگان گرامی میتوانند احساسات این شخصیت بزرگ ملی افغان را در برابر مغل ها از اشعار گرانبهای او که بزرگترین سرمایه ابدی و ملی مردم افغانستان شمرده میشود درك نمایند.

بالاخره اورنگ زیب دانست که خوشحال مرد ترس نیست و هم نمیتواند با خوشحال، که قدرت و قوت مردمش را عقب داشت، دست و پنجه نرم کند. بنابراین تصمیم گرفت که از حیلہ های سیاسی و استعماری استفاده ورزد. اورنگ زیب با عبارات فریبنده سیاسی اورا بدر بار خود دعوت داد و برای اینکه اعتماد اورا به خود جلب کند به قرآن سوگند کرد که به خوشحال ضرری نرساند. خوشحال اگرچه به حیلہ های سیاسی در بار مغل خوب وارد بود، اما سوگند اورنگ زیب بر کلام پاک از یکطرف، تشویق مکرر گماشتگان در بار مغل از جانب دیگر، که برای این مقصد رشوت هائی را اخذ نموده بودند، اورا مجبور ساخت دعوت در بار مغل را بپذیرد. خوشحال به تنهائی روانه پشاور شد. در آنجا برای دو ماه بحیث بندی باقی ماند. صوبه دار پشاور برای آزادی او پنجاه هزار روپیه طلب نمود، اما چون خوشحال از دادن رشوت اباورزید تحت الحفظ بدر بار دهلی فرستاده شد و در آنجا صرف به جرم آزادیخواهی برای چهار سال بندی گردید. (۱)

پوهاند حبیبی راجع به حبس او بدست اورنگ زیب چنین می نویسد:

« خوشحال خان که در صفحات کوهسار نامی داشت و نمی گذاشت که قوای خونخوارا جانب این کوهسار آزاد را پامال ظلم و ستم نمایند در اوایل جلوس اورنگ زیب از طرف دربار وی بحیث یکنفر مدافع بزرگ خصم شاهنشاهی شناخته شد. بنابراین در بار هند به لطایف الحیل وی را به پشاور جلب، و از آنجا تحت الحفظ بدہلی ارسال داشت و در رمضان (۱۰۴۷ هـ) به اشاره اورنگ زیب اولاً در دهلی و بعد از آن در حصار انتهپور تا چهار سال محبوس ماند، و پس از چهار سال حبس رها گردیده و در دهلی تحت الحفظ بسر میرد و هر روز بدر بار اورنگ زیب حاضری میداد. » (۲)

در جریان حبس او اورنگ زیب گفت: « که اورا به شرطی از زندان آزادی سازد که خانواده اش را از سرزمین افغانها به دهلی نقل دهد. » چون این شرط مورد قبول

(۱) - کتاب فوق - ص ۳۱۹ -
(۲) - تاریخ افغانستان در عصر گورگانی هند، حبیبی، ص ۷۵، بحواله مقدمه کلیات اسعار خوشحال خان - طبع حبیبی از قندهار.

خوشحال قرار نگرفت. پیشنهاد دیگری با و گردید که در صورت رهائی باید همه روزه بدربار مغلی حاضری بدهد. بالاخره خوشحال خان در آگره به کمک بعضی از دوستان جوانمرد خویش توانست خود را از قید بند مغل آزاد ساخته، دوباره به سرزمین آبائی خویش بیاید. همینکه به سرزمین خود قدم نهاد بیرق آزادی را در برابر متجاوزین مغل برافراشت، چه برای خوشحال ثابت گردیده بود که در بار مغل عزم جزم دارد که پشتون‌ها را از داشتن آزادی ملی محروم سازد.

خوشحال خان به مبارزات ملی آزادیخواهی خویش دوام داده و جنگ‌های زیادی نمود. هزاران نفر از افغانان دلیر و سرباز از او اطاعت می‌کردند، طوریکه در یکی از جنگ‌های نخستین خود چهل هزار مغل را روانه دیار عدم نمود. جنگ‌های افغان در تحت قیادت خوشحال برای پنجاه سال دوام داشت، تا اینکه اورنگ زیب مجبور شد شخصاً با خوشحال مبارزه نماید چنانچه برای یکسال در کنار رودخانه اتک سنگر انداخت.

بالاخره چون برای مغلها ثابت گردید که مردم افغان را نمیتوانند با قوت نظامی مغلوب سازند باز بنای مکر و فریب نهادند و با دادن منصب و رشوت بعضی از پشتون‌های ساده و بی‌تجرب را فریب دادند و پشتون‌ها را بایکدیگر مقابل ساختند. مغلها نخست قبایل «بنگش» را در مقابل خوشحال برانگیختند. چنانچه در سال ۱۰۸۶ هجری در «علاقه» گنبت جنگهای شدیدی در بین بنگشها و خوشحال خان صورت گرفت. خوشحال نمیتوانست چه کند چه از یکطرف برای ننگ پشتون کمر بسته بود و از طرف دیگر پشتون‌های بی‌تجرب مقابل شده بود.

خوشحال خان که تا حال در هیچ جنگی از مغلها شکست نخورده بود درین جنگ توسط خود پشتون‌ها کمر او بشکست عبدل خان پسر جوان و جنگ‌آور او به شهادت رسید و خودش نیز زخمی برداشت. این جنگی بود که متجاوزین مغل توانستند از خوشحال انتقام بگیرند اما در سال ۱۰۹۱ هجری در جنگ «دوده» چنان عرصه را بر عساکر متجاوز تنگ ساخت که از یکطرف خوشحالی فتح گنبت را فراموش نمودند و از جانب دیگر خوشحال غصه‌های شکست آن جنگ را از یاد برد. از جنگهای معروف خوشحال خان می‌توان از جنگ تازره، جنگ دوابه، جنگ حصار نوشار، جنگ گنداب و جنگ

خانچ نام برد . درین جنگها خوشحال توانست خوب از مغلها انتقام بگیرد .

اورنگت زیب در راه از بین بردن خوشحال نه از استعمال زور و زورونه از هیچ نوع دسایس سیاسی دریغ ورزید ، حتی بهرام خان پسر او را بزور پول و رشوت بعلیه پدر تحریک نمود اما هیچ اقدام او نتوانست خوشحال را از عزمش باز دارد . خوشحال خان تا آخرین دقایق زندگی به مجاهدات مقدس آزادی خواهی د و ام داد تا اینکه در سال ۱۱۰۰ هـ به عمر ۷۸ سالگی در (سرای) یکی از علاقه های پنبتونستان وفات نمود . آخرین وصیت او چنین بود :

«مراجای دفن سازید که سایه مغل بر خاکم نیفتد، و بدان جا، گرد سم سواران مغل راهی نداشته باشد.» (۱) پوهاند حبیبی راجع به خوشحال خان می نویسد :

«خوشحال خان ختک يك نفر قاید و لیدر ملی بود، که برای حفظ وطن جنگید و هم در اشعار آبدار خود احساسات شور انگیز ملی را منظوم داشت و ملت افغان را قولاً و عملاً درس حریت طلبی و قربانی درین راه داده» (۲) و راجع به مزار او چنین مینگارد :

« . . . مزار این راد مرد گرامی تاکنون در کوهستان ختک مطاف عامه بوده و تا جهان ملیت باقی است زیارتگاه آزادی خواهان و ملیت دوستان خواهد بود .» (۳)

پسران خوشحال خان ، عبدالقادر خان ختک و اشرف خان هجری و نواسه های او کاظم خان شیدا و علی خان نیز در جنگ های آزادی خواهی در مقابل مغل ها حصه گرفتند و اکثراً در زندان متجاوزین مغل و دور از وطن جان سپردند . چنانچه اشرف خان برای ده سال به جرم آزادی خواهی در زندان انداخته شد و در همانجا جان سپرد .

تا اینجا فقط سه نمونه از مبارزات آزادی خواهی مردم افغان را در دوره مغل ها بصورت بسیار مختصر مطالعه نمودیم از این مبارزات احساسات ملیت خواهی مردم افغان پوره واضح میگذرد . درین مبارزات ملی تقریباً همه مردم افغان بصورت مستقیم و یا غیر مستقیم حصه گرفته بودند و احساسات همه در برابر متجاوزین مسلمان مغل مشتعل گردیده بود چنانچه همینکه اورنگت زیب تصمیم

(۱) کتاب فوق ص ۱۷۸

(۲) « « « ۱۷۷ (۳) کتاب فوق ص ۱۷۸

گرفت افغان ها را در تحت نفوذ خویش در آورد و آزادی ملی شان را سلب نماید ، درین طرف سند قیام عمومی یوسفزائی ها و افریدی ها بنا بر غایه ملیت خواهی آغاز گردید. اورنگ زیب از تمام قوت و قدرت دست داشته خود برای منکوب ساختن احساسات آزادیخواهی افغان ها صرف نظر ننمود دهات شانرا طعمه آتش ساخت ، فصول زبده ایشان را به آتش افکند ، مزارع شانرا خراب ساخت. بعد از پنج سال افریدی ها قیام نمودند و قبایل متعدد دیگر با ایشان همدست گردیدند. سر کرده سپاه مغل محمد امین خان از پشاور ، دره خیبر را عبور کرد و علی مسجد را تسخیر نمود. افریدی ها آب را بر سپاه او قطع نمودند و در حدود ده هزار تن مغل را کشته یا اسیر گرفتند و در حدود بیست میلیون روپیه نقد و جنس از ایشان به غنیمت بردند و مبالغ هنگفتی در عوض صاحب منصبان مغل که اسیر ایشان بود از باز ماندگان ایشان دریافت داشتند. در همین وقت است که خوشحال ختک نیز بطرفداری افریدی ها کمر بست و بدین ترتیب قیام عمومی از قندهار تا روداتک بوجود آمد. سیاست او ، نگه زیب بعد ازین در مقابل افغان های سرحد شمال مغربی این بود که بین قبایل ، تولید نفاق و خانه جنگی نماید و سرکردگان ایشان را تطمیح نماید تا در نواحی خویش امنیت را قایم سازد و این زمانی بود که سلطنت مغل در تحمیل قوه نام داشت (۱)

جنبش های ملی هوتکی و ابدالی

هنگامیکه افغانستان در بین دو دولت نیرومند مغلیه هند و صفویه ایران تحت فشار گرفته شد از نهضت های ملی و مجاهدات آزادی خواهی افغانها در برابر پادشاهان مغل بحث نمودیم اینک میروسیم اندکی راجع به نهضت های ملی که در حصص غربی کشور در برابر نفوذ و تسلط صفوی های ایران صورت گرفت بحث نمائیم . جنبش های ملی هوتکی و ابدالی تنها انقلابات بزرگ سیاسی را که نه تنها به نفوذ و تسلط دولت صفویه ایران خاتمه داد بلکه تأسیس امپراطوری های هوتکی و ابدالی افغانستان را به وجود آورد و در عین زمان به اشغال خود کشور ایران منتج گردید چه این نهضت ها نیز قهرراً وجود يك دولت و حکومت مرکزی را برای افغان ها ایجاد مینمود .

جنبش های ملی هوتکی از نظر ملیت افغانی در برابر پادشاهان مسلمان

(۱) سیر تکامل ایالت سرحد شمال مغربی ، رای بهادر دیوان چند طبع کلکته ۱۹۳۸ ص ۲۳

دولت صفویه ایران اهمیت بزرگی داشته و سرمشتی جاویدی برای نسل معاصر افغانستان شمرده میشود. این نهضت توسط یکی از مردان آزادی خواه و وطن دوست بایک اراده قوی و پشتیبانی مردم افغان براه انداخته شد. این شخصیت بزرگ ملی میرویس نام داشت. میرویس از قبیله معروف هوتک است که در نهضت های ملی این سرزمین سهم بزرگی دارد. هوتکی ها یکی از شاخه های قبایل غلجایی بوده و نخستین پدر این قبیله هوتک نام داشت. هوتک پسر بار و ونواسه تولر یا توران و کواسه بابا غلجی است. میرویس در سال ۱۶۷۳ میلادی بدنیا آمده و پدرش شاه عالم نام داشت. مادر این زعیم ملی میرمن نازو که دختر سلطان ملخی بود یکی از زنان عالمه، شاعره و معروف افغانستان بحساب می آید.

شاه حسین صفوی در حوالی سال ۱۶۹۸ میلادی برای خفه ساختن احساسات آزادی خواهی مردم قندهار یکی از قوماندان های نظامی خود را بنام گرگین بایک اردوی بیست و یابست و پنج هزاری بحیث نائب الحکومه قندهار فرستاد. گرگین در ظلم و ستم و خونخواری یک شخص بی قیام بوده چون گرگین نتوانست افغان ها را مطیع و مقاد خورش قرار داده و روح آزادی طلبی آنها را بکشد خواست دو قبیله بزرگ افغان یعنی ابدالی و غلجایی را باهم مقابل ساخته و از نفاق و جدایی آنها برای مقاصد استعماری خرد استفاده کند. قیادت قبیله اولی را دولت خان جد احمد شاه بابا و از دومی را میرویس خان بدوش داشت اما گرگین با آن همه حیل و دسایسکه بکار برد نتوانست این شخصیت های ملی را باز یچه دست قرار دهد. از طرف دیگر چون سرداران هردو قبیله نیات باطنی نائب الحکومه پارسی را بخوبی درک نموده بودند در برابر سلطه صفوی قیام نمودند نخست میرویس خان هوتکی به مبارزه ملی خویش توانست نه تنها سرزمین خود را آزادی بخشد بلکه خود گرگین را که آرزو داشت جنبش های ملی آزادی خواهی را مختنق سازد بقتل رساند.

میرویس همینکه نفوذ و غلبه یک کشور بیگانه را در امور اجتماعی و ملی افغان احساس نمود تصمیم گرفت که به هر قیمتی که باشد به حاکمیت خارجی پایان بخشد. سناغلی غبار درین مورد چنین می نویسد:

« میرویس از نزدیک شاهد استبداد و ظلم و تبعیض حکومت خارجی نسبت به هموطنانش گردید، و هم از راه تجارب درک نمود که چگونه عایدات سرشار مال التجاره ترانزیتی در جیب بیگانه می ریزد و چگونه مردم وطن مجبور اند

که فقط بحيث کارگران تجار بیگانه در آیند و راه های تجارتی را پاسبانی نمایند همچنین او میدید که بایست مردم از دستمزد خود بیست هزار عسکر خارجی را تغذیه و برای سرکوبی خود تقویه نمایند و بعلاوه بارتکبر و تبعیض حکام ایرانی را بادست اسارت و عدم مساوات بکشند او میدانست اگر نفاق قبابل ازین برخیزد و قوای پراگنده و مشتت قوم جمع شود ، تسلط خارجی منهدم و ملت از زنجیر تحکم غیر نجات می یابد لهذا در پی آن شد که این وظیفه بزرگ را انجام دهد (۱) .

اما گر گین قبل از آنکه با هوتکی ها طرف قرار گیرد نخست در حوالی ۱۷۰۳ بدون مقدمه قلعه شخصی دولت خان جد احمد شاه را که در شهر صفا در ۲۵ میلی شهر موجوده قندهار موقعیت دارد مورد حمله قرار داد و در نتیجه دولت خان و پسر بزرگش نظر محمد خان بقتل رسیدند و داری آنها تاراج گردید . در حالیکه قیام و ابستگان دولت خان غرض انتقام از گرگین دوام داشت ، گرگین در راه ازین بردن قوه هوتکی نیز اقدام کرد . نخستین حرکت او تبعید میرویس بدر بار اصفهان بود به این امید که افغان ها را از داشتن پیشوای ملی چون میرویس محروم سازد تا بعد از تبعید او تصامیم استعماری دولت صفویه را بالای مردمان بی سر و سردار افغان جامه عمل بپوشانند .

اما میرویس که مرد هوشمند و صاحب ذکاوت ذاتی بود در اندک مدتی توانست امور سیاسی و اداری دستگاه فاسد صفوی را مطالعه نموده و به جنبه های ضعیف آن پی ببرد . بنا بران بعد از آنکه به سهولت توانست در باریان شاه را با تقدیم طحایف و ضیافت ها طرفدار خود سازد در ختم ادای فریضه حج شاه صفوی را راضی به بازگشت بسوطن نمود . مؤلف کتاب افغانستان در مسیر تاریخ راجع به تبعید میرویس بدر بار اصفهان و سفر او را به عربستان می نویسد :

« و اما میرویس که در اصفهان تحت نظارت دولت قرار گرفت توانست بزودی خردش را از اتهام گرگین تبرئه و رها نماید همچنین او مردم و ماهیت اداره دولت را دقیقاً مطالعه و درک نمود که در بار دچار فساد گردیده پادشاه مرد بی کفایت و مامورین در بار مغرض و نالایق است ، رجال و افسران کاری رانده شده و جای آنان را مردمان بیکاره و رشوتخور و خرافاتی گرفته است ،

(۱) افغانستان در مسیر تاریخ ، م ، غلام محمد غبار طبع کابل میزان ۱۳۴۶ ص ۳۱۷

امور اداره پراگنده وشاه بخواندن اوراد ، ادعيه ، تعريذ ، ديدن فبال وجفر
وصحبت باخواجه سرايان حرم مشغول است ومردم ايران در زير بار كمرشكن
ماليات وعواض ومظالم عمال دولت و خان وملك بجان رسیده است . ميرويس
متيقن شد كه حصول آزادی از چنين دستگاہ فاسد آسان است ولى وحدت نظر
مردم افغانستان نخستين اقدام است در حاليكه رهبرى مردم در دست اقتدار خان هاى
محلى وملاهاست ، اين خان ها قسماً ساراش كابل باحكام صفوى وقسماً مشغول رقابت
وزد وحورد بايكديگر اند ، وملاها نيز مردم را از كشيدن شمشير بروى برداران
اسلامى تحذير وتخويف مينمايند پس ميرويس كه باروش ومنطق خود در بار صفوى
رانسبت به طرز اداره گرگين بدبين ساخته بود اجازه اداى فريضه حج گرفت
وبه مكه رفت .

اودر اين سفر با اشخاصيكه وارد در سياست بودند صحبت هايسى نمود وبالاخره
به علمای مذهبی رجوع کرد وبنام مردم مسلمان افغانستان كتباً استفتايی از ايشان
بعمل آورد وقتوايى دلخواه بگرفت . اودر اين استفتاء كه هدفش تحريك مردم از
نظر مذهب برضد استيلا گران وهم اسكات واقناع ملاهاى قندهار بود اين دو ماده
را گنجاييد : اول اگر در اداى فريضه مذهبى يك ملت مسلمان از طرف حكومت
اختلافى وارد شود ، آيا اين ملت شرعاً حق آنرا دارد كه خود را با شمشير از تسلط
چنين حكومتى آزاد سازد ؟ دوم اگر خان هاى قوم از مردم براى يك پادشاه ظالم
بيعت گرفته باشند ، آيا مردم حق دارند كه چنين بيعتى را شرعاً فسخ وباطل نمايند ؟
علمای دين حجاز در برابر اين هر دو سؤال جواب مثبت وقاطع نوشتند . اين است كه
ميرويس برگشت و به اصفهان آمد

«ميرويس در طول راه قندهار هر جا قبيله ، خان وملايى ديد فرود آمد وصحبت
کرد واز فساد در بار ايران ولزوم اقدام براى تحصيل آزادى سخن راند وقتوايى
علمای حجاز را بحيث سند معتبر دینی به ايشان نشان داد . ميرويس اتحاد قبایل ،
ملاها و خان ها را توصيه ميكرد وهمه را منتظر روز اقدام عمر مى در قندهار مى ساخت .
مردم فراه ، سيستان ، قندهار اعم از تاجك هزاره وپښتون وبلوچ همه او را به

صفت رهبر آزادیخواه خود شناختند» (۱)

نوشته فوق واضح می‌سازد که مردم افغانستان با وجودیکه مسلمان بودند در راه استخلاص و نجات وطن از نفوذ بیگانگان، و تأمین استقلال ملی در برابر یک دولت نیرومند مسلمان دیگر قیام نمودند و درین قیام تمام مردم افغانستان (تا جگ هزاره پښتون و بلوچ بشمول ملاهای متفرد) بدون هیچگونه تبعیضی از لحاظ مذهبی، نژادی، زبانی و غیره یک‌قوه واحد ملی را تشکیل دادند و همه رهبری میرویس را بحیث یک قاید ملی پذیرفتند.

میرویس بعد از آنکه وحدت ملی را در بین مردمانش تأمین نمود همان باری را که گرگین با سران ملی افغان نموده بود با خودش بازی کرد یعنی او واتباعش را در یک ضیافتیکه سیاستاً در منزل شخصی خود بافتخار گرگین در کهکرا ن قندهار ترتیب داده بود در نیمه شب بقتل رسانید و احدی را زنده نگذاشت و فردای آن بعد از تصرف قندهار اردوی بیست هزاری گرگین نیز همه کشته و نابود گردید. بعد از انهدام قطعی دشمن حکومت ملی افغان در سال ۱۷۰۹ میلادی اعلام گردید، دری زبانان تا جگ و هزاره و از یک و بلوچ با پښتو زبانان در یک صف واحد در مقابل خارجی قرار گرفتند (۲)

دولت صفوی ایران برای استرداد قندهار کوشش‌های زیادی نمود ولی در هر نوبت ناکام شد. چنانچه اردوی بیست و پنج ویاسی هزار نفری ایران که به سرکردگی خسرو برادر زاده گرگین به خونخواهی گرگین جانب قندهار لشکر کشید با تمام اردوی خود در سال ۱۷۱۱ میلادی از دم تیغ افغان‌ها گذشتند. (۳) همچنین متعاقب آن قوای دیگر ایران در تحت قیادت رستم از بین برده شد. (۴)

میرویس بعد از اعلام استقلال ملی از گرفتن لقب شاهی، تاج و تخت اباورزیده فقط بعنوان یک زعیم ملی که اداره حکومت را در اداة مردم میدانست برای هشت سال حکومت نمود. میرویس که مردم افغان به پاس خدمات برجسته و فراموش ناشدنی اش او را بابا لقب داده اند مرد مدبر و وطن‌دوست بود. اگرچه او نتوانست

(۱) کتاب فوق ص ۳۱۸ ص ۳۱۹

(۲) د پښتو تاریخ قاضی عطاالله خان جلد اول چاپ پشاور، ۱۹۴۷، ص ۵۵

(۳) افغانستان در قرن هژده، سید قاسم رشتیامجله آریانا، شماره ۹۰، سال چهاردهم، میزان ۱۳۳۳، ص ۲۷

(۴) افغانستان بیک نظر غبار ص ۹۳

اداره سیاسی و ملی را در سرتاسر افغانستان قایم داد ولی با آنهم کار نامه های او که در تاریخ مبارزات ملی افغانستان مقام ارجمندی دارد، بزرگترین سرمشق آزادیخواهی و ملیت پرستی برای دولت های افغانی گردید.

میرویس خان عمر دراز نداشت چنانچه اندکی بعد از انهدام کلی تسلط خارجی، تأمین آزادی ملی، استقرار امنیت داخلی و توحید اداری از فراه تا آخرین حدود قندهار برای تطبیق نقشه های دیگرش فرصتی نیافته در سال ۱۷۱۵ میلادی بعمر ۴۱ سالگی از جهان در گذشت و در کهکمران قندهار بخاک سپرده شد.

بعد از وفات میرویس خان جرگه ملی افغان ها، میرعبدالعزیز برادرش را بحیث جانشین اوتعیین کردن. اما میرعبدالعزیز که شجاعت و عزم میرویس را نداشت سزاوار این مقام نبود. چنانچه بعد از آنکه ریاست حکومت باوتفویض گردید بامید اینکه با رسیدن يك مؤافقه بادولت ایران سلطنت قندهار را در خانواده خود موروثی سازد، بنای سازش را بادولت صفوی گذاشت. به مجردیکه این سازش فاش گردید میرمحمود، پسر میرویس بعد از مشوره باسران قوم باعده ای از خوانین قوم و از بک های قندهار، کاکای خود را بازور شمشیر از بین برده و سلطنت خود را اعلان کرد چه سازش میرعبدالعزیز تمام جان نثاری های مردم افغانستان را نقش بر آب می ساخت.

همینکه میرمحمود سلطنت خود را اعلان نمود ابدالی های هرات با پشتیبانی مردم حکومت ایرانی هرات را از بین برده و آزادی حکومت ملی را در آنجا در سال ۱۷۱۷ اعلان نمودند. عبدالله خان به سرعت تمام علاقه های غوریان، کهسان، بالامرغاب بادغیس، اوبه و فراه را از حکام و نفوذ دولت صفوی پاک نمود و باحکومت مرکزی هرات ضمیمه ساخت. صفوی ها در برابر این جنبش ملی نیز کاری را از پیش برده نتوانسته اند و لشکر بزرگی که به سرکردگی فتح علی از طرف حکومت ایران فرستاده شده بود در مقام کوسویه از بین رفت. همچنین قوای دیگر ایرانی تحت قیادت صفی قلی در سال ۱۷۱۹ که مشتمل بر سی هزار نفر و یک توپخانه مکمل بود در نزدیکی قلعه کاریز از هم در شکست.

شاه محمود (۱۷۱۵ - ۱۷۲۵) که جوان رشید، دلیر و دارای احساسات عالی وطن دوستی بود درک کرد که تا «زمانکه دشمن را در خانه خودش مغلوب نه سازد از شر

اونجات نخواهد یافت. « (۱) همان بود که میر محمود در سال ۱۷۲۱ با ۲۸ هزار عسکر پنبتون، ازبک، هزاره و تاجک و توپخانه ضعیف زنبورک جانب ایران مارش نمود (۲) و قوای شصت هزاری ایران را که بایک توپخانه بزرگ و منظم مجهز بود در موضع گلنادر یازده میلی اصفهان از هم در شکست. در حالیکه اردوی ایران ۲۵ هزار کشته در میدان جنگ گذاشت، اصفهان فتح گردیده و سلطان حسین صفوی بدست خود تاج سلطنت را بر سر او گذاشت (۳) و شهنشاهی ایران و افغانستان را باو تبریک گفت از آن پس شاه محمود افغان بحیث پادشاه افغانستان و شاهنشاه ایران شناخته شد.

شاه اشرف (۱۷۲۵ - ۱۷۳۰) که مانند محمود مرد دلیری بود از پادشاهان نامدار و فاتح افغانستان شمرده میشود. در زمان شهنشاهی اشرف، طهماسب میرزا پسر شاه حسین صفوی، در حالیکه در مازندران مشغول جمع آوری عسکر بود درک نمود که به تنهایی نمی تواند به تسلط و نفوذ افغان ها در سرزمین ایران خاتمه دهد بنابراین آن ازبک طرف باترک هاداخل مذاکره شده و از طرف دیگر از روس ها طالب کمک گردید. طهماسب طبق معاهده ای که با روس ها بست مؤافقه نمود که در بدل حصول معاونت روسها و لایات دربند، باکو، داغستان، شیروان، گیلان، مازندران و استرآباد را که جزء خاک ایران بود بدولت روس وامی گذارد. ترک ها بعد از تماسیکه راجع به تجزیه ایران با روس ها گرفتند در صورت همکاری و اخراج افغان ها از خاک ایران، ولایات تبریز، همدان و کرمانشاه را تقاضا نمودند. باین ترتیب شاه اشرف در برابر یک ائتلاف سه گانه قرار گرفت. شاه اشرف بدون اینکه وقت را از دست داده باشد تصمیم گرفت تا ایران را ازبک تجزیه قطعی و دایمی نجات بخشد. اشرف قبل از آنکه باترک هاداخل جنگ گردد عبدالعزیز خان را بحیث سفیر بدربار عثمانی، که خود در پیشوایی عالم اسلام میدانست، فرستاده معاهده دوستی کشور مدگور را بادولت روسیه راجع به تجزیه یک دولت اسلامی منافی مفاد جهان اسلام وانمود ساخت و از دوستی و اخوت اسلامی و احترام در بار خلافت حریف زد. ترک ها بدون اینکه به سفارت و به احساسات عالی و اسلامی پادشاه افغانستان وقعی بدهند او را به اطاعت از سلطان ترکیه دعوت نمودند. این دعوت سلطان ترکیه به شئونات

« ۱ » افغانستان در قرن هژده، رشتیا، ص ۱۹

« ۲ » افغانستان در مسیر تاریخ، غبار ص ۳۲۴

« ۳ » افغانستان، تألیف و نگارش عبدالعظیم ولیان، چاپ تهران، ۱۳۴۰، ص ۸

پادشاه مستقل افغانستان برخود د واز طرف شاه اشرف باتا سف و تاثر رد گردید . دولت عثمانی که به قوه عسکری خویش مغرور بود يك قوه بزرگ نظامی را که مشتمل به شصت هزار سوار و پیاده بود باهفتاد توپ ثقیل در زیر قوماندانی احمد پاشا والی بغداد و حسین پاشا والی موصل و جنرال عبدالرحمن جانب اصفهان سوق داد . شاه اشرف نیز با قوه کوچک و مختصر افغانی در تحت قاماندانی سیدال خان ناصری ، جنرال شید افغان که کار نامه های نظامی او در تاریخ ملی افغانستان مقام ارجمندی دارد خواهی نخواستی برای جنگ آماده گئی گرفت . نخست تمام اراضی بین اصفهان و سرحدات ترکیه را برای اینکه عساکر ترک مایحتاج خود را آزان بدست آورده نتواند ویران نمود .

شاه اشرف قبل از آغاز جنگ برای بار دیگر چند تن از علما و بزرگان افغان را بحضور احمد پاشا قوماندان قوای ترک فرستاد تا او را از جنگ در بین دو کشور اسلامی مانع گردد ولی جواب جنرال ترک باز همان بود که پادشاه افغانستان یا باید به سلطان ترکیه بیعت کند و یا آماده جنگ باشد .

این جنگ نخستین جنگی است که در سال ۱۷۲۶ میلادی در بین دولتین افغان و ترک در عرض راه اصفهان و یزد واقع شد . قوای افغانی بصورت برق اسائی قوای

ترک را مورد حملات شدیدی قرار داده و طوریکه بناغلی غبار می نویسد :

«در طی چند ساعتی آن اردوی بزرگ را در هم شکست ، توپخانه عثمانی پنجاه توپ را از دست داد و سوار و پیاده ترک دوازده هزار کشته در میدان جنگ گذاشت و فرار کرد . این شکست بقدری ناگهانی و شدید بود که تمام لوازم و ذخایر و سامان اردوی ترک جایجا ماند .

شاه اشرف با وجود چنین فتح بزرگی تدبیر را از دست نداد و بدون اسلحه تمام غنایم جنگی را در عقب اردوی شکست خورده ترک فرستاد و توسط اعزام سفیری بنام اسمعیل در سال ۱۷۳۷ بدولت ترکیه پیام داد که ما باترکها برادران همدین هستیم و مال برادران مسلمان بر ما حرام است ما احترام خلافت اسلامی را بر خود واجب می شماریم و با برادران ترک جنگ نه بلکه صلح دایمی می خواهیم . این روش عجیب و غیر مترقبه شاه اشرف فاتح بانمایش عملی که از قدرت نظامی افغانها داده بود چنان تأثیری در سیاست دولت ترک نمود که آنها از دعوی تصاحب اصفهان و دولت ایران منصرف شدند و متعاقباً در سال ۱۷۲۸ میلادی با اعزام سفیری

بنام راشد پاشا دولت هوتکی ایران را برسمیت ساخته ، پیشنهاد صلح و عقد معاهده نمودند . « (۱) ناگفته نماند که شاه اشرف بهلاوه فرستادن اموال و غنائم جنگی تمام اسرای ترکی را نیز آزاد ساخت . (۲) همچنین شاه اشرف افغان سپاه روسیه را نیز در مقام دربند شکست فاحشی داده و دولت روس مجبوراً از ولایات مازندران و استرآباد صرف نظر نمود .

این بود نمونه کوچکی از احساسات اسلامی یلک پادشاه افغانستان در برابر کشور بزرگ اسلامی که خود را پیشوای عالم اسلام میدانست . شاهان و مردم افغانستان همیشه به احساسات دینی و اسلامی مقام بزرگی را در برابر دیگر کشورهای قابل بوده اند . کشورهای اسلامی که در طول تاریخ با افغانستان در تماس بوده اند منافع ملی خویش را همیشه بر احساسات اسلامی ترجیح داده اند و چنانچه تاریخ گذشته این سرزمین شاهد قول ماست کشورهای اسلامی پیوسته کوشیدند ، ازین احساسات نیک و بی آلاش برای مقاصد استعماری و استثمار شانس سوء استفاده نمایند مردم و کشور افغانستان در گذشته ازین ناحیه خسارات بزرگ و جبران ناپذیر مادی و معنوی دیده اند و تعقیب این چنین پالیسی در آینده برای مردم و کشور افغانستان غیر قابل تحمل است .

جنبش های ملی هوتکی و ابدالی که شرح مختصری از آن در فوق داده شد ، انقلابات عظیم سیاسی است که قهرماً وجود یک دولت و حکومت ملی را بشکل جدید آن تقاضا مینمود ، در افغانستان بار آورد . این نهضت های ملی با هر نام واسمی که در نقاط مختلف افغانستان آغاز گردیده ، یک کوشش پیگیر جهت مرکزیت و تنظیم یلک حکومت شمرده میشود ، چه سلطه بیگانه بهلاوه اینکه احساسات آزادی خواهی افغان ها را سخت جریحه دار می ساخت بزرگترین مانعی در راه انکشاف اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی افغانستان نیز شمرده میشود بنابراین مردم افغان در همه جابدون در نظر گرفتن علایق دینی و اسلامی با کشورهای همسایه مغلی و صفوی ضرورت آنرا احساس نموده و مبارزه نمودند . بالاخره در اثر این جنبش های ملی نه تنها نفوذ و تسلط دولت های بیگانه اسلامی کوییده شد و حتی اشغال کشور ایران را بار آورد ، بلکه

(۱) افغانستان در مسیر تاریخ غبار ص ۳۳۰

(۲) افغانستان جنبش های ملی ، نویسنده محمد علی ، چاپ لاهور ، ۱۹۵۸ ، صفحات ۳۳ - ۳۸

در عین زمان حکومت‌های تماماً افغانی و ملی در هرات و قندهار تأسیس گردیده که با احیاء و تشکیل مجدد افغانستان در قرن هژدهم منتج شد.

این است که احمدشاه ابدالی (۱۷۴۷ - ۱۷۷۳) که بحق او را می‌توان مؤسس افغانستان جدید و پدر ملت افغان شناخت با تأمین وحدت سیاسی افغانستان از رود آموتارود سند و بحر هند بزرگترین آرزوی افغان‌ها، یعنی حصول آزادی ملی و تأسیس يك دولت مرکزی ملی، که تقریباً برای دو نیم قرن کامل برای آن مجادله نمودند، برآورده ساخت. احمدشاه که از برزنده ترین شخصیت‌های نظامی، اداری و سیاسی افغانستان و جهان شرق شمرده میشود تمام ولایات طبیعی افغانستان از قبیل قطغن و بدخشان، بلخ و میمنه، مرو و مرغاب، نیشاپور، سیستان، کرمان، باوچستان، سند، کشمیر، چنرال، کابل، غرر، پشاور و پنجاب را مانند دولت‌های کوشانی، یفتلی، غزنوی و غوری افغانستان داخل نقشه سیاسی افغانستان و تابع يك مرکز اداری ساخت. امامت‌سفانه این پادشاه بزرگ هنوز هم به جهان خارج مجهول مانده است چنانچه، داکتر آر نولد فلچر در یکی از کتب تازه اش راجع به احمدشاه می‌نویسد که احمدشاه در حالیکه یکی از شخصیت‌های بانفوذ در تاریخ آسیا، يك فرمانده برجسته نظامی و مؤسس يك دولت است، معهداً او تقریباً به دنیا خارج مجهول و ناشناس مانده است. (۱)

باین ترتیب احمد شاه کشور خود را از تجاوزات بیگانه نجات داد، وحدت ملی و اجتماعی افغانستان را تأمین نموده مجدد عظمت افغانستان را مجدداً برقرار کرد. اریستوف مستشرق معروف روسی در کتاب (افغانستان و مردم آن) چنین می‌نویسد:

«تشکیل دولت افغانستان (توسط احمد شاه در انسی) يك امر اتفاقی نبود، بلکه نتیجه طبیعی و ضروری انکشاف ملت فعال و نیرومند افغانی بود. (۲)

احمد شاه در مدت ۲۶ سال سلطنت خود هشت بار به ماورای شرق دریا سند از رود ستلج عبور نمود و تا اعماق هند پیشرفت و يك افغانستان قوی، بزرگ و پر نفوس از خود باقی گذاشت. بعد از آنکه در سال ۱۷۷۳ میلادی بعمر (۵۱) سالگی

(۱) افغانستان شاهزاده کشور کشایی داکتر فلچر ص ۵۷

(۲) افغانستان و مردم آن نویسنده اریستوف چاپ ماسکو ۱۸۹۸.

از جهان در گذشت نام او در قطار بزرگترین شخصیت های تاریخی افغانستان ثبت گردید .
احمد شاه برای تحقق وحدت ملی ، مساوات حقوقی را در بین مردم افغانستان
نصب العین خویش قرار داد چنانچه داکتر فلچر می نویسد :

هدف احمد شاه این بود که بحیث (نخستین فرد مساوی با دیگران) حکومت کنند .
در حالیکه این نوع طرز حکومت در آسیا نادر و کمیاب بود ، معینا مؤفق ثابت
گردید . (۱)

بنابر آن احمد شاه تمام تبعیضات مذهبی ، نژادی ، زبانی ، منطقه وی و قبیلوی را
محکوم قرار داد و تمام اشخاص لایق و با کفایت را بدون هیچگونه تبعیض در اداره
کشور سهیم ساخت . (۲)

احمد شاه باین ترتیب توانست اعتماد عموم طبقات ملت افغانستان را بخود
جلب نماید . همچنین احمد شاه با صفات آزادمنشی ، والاتباری ، عدالت شعاری ،
نظامی خدمت برجسته ، اخلاق و تقوای شخصی در اندک مدتی توانست در بین قبایل
آزاد ، مغرور و جسور افغانی وحدت ملی را مستحکم سازد و با تأسیس يك جرگه
دایمی بزرگان قوم که از آن در تمام امور مهمه کشور داری و ملی استفاده و مشوره
می نمود ، اعتماد و وفاداری همه باشندگان مملکت را به حکومت مرکزی جلب
کرد و هر گونه عامل جدایی و بیگانگی را در بین مردم و حکومت از بین برداشت
و در نتیجه ملیت افغانی را طوری مضبوط و تحکیم بخشید که در جریان واقعات قرن نزده
قوی ترین و بزرگترین کشور های استعماری جهان را از پا در آورد . پایان

(۱) افغانستان : شا هراه کشور کشایی فلچر ص ۳۴

(۲) مثلا و ایان مقتدر احمد شاه در قلا و اشخاص آتی بودند :

در ولایت هرات درویش علی هزاره ، در ولایت نیشا پور عباس قلی خان بیات ، در ولایت
قلات اشرف خان غلجائی ، در شکار پور دوست محمد خان کاکر ، در ولایت مشهد شمرخ افشار ،
در ولایت کشمیر خواجه عبدالله خواجه زاده ، پتیاله امیر سنگه سگ ، در ولایت بلوچستان
نصیر خان بلوچ ، در پنجاب زین خان مهند ، در ولایت سند نور محمد ملقب به شهناز خان
کندی ، در دیره اسمعیل موسی خان ، در ولایت ملتان شجاع خان ابدالی ، در پایتخت افغانستان
هم رئیس دار الانشای احمد شاه میرزا هادی خان قزلباش ، مستوفی دیوان اعلی
علی رضا خان قزلباش و خزانه دار کلهم یکنفر هندی بنام یوسف علی ملقب به التفات خان بودند .
با سناد کتاب افغانستان در مسیر تاریخ غبار ص ۳۵۹ .

خپلواکی گلونه

«خوشحال خټک»

که آسمان دمی دزمرې په خوله کښی ورکا
 دزمری په خوله کښی مه پرېز ده همت
 ننکيالی دننگ د پاره
 په هر څه لگوي اور
 سربه باد دسری پرپوزه
 چه ئی نه وی ژوندون نور
 چه په نام وننگ اړنه وی
 که تل ژوندی وی مسخ یی کور
 سرپه دارلك شوی بڼه دی
 نه لك شوی پر پیغور
 دپهلول او شیرشاه خبری اورم
 چه په هند کښی پښتانه وپادشا هان
 شپز اوه پیری هسی پادشاهی و ه
 چه په دوی پوری درست خلق و حیران
 یا هغه پښتانه نوروه داخه نور شول
 یا دخدای دی اوس داهسی شان فرمان
 سرد درومی مال د درومی پت دنه ځی
 دسری دچاری کل خوبی په پت ده
 کشکی ځوان دپښتانه په ننگ کښی مری
 نه چه گور لره روان شی له تلستکه
 په عالم کښی دخپل پلار غاړه کالسه
 مړه هغه چی یی نه نام اونه نشان شته
 تل ترته په بڼه نام پایی بنا غلی
 تر مطلوبه پوری شرط درسید ودی
 ځوی غیبت وی ځویسی همت وی

که تمامه لار په وینو شی الوده

دمرد به هومره قدر و قیمت وی

تهنیت از جشن

جشن استقلال آمد خاطر خرم خوش است
صحبت پاکیزه همچون گل و شبنم خوش است
همچو بادام دومیغزی دوستان توأم خوش است
گرم جوشی های ابنای وطن باهم خوش است
جشن ما ایام دید و باز دید ملت است
باعث توحید فکرو مایه جمعیت است
جشن استقلال آمد شادمانی سر کنید
همچو بلبل در چمن آواز خوانی سر کنید
افتتاح جشن را با کاس مرانی سر کنید
زندگی خواهید، طرح زندگانی سر کنید
صفحه پیکار خونین است میدان حیات
دست و پای کن درین میدان اگر خواهی نجات
باز مردم در چمن بهر تماشا میروند
بادل خوش دسته دسته پیرو برنا میروند
از برای میلهه این جشن زیبا میروند
چاشت گر آیند منزل، دیگر آنجا میروند
اندزین روز مبارک فرحت و شادی خوشست
شکر استقلال لازم، قدر آزادی خوشست
فصل تابستان اگر این جشن برپا میشود
یا چمن نزهتگهه این بزم والا میشود
افتتاح آن بنطق شاه دانا میشود
وان مواعظ دلنشین خاطر ما میشود
نازتا بستان فزاید گرم جوشی های ما
نطق شه گردد دلیل جهد کوشی های ما

گرچه شاه غزنه ما کارها بسیار کرد
 فتح گیتی از شکوه لشکر جرار کرد
 هر يك از مردان ما در نوبه خود کار کرد
 فتحها احمدشاه ما نیز چندین بار کرد
 چون بمیدان جهان‌نگیری تگاور تاختند
 در تك گنگ و اتك مردانه رخسار انداختند
 گردگیری خصلت مردان کار ما نبود ؟
 گر شجاعت روز میدان پیشکار ما نبود ؟
 قبضه عالم اگر در اختیار ما نبود
 فتح تل آخر بدمت شهریار ما نبود
 ثبت برنام که دارد ؟ این فضایل روزگار
 صفحه تاریخ و اکن يك به يك نیکوشمار
 ملت افغان کنون هم اقداری داشته است
 در جهان نام بلند و اعتباری داشته است
 در کف قدرت زمام‌اختیاری داشته است
 کانهچنین فرخنده اخترشهریاری داشته است
 کز پی آرام مات ترك داد آرام خود
 تا بکام خود وطن باشد گذشت از کام خود
 نی‌چو شاهان دیگر پیوسته را حت می‌کند
 نی‌تن آسائی ز نظم و نسق دولت می‌کند
 نی‌زند بیر وطن یکدم فراغت می‌کند
 هرچه بهبود از برای خیر ملت می‌کند
 خواهیم از در بار ایزد بهره عمر دراز
 تا وطن مانند بزیر سایه او سر فراز

آزادگان

يکي از ملل جهان که در کشاکش تا يخ پيوسته در کمال آزادگي و سرفرازي زيسته و همواره با قدرت هاي زور گرو و استعمار جو پنهانچه نرم کرده و در راه احراز و استقرار استقلال خود داد مردانگي داده ساکنان سرزمين آرياناى باستان است . تاريخ درخشان ما شاهد اين جانبازي ها و پيروزمنديهاست . شاهنامه فردوسي ، دواوين شعراي مانند عنصری ، فرخی ، خورشحال و قادر و نظاير ايشان که سند موثوق و آيينه نماي حماسه هاي ملي ماست خاطرات دل انگيز و افسانه هاي دلنشين از رزم آرايي ، زور آزمائي ، سلحشوري و آزادموشي هاي راد مردان زابل و کابل ، تخا و سيستان ، هريوا و گندهار دارد . قيام کاره آهنگر داستاني از اين مبارزه هاست . در قرن اول هجري او اينکه خلافت اسلامي به امارت خانوادگي تبديل يافت و بني اميه بنای جور و اعتراف ، بيعدالتي و خورد سري را گذاشتند نخستين بار نداي آزادي از حنجره احرار و آزادگان خراسان خاصه شهرهاي مرو و رود (مرغاب حالیه) فوشنج و بادغيس و زرنج بلند شد و قيام هاي تاريخي استاميس بادغيسي ، ابو مسلم مروزي ، طاهر فوشنجي و يعقوب صفاري يکي پس ديگر صورت گرفت که هر کدام در تحول اوضاع سياسي جهان آن روز سهم و اثر خاصي بجا گذاشتند . در اثر همين نهضت هاي سياسي و نظامي بود که خلافت به پايمردي ابو مسلم قهرمان خراسان از بني اميه به بني عباس انتقال کرد ، دولت نيمه مستقل طاهري بميان آمد ، سلسله مستقل صفاري قوام گرفت و زمينه براي تاسيس دولت هاي ساماني ، غزنوي و غوري فراهم شد . در اين عهد مردم خراسان نه تنها به عصيان هاي سياسي و نظامي پيونده کردند بلکه از طريق جريانهاي مذهبي و اجتماعي و جنبش هاي فکري و ادبي در مقام مجادله و مبارزه برآمدند که يکي از آثار آن شيوع نهضت

شعریه و ظهور شعرای نامدار این دسته مانند اسمعیل بن یسار نسایی و یشار بن برد
تغزستانی است که هر کدام با اشاد قصائد بزبان عربی باب نوینی در عالم شعر و سیاست
باز کردند .

مقاومتی که خراسانیان در برابر تهاجم چنگیز و تیمر نشان دادند و مساعی ای که در راه
امحای آثار جور و فساد آنها بکار بستند نمونه دیگری از سربازی و جانفشانی افراد
این مرز و بوم است . مبارزات جوانمردانه جلال الدین منبکرنی دل انگیزترین قسمت
تاریخ مغل را تشکیل میدهد. مقاومت و مبارزه ملت افغان در مقابل عمال صفوی خاصه
گرگین ملعون فتنه نبود بلکه قیام مردانه و سلحشورانه برای برانداختن دولت فاسد و
پوشالی سلطان حسین صفوی بود .

سه جنگ معروف افغان و انگلیس نمونه بزرگی از رشادت، شجاعت، آزادی
خواهی و از جان گذشتگی ملت است . باری این سه جنگ با قدرتی صورت گرفته که
در آن روزگار آفتاب در قلمرو آن غروب نمیگردد و فرمان آن در خاور و باختر رو ابود.
درین سه جنگ ملت افغان با ناتوانی اقتصادی و سلاح بسیار ابتدایی با چنان قوتی بمبارزه
پرداختند که نه تنها با آخرین وسائل عصری و مدرن مجهز بود بلکه در فتنه انگیزی، نفاق
اندازی، حيله گری، توطئه چینی و بقول خود شان انتریک، سرآمد تمام قدرتها
و ملت های جهان آنروز بودند. درین سه جنگ ملت افغان بادر هم شکستن امپراطوری
بریتانیا لرزه در کساح استعمار و رخنه در طاق استعمار افگندند. از خصوصیات
این جنگ ها یکی این بود که در تمام صحنه های پیکار کلیه اقوام افغانستان از هر قوم
و قبیله از هر مذهب و نحله ای که بودند متحدانه قیام کردند و دوش بدوش یکدیگر بجهد
در مقابل امپریالیزم پرداختند و از نتایج این پیکار همگانی و جهاد عمومی آن بود که
احساسات استقلال طلبی تمام اقوام جهان خاصه سرزمین هند و ملل افریقا زنده
و بیدار گشت و سرانجام یکی بعد دیگر به نعمت استقلال نائل آمدند و رفته رفته بساط
استعمار ارضحن جهان چیده شد و پای بیگانگان و استعمار جویان از حریم پاک مشرق
تا بید بیرون گشت .

مابا برگزاری این جشن فرخنده که سلسله جنبان آزادی ملل اسیر بود در واقع
سالگرد از هم پاشیدن بنای استعمار و استرداد استقلال ملل جهان را تجلیل می کنیم .
اینک بتقریب چنین روز خجسته که مایه فیروزی و سرفرازی ماست صمیمانه ترین
درود و تحیات خرد را بروان پاک شهید ای راه آزادی تقدیم میکنیم .

آزادی

شهرت د عقل له نامه د افلاطونه نه ځی
د آزادی مینه هیڅکله له پښتونه نه ځی
که هرڅه لارشی له دی دهر او جهانته ځنی
د بل له جغ لاندی ژوندی ویش ملتونه نه ځی
د آزادی معراج ته نه رسیږې هغه کسان
چه د غیرت اوننگ په لاره کښی ځی سرونه نه ځی
په توره باندي چه مرنه شی څوک ځی څه پیژنی؟
داسی مزارته پښتی ملالی نجونه نه ځی
سرومال ځی د عشق په لار کښی ځاوری کیږی زرو نه
دلیلی مینه پس له مرگه له مجنونونه نه ځی

کابل پوهنتون ټیپوګرډ

او

د ۱۳۴۸، ۱۳۴۹ کال فعالیتونو

لنډیز

پاره از ممیزات پوهنتون کابل

پوهنتون کابل در افغانستان بزرگترین دارالفنون و سازمان تعلیمات عالی است که پروگرام تحصیلات را برای اخذ یک دیپلوم «با درجه علمی» پیش میبرد.

عجالتاً پوهنتون تصدیق لیسانس در رشته های علوم اجتماعی و سیانس را پس از تکمیل و توفیق در یک دوره تحصیل چهارساله و دیپلوم *M.D.* پس از تکمیل و کامیاب شدن در یک دوره هفت ساله میدهد. در شش طب یکسال تعلیمات قبل از شمول و یک سال دوره ستاژ عملی نیز شامل است.

طبق مقررات تنظیم تعلیمات امور پوهنتونها؛ پوهنتون کابل مؤسسه علمی دولتی است متشکل از پوهنچی ها و موسسات که برای تنظیم تعلیمات عالی (درجه ۴ مجاز و مافوق آن) و انجام خدمات مربوط با آن تاسیس میشود.

هدف اساسی پوهنتون عبارت است از صیانت، توسعه و پیشبرد علم و فن و تقوی، حس مسؤولیت فردی و اجتماعی جوانان و تربیت آنها در فهم ارزشهای قانونی اساسی بمنظور خدمت بجامعه افغانی و بشری.

رئیس پوهنتون بحیث امر عمومی پوهنتون از آن نمایندگی میکند. ارتباط پوهنتون با حکومت از طریق وزیر معارف صورت میگیرد.

شورای پوهنتون:

پوهنتون دارای یک شورا است، که اعضای آن عبارتند از رئیس پوهنتون بحیث رئیس شورا معاونین پوهنتون و روسای پوهنچی ها و دو دو نماینده به انتخاب مجلس استادان پوهنچی ها و یک یک نفر از موسسات. نمایندگان از جمله استادانیکه حایز درجات علمی پوهاند، پوهنوال و پوهندوی باشند برای مدت یکسال انتخاب میشوند.

وظایف و صلاحیت های شوری عبارتند از :

- ۱- مطالعه و پیشنهاد خط مشی پوهنتون.
 - ۲- انتخاب رئیس پوهنتون.
 - ۳- اتخاذ تصمیم راجع به پیشنهاد مربوط به تقرر و انفکاک اعضای علمی پوهنتون
 - ۴- تثبیت درجات و ترفیعات علمی اعضای علمی پوهنتون مطابق لایحه ترفیعات علمی اعضای پوهنتون ها.
 - ۵- اظهار نظر راجع به تأسیس، توسعه، الحاق، انحلال و توأمیت پوهنخی ها و مؤسسات
 - ۶- وضع تعلیم نامه ها و طرز العمل ها جهت بهبود و تأمین تسهیلات در اجرای وظایف پوهنتون و تنظیم فعالیت های اجتماعی و فرهنگی محصلان.
 - ۷- مطالعه و پیشنهاد در مورد ایجاد درجات علمی بالاتر از درجه مجاز .
- شورای پوهنتون باسناد طرز العمل به جز موضوعات اضطراری و فوق العاده ماه یکمرا تبه تشکیل جلسه میدهد.
- استادان پوهنتون کابل به شش درجه علمی تقسیم میشوند که درجات علمی ششگانه مذکور به ترتیب قرار ذیل است :
- پوهالی، پوهنیار، پوهنمل، پوهندوی، پوهنوال و پوهانند. استادان پوهنتون کابل در هر يك از درجات علمی فوق به تناسب مقام ایشان به علاوه معاش معینه دولتی ماهانه از ۳۰۰۰ تا ۵۰۰۰ افغانی معاش امتیازی نیز اخذ میدارند.
- تعداد استادان پوهنتون کابل در سال ۱۳۴۸ به ۸۰۲ نفر و تعداد محصلان به ۶۰۰۱ نفر میرسید .

* * * * *

* * * * *

* * * * *

دپوسٽون د نيسر و انتخابيد و پي پي پي
 د پوسټون د عالي شوراد غنډه
 له مناظر و سخنه .

↓
 د کابريو پوسټون د رياست
 درې تنه کانديدان .

↓

د عالي شوراد غږي د کانديدانو پر کچه نلارو
 باندې غور کوي .

↓
 د عالي شوراد غږي د راروړ کولو
 په حال کې نيسر .

د رايو د شمير لو پي پارکنيز لوانند د کور سید عبدالقادر جها، د کابريو پوسټون د نيسر چيټ انتخاب شو .

پوهنځی طب و فارمسی

بنیان پوهنځی طب سی و هشت سال قبل یعنی در عقرب سال ۱۳۱۱ بحیث اولین هسته پوهنتون کابل بغرض رفع نیاز مندیهای صحتی کشور بمنظور تربیه و آشنائی اطبای افغانی با اصول طب عصری بامر و اراده اعلیحضرت سعید شهید محمد نادر شاه غازی گذاشته شد.

آن مرد بزرگ و نامی این حقیقت را درک کرده بود که انکشاف اوضاع اجتماعی، اقتصادی و سیاسی این کشور باصحت و سلامتی مردم این سرزمین رابطه کامل دارد و این هدف وقتی تأمین میگردد که اطبای جوان، لایق، راستکار و وظیفه شناس از بین خود شان تربیه گردد.

در طول تاریخ این پوهنځی خدمات پروفیسوران ممالک دوست مانسند ترکیه، فرانسه، امریکا، آلمان و اتحاد شوروی که مستقیماً و یا از طریق سازمان صحتی جهان به امور تدریس و شفاخانه های مربوط به پوهنځی طب به طور کمکی و یا به قسم استخدام سهیم شده اند قابل یاد آوری میباشد.

در حال حاضر پوهنځی طب دارای بیست کرسی علمی و تدریسی میباشد که اکثر آنها در رأس خود دارای یک و یا چندین پوهاند داخلی بوده و بعضاً پروفیسوران فرانسوی نیز در پهلو آنها اجرای وظیفه میکنند.

راجع به اشتراك و يك جاشدن پوهنځی طب و فارمسی باید تذکره کرد که پوهنتون کابل تصمیم گرفت تا از اول حمل ۱۳۴۴ بار دیگر هر دو پوهنځی را بشکل مختلط در آورد و در تحت ریاست مشترک پوهنځی طب فارمسی قرار دهد و در امور تدریس نیز استادان هر دو پوهنځی با هم اشتراك مساعی مینمایند.

در چند سال اخیر بین پوهنځی طب پوهنتون کابل و پوهنځی طب لیون فرانسه يك قرار داد توأمیت برقرار شده است که بتأسی از آن مملکت فرانسه از نظر ارسال پروفیسوران و دیگر پرسونل فنی مواد و سامان طبی همه ساله به پوهنځی طب و فارمسی

کابل کمک و معاونت میکند. پوهنځی طب از بدو امر تا کنون پیوسته مراحل انکشافی و تکامل خورد را پیموده و در طول يك سال مواد آتی را تحت پروگرام انکشافی خود اجراء نموده است.

۱- الحاقیه جدید سرویس جراحی که يك عملیات خانه عصری و به تمام لوازم طبی مجهز شده و به صرف مبلغ بیست و شش ملیون افغانی به همکاری حکومت فرانسه تکمیل گردیده در اخیر سال ۱۳۴۸ رسماً افتتاح و غرض استفاده شعبه جراحی گذاشته شد. با افتتاح این الحاقیه در ساحه تطبیقات عملی استادان و محصلین طب يك قدم مثبت دیگر برای بهبودی صحت و سلامتی مردم ما برداشته شد.

۲- يك کورس تخصص جراحی که سه سال قبل برای نخستین بار به فعالیت خود آغاز کرده بود اولین دوره ثمر خود را بعد از گذشتانندن تدریس نظری و عملی تحت نظر استادان داخلی و خارجی به سرر ساینده و فارغان کورس بعد از اخذ دیپلوم تخصص به شعبات مربوطه وزارت جلیله صحیه معرفی شدند. ضمناً پوهنځی طب در نظر دارد تا در رشته های دیگر طب نیز کورسهای اختصاصی بتناسب ضروریات مراکز صحی مملکت افتتاح نماید.

۳- کورس عالی تکنالوژی که شش سال قبل غرض پیشرفت سویه علمی تکمیلش ها شروع به تدریس نموده بود شاملین کورس اخیراً امتحان نهائی خود را گذرانده و موفق به گرفتن دیپلوم آن گردیدند.

پوهنځی طب و فارمسی در اخیر سال گذشته و شروع سال ۴۹ يك تعداد فارغ التحصیلان جدید را به جامعه تقدیم نموده که احصائیه شان ذیلا تقدیم میگردد:

۱- از کورس تخصص ۳ نفر

۲- پوهنځی طب ۴۳ نفر ذکور و اناث

۳- کورس عالی تکنالوژی ۱۳ نفر

۴- پوهنځی فارمسی ۸ نفر ذکور و اناث

۵- مکتب نرسنگ مردانه ۳۰ نفر

۶- « » زنانه ۱۷ نفر

مجموعاً ۱۱۴ نفر

د
کابل پوسټنځ

د
صحې موسساتو

د
نور شاه روغتون

د
جراحو د لوبو

خانې

د پرايستي د مناظر و مخه

در سیرانکشافی فعالیت‌های پوهنچی طب و فارمسی دیپارتمنت‌های مربوطه سهم بارز گرفته و معاینات مختلفه داخل و خارج شفاخانه‌های پوهنتون را بر علاوه امور تدریس اجراء نموده اند .

فعالیت‌های مدیریت نشرات :

وظیفه مهم این‌شعبه راتهییه مواد درسی محصلین و لابراتوارهای مربوطه و شعبات اداری و نشر مجله تشکیل داده که ذیلاً راپور آن تقدیم میشود :

الف - شعبه مجله

طبق معمول افغان طبی مجله در هر سه ماه یکبار نشر شده است سر از شماره‌های اول سال ۲۳ آن بعضی مطالب دلچسپ جدید و مصاحبه‌های علمی بایکی از استادان مربوطه طب در قسمت بعضی امراض و صورت مشاهدات شان در سرویس‌های مربوطه و نتیجه آن نشر خواهد گردید .

ب - شعبه طباعتی

با وجود مشکلات و نداشتن پرسونل فنی از اول سنبله ۴۸ الی اخیر برج سرطان مواد ذیل گسترش شده است :

۱- کتاب درسی محصلین طب، فارمسی، و نرسنگ ۷۸۳۶ جلد بداخل ۵۱ نوع

۲- پولیکاپی درسهای روزمره محصلین ۳۹۹۵ کاپی ۲۳ نوع

۳- کارت دوسیه مریضان ۸۴۱۷۱ ورق

۴- به تعداد ۱۸۵۰ تابلورسامی گردیده که قسماً برای استفاده درسی روزمره

شاگردان و قسماً برای مجله و یک تعداد برای کتب درسی میباشد .

۵- بطرراوسط ۱۲۰۰ لوحه، پستی کتب، نوشته‌های رسمهای طبی و غیره

خطاطی گردیده است :

۶- به تعداد ۷۸۳۶ جلد کتابهای درسی و در حدود ۲۱۹۰ جلد دفاتر و غیره صحافی

گردیده است

ج- قرائت خانه .

در تعداد مجلات قرائت خانه از زیاد بعمل آمده که طرف استفاده محصلین و

دو کتوران قرار داد .

فعالیت‌های مکتب نرسنگ مردانه :

۱- اصلاح پروگرام تعلیمی -

الف: توحیدپروگرامهای مکاتب نرسنگ مردانه، زنانه ونرس قابله شهر آرا توسط کمیته مدیران هر سه مکتب تحت نظارت مشاوریت نرسنگ وزارت صحیه .

ب: تکمیل نصاب تعلیمی سال ۱۳۴۸

۲ کانکور جدیدالشمولان سال ۱۳۴۹

از جمله ۱۷۰ نفر کاندید امتحان کانکور از مکاتب متوسطه مرکز و ولایات بحضور هیئت منتخبه پوهنچی طب و فارسی صورت گرفت که از جمله ۳۰ نفر کامیاب و بدرس آغاز نمودند .

۳- توزیع دیپلومهای فارغ التحصیلان سال ۴۸ توسط رئیس پوهنتون کابل صورت گرفت. تعداد فارغان ۳۰ نفر بوزارت جلیلیه صحیه معرفی گردیدند .

۴- معاینات صحی طلاب جدیدالشمول و تداوی طلاب مریض .
به عموم طلاب مکتب از طرف سرویس صحی پوهنتون کابل کارت صحی داده شد تا در مرقع ضرورت نزد دو کتوران مربوطه سرویس صحی مراجعه و بعد از معاینه لازمه تداوی شوند . معاینات صحی شان در کارت ثبت گردیده ادویه ای که در سرویس مذکور موجود نباشد از دیپوی عمومی ادویه اجرا میشود .
۵- اصلاح مواد غذایی تطلاب .

برعلاوه استحقاق معینه تطلاب، از طرف مؤسسه کبیر مدیکو مواد غذایی از قبیل پودین، ژیلی، و سیگوبه تطلاب توزیع میگردد و همچنین سبزیهای تازه از طرف وزارت زراعت طور مجانی داده میشود .
۶- معلمین:

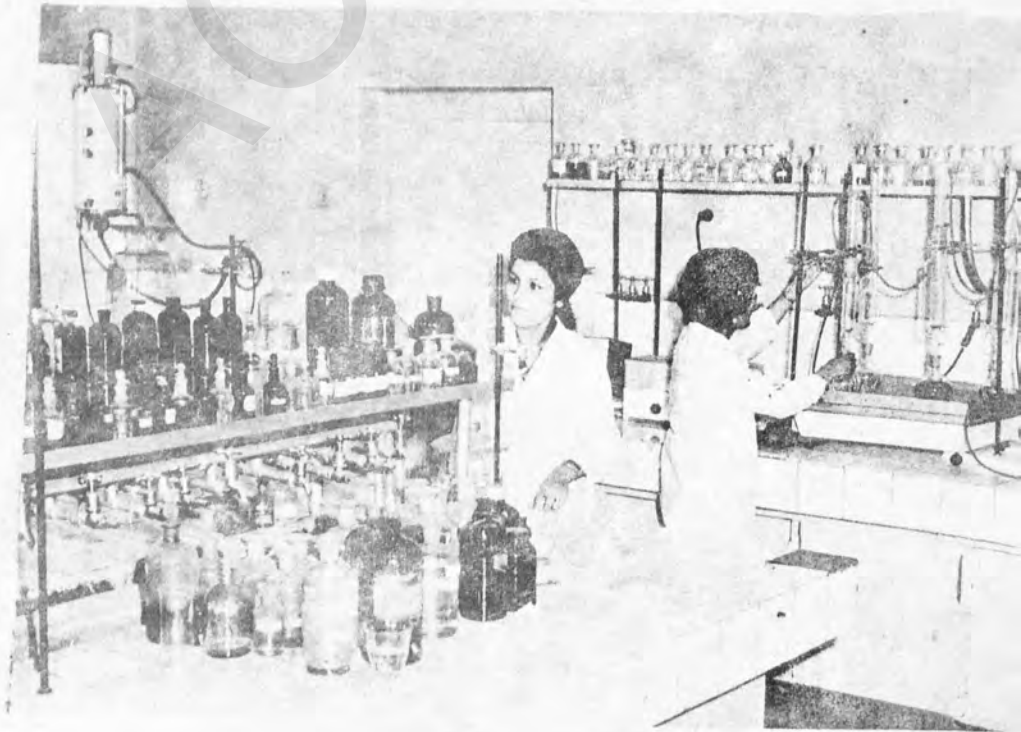
فعلاً به تعداد ۹۸ نفر در هر سه صنف مشغول فرا گرفتن تعلیمات نرسنگ میباشند. که ۳۴ نفر در صنف اول، ۳۰ نفر در صنف دوم و ۳۴ نفر در صنف سوم میباشند.
۷- فارغ التحصیلان:

از شروع مکتب یعنی از ۱۳۳۵ تا اکنون بشمول فارغ التحصیلان سال ۴۸ به تعداد ۲۰۸ نفر فارغ التحصیل و شامل خدمت میباشند .
۸- معلمین:

تعداد معلمین مسلکی مکتب هشت نفر میباشد که از جمله سه نفرشان که تا اکنون غرض تحصیلات در خارج مملکت اعزام شده اند، امسال به سازمان صحی جهان

د طب اور دوا جو رولو د
 پوسنچی یوہ ولہ محصلان د
 پتالو تری یہ شانگہ کبسی
 و تطبقا تو یہ حال کبسی لیل
 کیزی

د دوا جو رولو د پوسنچی
 د کیمیا د لابرا تواری یوہ
 تختہ

معرفی شده اند البته در آینده قریب راجع به پروگرام فیلسرپ آن ها اقدامات بعمل خواهد آمد. چهار معلم قرار دادی و یازده دوکتو شامل کدر علمی پوهنخی طب و فامسی، که جمله به ۲۲ نفر بالغ میشود، و در عین زمان یک نفر نرس سازمان صحی جهان در مکتب مشغول خدمت است.

۹- طبع کتب درسی در خود مکتب:

اولین رساله بنام صحت اطفال و مادران در خود مکتب استنسل و گسترش شد، که بکمک مدیریت عمومی نشرات دوخت و صحافی گردیده و مورد استفاده طلاب قرار گرفت. دیگر مضامین تحت چاپ است البته با مساعدت کارکنان مکتب در آینده قریب از رهگذر کتب درسی مشکلات مکتب رفع خواهد شد.

پوهنخی فارمسی

علم دواسازی در چوکات ساینس امروزی ساحه تطبیق اکثر علوم بوده در تشبثات علمی فعالیتهای طبی و زراعتی و غیره مقام شامخ و ارزنده را داراست.

دواساز بحیث یک نفر عالم در مؤسسات علمی فعالیتهای متعددی را بعهده میگردد. چنانچه در ممالک متمدن امروزی مسئولیت پیشبرد کمپنی های دواسازی، عمده فروشی ها، دواخانه ها، شفاخانه ها، دواخانه های شخصی، لابراتوار ها تولید، توزیع، توزیع کنترل ادویه و غیره توسط دواسازها صورت میگردد.

روی این منظور پوهنخی دواسازی نظر به احتیاجات مبرم دولت در پلان پنجساله اول ۱۳۳۸ در چوکات پوهنتون کابل تأسیس گردید تا اولاد این خاک درین مسالك عام المنفعه تربیه شده و به جامعه تقدیم گردد. این پوهنخی تا عقرب ۱۳۴۱ به شکل متحد با پوهنخی طب فعالیت مینمود ولی در عقرب ۱۳۴۱ پس از اخذ منظوری مجلس وزراء از پوهنخی طب مجزا و بحیث یک پوهنخی مستقل در آید.

بعد از سال ۴۳ نسبت عدم پرسونل کافی ریاست پوهنتون تجویز گرفت تا پوهنخی فارمسی با حفظ هویت آن با پوهنخی طب مختلط سازد. و درین مدت مختلط بودن پوهنخی فارمسی توانست که به کمک مؤافقتنامه همکاری تخنیکی حکومت فرانسه استستانهای خویش را به سویه عالیتر برساند. چنانچه به تعداد ۱۶ نفر استستانهای

این پوهنځی جهت ادامه تحصیلات عالی در مدت فوق یکی بعد دیگر بفرانسه اعزام شدند که از جمله ۱۰ نفرشان پس از اخذ دیپلوم از شهرهای مختلف فرانسه مؤفقانه بوطن عودت و بکارهای خود شروع نمودند. ۶ نفر دیگرشان در آینده قریب بوطن عودت خواهند نمود و علاوه آن یک عضوند. یسی این پوهنځی با استفاده از یک بورس حکومت امریکا دیپلوم ماستری حاصل و بوطن عودت نموده است.

علاوه بر اشخاص فوق ۳ نفر دیگر از اعضای شامل کدر جهت اخذ دکتورا به یونیورسیتی های قاهره و تهران مصروف تحصیل میباشند و بقیه اسستنانها بیکه نامزد بورس های خارجی اند عتقرب برای تحصیلات عالی بخارج اعزام میشوند.

فعلاً در پوهنځی فارمسی به تعداد ۲۹ استاد داخلی و یک نفر استاد خارجی وجود دارد که اکثر استادان داخلی سویه دکتورای دواسازی و لیسانس دواسازی رادارند بعضی این استادان علاوه بر محصلان پوهنځی فارمسی کلاس پی. سی. بی. محصلان طب و فارمسی را تدریس می نمایند.

مشکلاتیکه قبلاً پوهنځی فارمسی از نگاه قلت استاد داشت خوشبختانه امروز کاملاً مرفوع گردیده است. پوهنځی فارمسی توانست که از بدو تأسیس تا امروز به تعداد ۹۷ دواساز لیسانسه را در ۹ دوره به جامعه تقدیم نماید که از جمله ۲۱ نفرشان قراریکه فوقاً گفته شد به تدریج به حیث استاد شامل کدر گردیدند و مابقی شان به وزارت جلیله دفاع ملی و وزارت جلیله صحیه معرفی شدند که امروز همه شان در لابراتوارهای تولیداتی ریاست دیپوی ادویه و لابراتوارهای مختلف ریاست صحت عامه و آمریت تهیه سیروم و واکسین خدمت مینمایند و ۳ لیسانسه دواسازی فعلاً در مؤسسات صحی پوهنتون در لابراتوارهای تولیداتی مانند محلولات زرقی و تابلیت سازی وغیره فعالیت مینمایند که اینها نیز در آینده قریب بعد از سپری نمودن امتحان کانکور کرسی صنعتی شامل کدر پوهنځی خواهند گردید.

دیپارتمنت هایی که فعلاً در چوکات پوهنځی فارمسی فعالیت می نمایند قرار ذیل اند:

۱- دیپارتمنت های فارمسی کلنیک و صنعت دواسازی :

در چوکات این دیپارتمنت دود دیپارتمنت یکی فارمسی کلنیک و دیگری صنعت دواسازی فعالیت دارند که نظر به قلت جای این دود دیپارتمنت فعلاً بشکل مختلط

وظایف محوله را پیش می‌برند و در نظر است در آینده قریبی از هم مجزا و بحيث دو دیپارتمنت در چوکات پوهنځی فارمسی در آیند .

این دیپارتمنت از جمله دیپارتمنت های اساسی علم و دوا سازی بوده در مرحله اول انتخاب و جمع آوری مواد اولی طبی را به عهده دارند . سپس مطالعه اشکال دوا سازی را به آن که بتواند محافظه و طرز تطبیق دوا را آسان سازد بعمل می آورد درین دیپارتمنت از یک طرف ساخت مواد صنعتی دوائی و یا نسخوری صورت پذیر بوده و در پهلوی آن کنترل مواد اولی و یا مستحضرات صنعتی و نسخوری را به شاگردان می فهماند . چنانچه مطالعه پومادها، شربت ها، محلولات زرقیه ، تابلیت ها ، سپوزیتور و غیره از جمله مستحضرات صنعتی و همچنان پوسیون ها ، لیمنت ها ، لیمونادها و غیره ادویه جات ترکیبی و طیفه این دیپارتمنت است .

بر علاوه مطالعه مواد اپوتیراپی که از هورمون های فنی میباشد، مواد دوائی که غشای حیوانی دارند ، واکسین ها ، سیرم ها و توکسین ها که برای جلوگیری از امراض انسانی صحت عامه بکار میروند نیز منحصراً عمده مطالعات این دیپارتمنت را تشکیل میدهد . و ساحه تطبیق این مضمون در اجتماع ، ترویج لابراتوار های تولید ادویه جالینوسی و صنعتی بوده مستحضرات صنعتی و غیره را به آسانی میتوان تهیه و تقدیم جامعه نمود که از نگاه اقتصادی به شرایط موجوده محیط ما اهمیت به سزایی را دارا میباشد .

۲ - دیپارتمنت نباتات طبی یا فارمکولوژی :

مطالعه نباتات طبی که به منظور تهیه مواد اولیه بکار می رود و طیفه این دیپارتمنت میباشد . البته این مطالعات شامل نباتات ابتدایی عالی بوده مطالعه سمارق ها و خصوصاً سمارقهای که منشأ آنتی بیوتیک دار و فونگس های ساختمان ، فزیولوژیک ، و هستولوژیک ساختمان کیمیاوی و عمل فارمکودینامیک و فعالیت فزیولوژیک در رگهای نباتی به محصلان تدریس میشود . ناگفته نماند با موجودیت کوها و دشت های وسیع در افغانستان عزیز که دارای شرایط مختلفه میباشد ، و نشونمای نباتات مختلفه طبی را مساعد ساخته است ثروت طبیعی و سرمایه ملی را به مملکت عزیز فراهم مینماید . و این نباتات متنوع مطالعات عمیق و دقیقی را ایجاب مینماید که دوا سازان پوهنځی میتوانند این وظیفه را انجام دهد زیرا منحصراً یک نبات شناس ، کیمیاگر ، انالیست و فارمکولوگ آنها را تحت مطالعه قرار دهد .

ازینجاست که رول اساسی یرا که يك نفر دواسازد اقتصاد جامعه بازی مینماید میتوان تصور نمود قسمت نظری این مضمون طی سه سال د پوهنځی تد یس د پهلوی آن قسمت عملی نیز به شاگردان تطبیق میشود

۳ - دپارتمنت کیمیایی تحلیلی

کیمیای تحلیلی يك شعبه پراهمیت فاکولته فارسی بوده وبراساس پرنسیب های تحلیلی و تجزیه که مشتمل به تد یس طریقه های دوزا های توصیفی و مقداری یعنی میتود های حجمی ، وزنی تلون ، سپکتر و متری ، بولار و گرافی ، کروماتو گرافی وغیره استوار بوده و در کنترل مواد دواایی مواد غذایی ، مواد سمعی وغیره شاگردان را هنمایی کرده و ازین راه فرماستین های ورزیده در تأمین ووقایه صحت عامه رول بسزایی بازی نموده میتواند .

۴ - دپارتمنت فرمسی شمیک

یکی از مهمترین دپارتمنت های این پوهنځی دپارتمنت فرمسی ، شمیک یا کیمیای دواسازی بوده که اساس مطالعات سنتییز ، کنترل ، ادویه مختلف ترکیبی وطبعی را تشکیل میدهد به اساس این مضمون میتوان به میتود های مختلفه يك ماده دواایی را ترکیب ، تشخیص واز نگاه خالصیت و ارزش دواایی آن کنترل نمود . نظر بروی کار آمدن فابریکه های مختلف دواسازی در افغانستان این مضمون ارزش مهمی را چه در ساحه صنعتی و چه در چوکات تد یسی پوهنځی بوجود می آورد . قرار است پروگرام درسی این مضمون طوری ترتیب گردد تا فارغ التحصیلان رسیده و ورزیده به جامعه ومؤسسات صنعتی تقدیم نماید .

۵ - دپارتمنت کیمیای عضوی

این دپارتمنت مواد عضوی وغیر عضوی را تشکیل میدهد که اساس کار آنرا مطالعات و شناسایی يك ارتباط محکم و اساسی باتمام دپارتمنت های دیگر این پوهنځی از قبیل دپارتمنت های صنعتی وفرمسی کلنیک ، کیمیای تحلیلی ، فرمسی شمیک ، بروماتولوژی ، توکسیکولوژی وفارمکو دینامی دارد . بدینوسیله این مضمون در پیشرفت اساسات علمی دواسازی رول بسزایی دارد

۶ - دپارتمنت توکسیکولوژی

يك شعبه بااهمیت فاکولته دواسازی بوده تشخیص و تثبیت تسممات مختلفه توسط

این شعبه اجراء میگردد لذا درین شعبه از یک طرف موضوعات تسمم جنایی و تصادف و یا تسممات غذایی و صنعتی تحقیق و تشخیص میشود .
از طرف دیگر برای تقویه شناسایی محصلان درین شعبه درس های نظری و عملی تدیس میگردد . و این دیپارتمنت یک همکار بزرگ شعبات مختلف طب عدایی و پولیس شده میتواند .

۷ - دیپارتمنت فارماکودینامی

درین دیپارتمنت برای اینکه طرز تأثیر و نوع ادویه را شاگردان بطور واضح مشاهده کنند حداکثر دواهای مذکور بالای حیوانات لابراتواری از قبیل خرگوش ، کوبای ، موش ، بقره ، سنگ پشته کبوتر و غیره حیوانات از طریق فمی ، امعای مستقیم ، داخل نخاو دیگر طریق تطبیق میشود . این تجارب توسط خود شاگردان صورت میگردد تا اینکه محصلان این موضوع را که یک دوا چطور تأثیر خویش را بر عضو حیه اجراء میدار دبدانند . که این کار به محصلان طور نظری و عملی تدیس میگردد .

۸ = دیپارتمنت برونولوژی

کنترول مواد خورا که انسانی به عهده این لابراتوار میباشد . این دیپارتمنت دو وظیفه مهم دارد یکی تربیه پرسونل فنی درین رشته و دیگری تحقیق در باره ترکیب مواد خورا که و کنترول آن از نگاه صحی بودن . چه امر اضی مختلفه موجود است که ذریعه مواد خورا که ملوث ، به انسانها سرایت میکند و علا و تأ درین دیپارتمنت تقلبات مواد غذایی نیز کنترول میشود .

۹ - دیپارتمنت میکروبیولوژی و پارازیتولوژی

این دیپارتمنت مشتمل به پنج قسمت است

۱ - تخنیک میکروبیولوژی : طریقه های تعقیم ، کشت میکروبهها بالای اوساط زرعیه ، تجرید و تشخیص میکروبههای مرضی و غیر مرضی و کنترول ادویه مختلف زرقی از نظر تعقیم و عادی بودن از میکروبههای مختلف

۲ - مطالعه میکروبهها از نظر سیستماتیک

۳ - امونولوژی ، سیرولوژی ، تهیه واکسن و ساختن سیروم ها

۴ - مطالعه ویروس و ریکدزی ها

۵ - قسمت پارازیتولوژی : که درسه شعبه مختلف فعالیت آن دوام دارد .

الف : شعبه کویرولوژی : تجزیه و معاینه مواد غایبه از نگاه پرازیت های امعایی .
ب : شعبه سیرولوژی پرازیتی : که در تشخیص و تعیین نوع پرازیت اهمیت بسزای دارد
ج : شعبه میکولوژی : که هدف آن تشخیص و تعیین بعضی امراض که موجب آن سمارق ها و فنگس های مرلدالمرض میباشد .

سال جاری به تعداد هفت محصل در صنف چهارم پوهنخی فارمسی مفسروف تحصیل بود که همایشان کامیاب و بحیث فارغان دوره نهم به جامعه تقدیم گردیدند . چون پوهنخی دواسازی از نگاه کمبود آلات و سامان لابراتواری به مشکلات مواجه بود خوشبختانه امسال درین تازگی هایک مقدار آلات و سامان لابراتواری را حکومت جمهوری فرانسه نظر به قرارداد توأمیت به پوهنخی فارمسی کمک نموده است که سامان مذکور رسیده و عنقریب به لابراتوار های مربوطه توزیع خواهد شد و علاوه بر آن امسال به حدود یازده هزار دالر سامان دیگر لابراتواری ضرورت دیپارتمنت های متعلقه این پوهنخی از بودجه انکشافی پوهنخی به کمپنی های اروپایی فرمایش داده شده که سامان مذکور عنقریب وارد خواهد گردید . که برسیدن این سامان مشکلات فعلیه دیپارتمنت ها تا اندازه مرفوع خواهد شد .

پوهنځی حقوق و علوم سیاسي

پوهنځی حقوق و علوم سیاسي که متضمن تربیت پرسونل در رشته های حقوقی، سیاسي، اداری و قضایی کشور است روی احتیاج مبرم دولت در ثور ۱۳۱۷ نظر به امر مقامات عالی احضارات لازمه بغرض پلان و تامین آن روی دست گرفته شده و بموجب فرما مبارک مورخه ۱۹ جوزا حضور اعلی حضرت معظم همایونی در میزان همان سال رسماً افتتاح گردید.

این پوهنځی از بدو تأسیس تا کنون توانسته است اهداف عالی این مؤسسه فرهنگی را از ناحیه کمیت و کیفیت در یک چوکات معقولیت انجام دهد، بنابر تقاضا و ضرورت مبرم دوایر و مؤسسات دولتی و تصدیهای انفرادی تعداد شاملین و فارغان آن روز بروز زیاد شده است. در این پوهنځی فعلاً دو رشته تخصصی (قضائی و اداری) وجود دارد و در حال حاضر دارای چهار دپارتمنت ذیل میا شد:

- ۱- دپا تمنت حقوق اسلام
- ۲- » » خصوصي
- ۳- » » عامه
- ۴- » اقتصاد سیاسي

بغرض تربیه بیشتر استادان و محصلان بافهم و دانش از چند سالی بدین طرف رابطه توأمیت بین پوهنځی حقوق و علوم سیاسي پوهنتون کابل و پوهنځی حقوق پاریس برقرار است که در تحت این قرارداد سالانه یک تعداد استادان پوهنځی بغرض کسب معلومات و تحصیلات عالی به آن کشور اعزام میشوند. چنانچه در سال گذشته و سال جاری سه عضو تدیسی پوهنځی به آن کشور مسافرت نموده اند. علاوه بر یک تعداد پروفیسوران فرانسوی جهت تدريس در این پوهنځی مشغول

اند و سالانه يك تعداد پروفیسوران بمنظور ایراد يك سلسله کنفرانسهای علمی تحت همین پروگرام به کابل میآیند .

در جریان يك سال پروفیسور فرینور رئیس تیم توأمیت استادان فرانسوی و علاوتاً یک نفر پروفیسور حقوق از ایالات متحد امریکا به همین منظور به کابل آمده بودند . در پوهنخی حقوق و علوم سیاسی فعلاً ۱۸ استاد دایمی دو استاد حق الزحمه ، چهار استاد خارجی که جمعاً ۲۴ نفر میشود مشغول تدریس بوده کذا ۱۳ نفر از استادان این پوهنخی در خارج مشغول تحصیل میباشد .

در سال ۴۹ به تعداد ۴۱۷ محصل ذکور و اناث در این پوهنخی ، صرف و تحصیل بود . از سلسله نشرات این پوهنخی بر علاوه تألیفات قبلی کتابی تحت عنوان حقوق اساسی مقایسوی تألیفات پوهندوی دوکتور محمد احسان تره کی استاد آن پوهنخی از طرف مدیریت عمومی نشرات پوهنتون چاپ و بدسترس علاقمندان گذاشته شده است .

همچنان اثر قیمت داری تحت عنوان «مختصر حقوق عمومی بین الدول» تألیف پوهنوال دوکتور غلام سخی مصنون استاد حقوق عمومی بین الدول آن پوهنخی زیر چاپ میباشد .

علاوتاً تمامی نوتهای درسی استادان توسط شعبه نشرات پوهنخی گسترش داده و مورد استفاده محصلان قرار دارد . .

محمد شاه «وحدت»
Ahmad Shah WAHIDAT
Mobile: 0700252598
E-mail: ahmadshahwahidat2@yahoo.com

پروفیسر ڈاکٹر سعید عبدالقادر بھٹا، وکیل پوسٹنٹون رئیس اور حقوق اور
سیاسی علوم و پوسنٹی رئیس دہن پوسنٹی و ۱۳۴۸ کلم
دیوہ پولہ فارغانوسرہ لیڈر لکیر

کیمیا غیر عضوی

» صنعتی

» تحلیلی

لابراتوار عکاسی

یسرچ

۴- انستیتوت بیولوژی : دارای دو شعبه است .

الف : دیپارتمنت زولوژی و پیرازیتولوژی که با عصری ترین لوازم و آلات مجهز بوده باغ وحش و موزیم حیوانی نیز تحت اثر آن میباشد .

ب: دیپارتمنت نباتات : دارای لابراتوارهای مجهز بوده محصلین از آن در تحقیقات نباتات افغانستان استفاده مینمایند .

۵- انستیتوت جیولوژی و پالتولوژی : دارای لابراتوارهای ذیل است .

لابراتوار میکروپالتولوژی

» نقشه کشی

» پتروگرافی

» عکاسی

موزیم فوسیل و احجار و مینرال ها

۶- دیپارتمنت مترو لوژی : در سال ۱۳۴۶ مجدداً افتتاح و بکار آغاز نموده است .

علاوتاً هر دیپارتمنت دارای یک لابراتوار مجهز عکاسی بایک ورکشاپ سیار بوده و در خود پوهنچی یک ورکشاپ مجهز برای ترمیم و تأمین سامان و لوازم لابراتوارهای خود پوهنچی کار مینمایند .

پوهنچی علوم برای بلند بردن سویه علمی ، انکشاف و ارتقاء خویش از سال ۱۹۶۲ باینطرف با پوهنچی علوم طبیعی پوهنتون بن رابطه توأمیت و همکاری علمی قیام نموده است . سومین قرار داد توأمیت و همکاری که از متن آن یک تحول جدید را در امور تدریسی و تحقیقات علمی و همچنان یک بنیان گذاری اساسی به پوهنچی علوم رامیتوان پیش بینی نمود بتاريخ ۲۶ می ۱۹۷۰ در پوهنتون کابل بین نمایندگان هر دو کشور صورت گرفت .

اهداف اصلی پوهنچی علوم که با همکاری تیم توأمیت و همکاری پوهنتون بن تثبیت شده عبارت است از :

الف : تربیه معلمین لایق برای مکاتب ثانوی که با معلومات پیدالوژی آراسته باشند .

ب : تربیه متخصصین ساینس که در صنعت و فابریکه‌های کشور کار و فعالیت کرده بتوانند (درشته کیمیا ، فزیک ، ریاضی ، جیولوژی ، مترو لوژی ، زولوژی و نباتات) .

تبصره : (پوهنځي علوم به اساس قرار داد فوق در سال ۱۳۴۹ و ۱۳۵۰ بالعموم دارای دورشته خواهد بود) .

۱- تربیه معلم .

۲- تربیه متخصصین ساینس .

هر دو رشته در صنف اول ، دوم ، سوم یکجا تدریس میشود و در صنف چهارم هر رشته در وس تخصص خود را فرا میگیرند .

ج : پیشبرد تحقیقات علمی بادر نظر گرفتن روحیه افغانستان در ساحه جیولوژی کیمیا ، نباتات ، حیوانات ، مترو لوژی و جیو فزیک .

د : به اساس روحیه همکاری استادان و اسیستانت های پوهنځي علوم مشترکاً با استادان و دکترین پوهنتون بن در امور تحقیقات علمی حصه گرفته تحقیقات خویش را در افغانستان و بادر جمهوریت اتحادی المان پیش میبرند .

ه : توسعه تجهیزات علمی پوهنځي علوم ، را بطه با سایر مؤسسات علمی و عرفانی بین المللی جهان .

الف : سازمان نیروی ذروی و دیگر مؤسسات بین المللی و پوهنتون بن در انکشاف لابراتوار های اتومی و هستوی ، تدریس لابراتوار های تحقیقاتی را دیوتراپسی همه ساله کمک مینمایند از سال ۱۹۶۴ به این طرف بوساطت سازمان بین المللی نیروی ذروی یک یونت مکمل را دیوتراپسی کوبالت ۶۰ و ایودین ۱۳۱ به افغانستان تحفه داده شده که نقشه های آن از طرف دولت بلغاریا ترتیب گردیده و عنقریب در تعمیر آن اقدامات لازمه بعمل می آید .

ب : یونسکو در مورد سامان و سکالر شپ ها به پوهنځي علوم همه ساله کمک می نمایند .

پروژه های انکشافی پوهنځي علوم :

گرچه پوهنځي علوم سومین پوهنځي است که از بدو تأسیس پوهنتون کابل بوجود آمده اما از پوهنځي های بزرگ پوهنتون کابل بشمار میرود . عمارات

پوهنځی علوم

انکشاف تعلیمات ثانوی و بمیان آمدن مؤسسات صنعتی جدید در افغانستان که احتیاج مبرم و نیاز مندیهای کشور را به استادان لایق و متخصصین سیانس دو چند ساخت ایجاب مینمود تا پوهنځی علوم در سال ۱۳۲۱ بحیث سومین پوهنځی پوهنتون کابل عرض اندام و تأسیس گردد .

پوهنځی علوم از سال تأسیس تا کنون به تعداد (۴۹۰) فارغ التحصیل به جامعه تقدیم داشته است ، این پوهنځی در آغاز دارای دو شعبه «ریاضی و فزیک» «کیمیا و بیالوژی» بوده ، شروع به فعالیت نموده تا امروز به انکشاف قابل ملاحظه ای نایل شده است .

پوهنځی علوم در حال حاضر دارای شش انستیتوت که هر یک متشکل از چندین دیپارتمنت مختلف ذیل است داخل فعالیت میباشد :

۱- انستیتوت فزیک دارای لابراتوارهای مجهز ذیل است .

لابراتوار تحلیل طیفی

لابراتوار فزیک انوم

لابراتوار میخانیک

لابراتوار فزیک برق و الکترونیک

۲- دیپارتمنت ریاضی و ریاضیات معاصر- ریاضیات کلاسیک و ریاضیات استدلالی .

۳- انستیتوت کیمیا دارای لابراتوارهای مجهز آتی میباشد :

کیمیای فزیک

» عضوی

انستیتوت های آن داخل ساحه پوهنتون و مرکز شهر پراکنده است برای اینکه تمام انستیتوت های آن در مرکز پوهنتون تمرکز یابد از چندی به این طرف پلان های روی دست گرفته شده تا نظر به ضرورت و مقتضیات وقت انستیتوت های خود را نظر به قدامت در داخل ساحه پوهنتون اعمار نماید که از آن جمله انستیتوت کیمیا است.

انستیتوت کیمیا:

در مورد باید از پروژه اعمار انستیتوت کیمیا نام برد که پلان و نقشه آن طرح شده و عنقریب در ساحه پوهنتون با عصری ترین سامان و لوازم به منظور تدیس و تحقیقات علمی آباد میگردد. زیرا عقد قرار داد و موافقتنامه پروتوکول پوهنچی را بیش از پیش متوجه این امر میسازد تا از طریق ریاست پوهنتون توسط شعبات ذی علاقه در عمارت انستیتوت مذکور اقدام و رزند و امید است کار اعمار آن بزودی ممکنه حسب پلان شروع گردد پروژه رصدخانه نیز نظیر یکی از این پروژه هاست که پلان و نقشه آن تکمیل و سامان مذکور به کابل رسیده عنقریب اعمار میگردد.

حضور ذات ملو کانه نظر به علاقه خاصی که به پوهنتون کابل دارند يك قسمت از زمین های کاریز میر را برای اعمار رصدخانه مذکور اعطاء فرمودند.

پروژه باغ و وحش:

این پروژه از طرف يك کمیته که ریاست افتخاری آنرا والا حضرت گرامی شهزاده محمد نادر به عهده دارند، اداره میشود پروژه را باغ و وحش کابل و موزیم حیوانی افغانستان تشکیل میدهد.

باغ وحش کابل که در سال ۱۳۴۶ افتتاح گردیده فعلا دارای ۲۶۰ نوع حیوان و پرند در داخل و خارج منطقه افغانستان میباشد.

تغییر پروگرامها:

پوهنچی ساینس از سال ۱۳۴۹ - ۱۳۵۰ به بعد پروگرام ها بیجا تعقیب خواهد نمود که اساس و هدف اصلی آینده آنرا تشکیل داده و با پروگرام های سایر ممالک معادلت داشته باشد. تعقیب این پروگرام ها از یکطرف شکل مستند و تغییر ناپذیر را میگیرد و دپلوم و یا اسناد فراغت محصلین حیثیت بین المللی را اختیار می نماید و از

طرف دیگر محصلین برشته تخصص خویش تربیت می شوند .
 برای این منظور دوره تخصصی د پوهنخی علوم مدنظر گرفته شده که
 پلان آن تحت کار است .

اول رشته تخصصی معلمی .

دوم « « ساینس .

در رشته تخصصی معلمی برخلاف سالهای گذشته معلمینی تربیه خواهند شد که
 دارای معلومات در يك مضمون تخصصی و يك مضمون فرعی بوده بامعلومات کامل
 پیدا گوژی مضمور بوده و در امور علمی و لابراتواری مهارت کافی داشته باشند .
 معلمین آینده پوهنخی ساینس :

۱- معلمین	کیمیا	بامعلومات	ریاضی و پیداگوژی
۲- « «	بیولوجی	»	جیولوجی
۳- « «	جیولوجی	»	جغرافیه
۴- « «	فزیک	»	ریاضی
۵- « «	فزیک	»	کیمیا

پوهنخی علوم بعد از این محصلین را نظر به قدامت ، ضروریات و احتیاجات
 کشور در رشته جیولوجی که از سابق نیز اساس آن گذاشته شده بود و کیمیا تربیه
 نموده بعداً در رشته های فزیک ، ریاضی ، نباتات و زولوجی نظر به سوابق خوب تربیه
 خواهد نمود .

رشته تخصصی کیمیا جزء پر و گرام تدریسی امسال خواهد بود پر و گرام های
 تحقیقاتی پوهنخی علوم را نیز میتوان یکی از تحولات فوق العاده بزرگ پوهنخی
 دانست ، اکثر از اسپستانت ها و استادان پوهنخی تساحال غیر از وظایف کمک به
 تدریس و لابراتوار کدام وظیفه و یامشغولیت عملی تحقیقاتی نداشته از این رهگذر
 خطر بزرگ متوجه تربیه استادان و دانشمندان و متخصصین آینده پوهنخی میباشد .
 در نظر است که اعضای کدر بصورت کلی مصروف تحقیقات علمی گردد
 و در صورتیکه مواد مورد تحقیق و یا وسایل در خود کشور برای شان میسر نباشد البته
 بقرار ماده اول بندا ول قرار داد توأمیت زمینه رادر داخل یا خارج کشور برای شان
 مهیا خواهد ساخت .

مدیریت نشرات :

مدیریت عمومی نشرات پوهنځی، از نشرات مواد درسی ممددرسی دیپارتمنت ها، تالیفات و رساله های علمی مربوطه، پوهنځی و مجله ساینس را با قطع صحافت زیانشر و بدسترس علاقمندان آن گذاشته است اینکه فعالیت های ۶ ماهه اخیر سال ۴۸ و شش ماه اول سال ۴۹ آن قرا ذیل میباشد .

الف: تالیفات استادان :

- ۱- کتاب کیمیا عضوی قسمت دوم ۱۵۰ جلد
 - ۲- » پترو گرافی » »
 - ۳- » پرازیولوژی » ۶۰
 - ۴- متمم ریاضیات ۱۰۰
 - ۵- تطبیقات زولوژی ۲۵۰
 - » اساسات » ۴۰
 - ۷- کرسنل اپتیک ۱۰۰
 - ۸- سهم بکر یا در تشکیل پترولیم ۵۰
 - ۹- استقرار ریاضی ۱۰۰
 - ۱۰- هندسه تحلیلی فضائی حصه دوم ۱۵۰
- ب: نوت های درسی.
- ۱- تجربه ملیکان ۷۰ نسخه
 - ۲- تطبیقات رقاصه. ۵۰
 - ۳- زولوژی ۴۰
 - ۴- لکچرانالیز. ۱۰۰
 - ۵- تمرین زولوژی. ۱۰۰
 - ۶- پرندگان. ۱۰۰

- ۷- تمرین جولا
- ۸- قسمت اول نباتات عمومی
- ۹- راهنمای تخنیک میکروسکوپ
- ۱۰- اصطلاحات فزیولوژی
- ۱۱- تطبیقات فزیولوژی
- ۱۲- نوت الکتروستاتیک
- ۱۳- ارزیابی تریسوی
- ۱۴- وان شناسی .
- ج : اوراق مطبوع اداری برای شعبات مربوطه پوهنځي علوم ۴۰۰۰۰ ورق.
- ۲۵۰ نسخه
- ۲۵۰
- جلد ۱۰
- » ۲۵۰
- » ۱۰۰
- » ۳۰۰
- » ۳۶

پوهنځی ادبیات و علوم بشری

حلول تحولات روز و انکشاف پوهنتون کابل سبب گردید تا پوهنځی ادبیات و علوم بشری امروزه در سال ۱۳۲۳ در پهلوی دیگر پوهنځی هابحیث چهارمین پوهنځی پوهنتون کابل تأسیس گردد.

این پوهنځی در جریان ۲۵ سال فعالیت خود از ناحیه کمیت و کیفیت انکشاف قابل ملاحظه نموده است.

پوهنځی ادبیات در حال حاضر دارای هفت دیپارتمنت لیسانس و دو دیپارتمنت بدون لیسانس ذیل میباشد:

الف دیپارتمنت های دارای لیسانس: یا شعراتیکه محصلان را در یک رشته خاص تربیه نموده و فارغان آن دارای امتیاز لیسانس شناخته میشوند عبارتند از:

۱- دیپارتمنت زبان و ادبیات پشتو

۲- « « « دری

۳- « « « تاریخ و جغرافیه

۴- « « « ژورنالیزم

۵- « « « فرانسوی

۶- « « « آلمانی

۷- « « « عربی

ب: دیپارتمنت های بدون لیسانس

این دیپارتمنت هادر تدریس مضامین غیر اختصاصی با دیپارتمنت های دارای لیسانس کمک میکنند ویا کورسهای را دایر میسازد که برای تربیه ذوق محصلان لازمی میباشد و عبارتند از:

۱- دیپارتمنت فلسفه و علوم اجتماعی

۲- « « هنرهای زیبا

د کابل پوهنتون پخوانی رئيس پروانده فضل راج پټو
 د اوسني ښار د علومو د پوهنځي د ښکلي هنرونو
 نندارتون پر اېښي او ليدون کونکو اثار گورۍ

د ښکلي هنرونو د څانگه شوته غبرگه
 چه اثار يې به دغه نندارتون کېږي
 اېښودل شو

پوهنځی ادبیات و علوم بشری د ر پهلوی د پیاوړتیا د لومړیو څو کلونو په دوران کې د ادبیاتو په برخه کې د پوهنځی د فعالیتونو فعاله برخه اخیستې ده. د ادبیاتو په برخه کې د پوهنځی د فعالیتونو فعاله برخه اخیستې ده.

۱- مؤسسه زبانشناسی:

وظیفه این مؤسسه جمع کردن مواد وثبت زبانها ولهجه‌های مختلف در تمام مناطق افغانستان میباشد که خورشیدخانه در بین اواخر موادی را که برای ترتیب اطلس زبانشناسی افغانستان تهیه میکردند مؤخرانه انجام و کار اطلس تقریباً به پایان رسیده است یعنی ۲۶۰ نقطه مملکت تحقیق و لهجات ۲۲ زبان اطوار علمی و بهرهنمایی سر ویس کمیته عین المللی زبانشناسی تکمیل نموده و آماده چاپ میباشد.

۲۲ زبانیکه از آن تحقیق به عمل آمده قرار آتی است:

پښتو، دری، اوسمی، تیرو، تیرایسی، سنگاپچی، برهاوی، بلوچی، منجی، مروی، مغلی، روشانی، شغنی، اشکاشمی، و اخی، اوزبکی، ترکمنی، پشه‌یی، پنجابی، پراچی، عربی، گجری، شکونی، این پروژو به کمک کمیته بین المللی لهجه شناسی امکان دارد اطلس زبانشناسی را در سه جلد به نشر برساند که جلد اول شامل نقشه های عمومی و پرسشنامه ها، اسامی جایهای تحقیق و معلومات راجع به انفا منت، هامحققین، تاریخ ثبت لهجه ها و نوع پرسشنامه ها. جلد دوم در حدود ۱۵۰۰ نقشه زبانشناسی جلد سوم در حدود ۱۵۰ رسم و (۱۵۰) عکس های زبانشناسی میباشد.

۲- مؤسسه جغرافییه

این موسسه از ده سال به این طرف در چوکات پوهنځی ادبیات به میان آمده: هدف اساسی این موسسه را تحقیق و تطبیقات جغرافییه افغانستان تشکیل میدهد و روی این مطلب پروژه های زیادی تثبیت گردیده که نتایج فعالیت های شان تماماً از طریق مجله جغرافییه و از طریق رادیو کابل پیهم ارائه گردیده است. در ضمن فعالیت ها بعضی متخصصین خارجی که از طریق پوهنتون باین جامع معرفی شده بودند سهم گرفتند، ساحه تحقیقات جغرافییه را از ابتدا تا حال مناطق ذیل تشکیل میدهد.

۱- جغرافییه شهری کابل، که در اولین شماره مجله جغرافییه در ۳۰ صفحه، بانقشه ها

به طبع رسیده است که در کتابخانه هاموجود است.

۲- مطالعات جغرافیایی تمام ولایات کابل که این حوزه بکمک پروفیسران استاد

و پوهنتون کلن و بوخم که نتایج آن به لسان آلمانی به طبع رسیده است و از جمله بهترین آثار مملکت در خارج به شمار میرود .

۳- به تعقیب فعالیت های فوق مؤسسه جغرافیه توانست که سیمنار های ماهوار معلمین لیسه های معارف را دایر نماید و درین سمینا ها موضوعات بکر و تازه جغرافیایی برای شان ارائه گردید .

۴- متعاقب آن توانسته اند که بلو تن ماهوار جغرافیایی را برای معلمین لیسه ها و علاقه مندان جغرافیا منتشر سازند این کار نیز به موفقیت انجام یافت .

۵- مجله جغرافیه که بعد از هر شش ماه نشر میشود اغلباً ریسرچ جغرافیایی را منعکس میسازد درین مجله راجع به سالنگک، چاریکار، دره و اخان، بامیان، غزنی، ننگرهار، سرربی و غیره مواضع کشور معلومات مستند علمی ارائه نمودند .

کمیته های مالی برای ریسرچ این حوزه ها از طریق ریسرچ پوهنتون بدست آمده و به شکل تیم و رک به دسته های سه نفری و چهار نفری از مواضع مؤثر بررسی به عمل آمده است .

۶- با مؤافقه وزارت معارف کتاب های جغرافیه تمام صنوف لیسه ها و مکاتب متوسطه و ابتدایی تجدید نظر گردید. و یک تعداد زیاد کتب جغرافیای تألیف گردیده که از آن جمله تألیف جغرافیای صنوف دهم و ششم توسط پوهندوی عارض و تألیف جغرافیه صنف دوازده توسط پوهاند میرامان الدین انصاری و پوهاند داکتر عمر صالح؛ تألیف جغرافیه صنف یازده توسط داکتر جاوید و داکتر صالح میباشد. تجدید نظر دیگر کتب جغرافیای توسط اعضای علمی این مؤسسه صورت گرفته است .

۷- برای شناختن سر زمین های کلتوری و طبیعی افغانستان تطبیقات علمی نیز برای شاگردان در هر ماه صورت گرفته است .

۸- کتابهایی که به سویه پوهنتون در موضوعات مختلف جغرافیایی طبع شده و یا از طریق نشرات پوهنتون گسترش گردیده قرار ذیل است، ۱- اقلیم افغانستان در صد صفحه در مطبعه فرانکن به طبع رسیده ۲- تکنونیزم یادیاستونیزم برای صنف سوم تا یخ و جغرافیه ۳- جیومارفلوجی برای صنف دوم دیپا تمننت تا یخ و جغرافیه ۴ جغرافیه افغانستان به لسان انگلیسی در سالنامه کابل تایمز ۱۹۷۰، این چار اثر تألیف غلام جیلانی عارض میباشد . ۵- کتاب جهان امروز که در مطبعه دولتی به طبع رسیده تمام ممالک جهان

را با موقف سیاسی، لسان، مذهب، موقعیت جغرافیایی، ساحه و نفوس بانقشه‌های مربوطه در مطبعه دولتی به طبع سیده است.

علاوئاً کوشیده شده تا کتابهای زیاد برای محصلان تهیه شود که تدریس شان شکل اکادمیک را بخورد اختیار نماید، امید است که با انکشاف مطبعه پوهنتون و تسهیلات لازمه این آرزوی اولی پوهنتون به سر رسد.

پروژه تازه این مؤسسه که جلالتماب رئیس صاحب پوهنتون نیز موافقه کردند تدوین یک اطلس جغرافیایی افغانستان است که درین مورد ریاست پوهنتون و کار توگرافی سهم خواهند گرفت.

پروژه تدوین اطلس افغانستان را ذیلاً تقدیم میداریم.

۱- از آنجاییکه مؤسسات علمی پوهنتون و معارف کشور نیاز مندی و احتیاج عرفانی افراد را بر آورده می‌سازند، تدوین و تالیف اطلس افغانستان از جمله موضوعات جالب و بکراست تاحال اقدام علمی درین باره بوقوع نپیوسته و شاگردان معارف همواره از نشرات ممالک خارج استفاده میکنند.

بمنظور آنکه نتایج تحقیقات تمام پروژه‌های انکشافی وزارت های مختلف کشور بصورت منسجم گرد آوری شود و تمام مطالب در روی نقشه، دایگرامها و چارت ها معرفی گردد و هم تمام علاقمندان معارف و سایر افراد کشور راجع به وطن و ولایات مربوط معلومات داشته باشند تالیف و تدوین یک اطلس معاصر افغانستان ضروری است.

۲- مرحله اول برای تحتن بخشیدن و انسجام این کار هیئت ذیل تعیین گردید تا موا جمع شده را قبل از طبع مورد بررسی قرار دهند.

الف: سناغلی یعقوبی، رئیس مؤسسه کار توگرافی

ب: پوهاند دکتور عمر صالح

ج: پوهنوال داکتر عبدالرحمن عابد

د: پوهندوی عارض آمر مؤسسه جغرافیه

۳- جمع آوری مواد، احصائیه ها و نتایج فعالیت مؤسسات اقتصادی، زراعتی،

تجارتی، اداری و غیره از طرف مؤسسه جغرافیه صورت میگیرد. و آمر مؤسسه مواد را از نظر هیئت فوق گذارش داده و بعد به طبع اقدام میگردد.

۴- چون این موضوع یکی از عناوین برجسته پوهنتون کابل میباشد استادان جغرافیه و شاگردان ممتاز این رشته در آن سهم میگیرند. تحلیل موضوعات و جادادن در روی نقشه از طرف استادان رهنما و اشخاص فنی مؤسسه کار توگرافی صورت میگیرد. و هم سه نفر از شاگردانی که در رشته کار توگرافی علاقه و مهارت داشته باشند برای جمع آوری اسناد تشریح مساعی مینماید.

۵- دوام کار برای جمع آوری تدوین مراد مدت هفت ماه وقت داشته و بعد از هر دو ماه راپور کار به کمیته اولی رجعت داده میشود.

۶- مصارف طبع آنرا پوهنتون و کار توگرافی بعهده دارند.

۷- نقشه های مطلوب را به اساس پلان کار کمیته های فوق به کار توگرافی سپرده به طبع آن اقدام میگردد. هر يك نقشه اقلاً دارای دو صفحه معلومات تحریری نیز میباشد.

۸- امتیاز نشر اطلس را پوهنتون و کار توگرافی خواهد داشت.

این اطلس که کار آن تقریباً ۷۰ فیصد به همکاری کار توگرافی انجام یافته مطالب ذیل را ارائه خواهد کرد: نقشه ها و دیاگرام های مربوط به وضع طبیعی، آب و هوا، خاک، نباتات، زراعت، طبقات الاض، معادن، صنایع، واحدهای اداری، انکشاف معارف، وضع بشری، لسان مطبوعات، مراکز صحی، محاکم و خاثر نوالی ها و غیره. نفوس، مساحت، ارتفاعات و غیره نیز در صفحات علیحده گنجانیده خواهد شد.

اعضای مؤسسه جغرافیه در کنفرانس های بین المللی جغرافیایی نیز سهم فعال داشته که در کانگرس ۲۱ بین المللی در دهلی جدید و همچنین در کنزگری حوزه تحقیقاتی آسیا که آن هم در دهلی جدید بود سهم داشته اند.

۳- مؤسسه بشر شناسی

این مؤسسه دو سال قبل در چوکات تشکیلات پوهنچی ادبیات تأسیس گردیده و با دفتر مرکز تحقیقات علمی پوهنتون یکجا میباشد و در جریان يك سال توانسته است تسهیلات لازمه ذیل را بوجود آورد:

۱- لابراتوار انتر و پالوجی فزیکي. شش سال پیش يك لابراتوار انتر و پالوجی

فزیکي از طرف اکادمی علوم اتحاد جماهیر شوروی برای فرهنگی ابیات و علوم شری داده شده بود و همین نزدیکی ها د اطان های جدید نقل داده میشود و مورد استفاده شاگردان قرار میگردد .

- ۲- مجموع اشیای انتوگرافی که بواسطه اعضای مؤسسه آورده شده است .
 - ۳- ارسیف عکس ها از قبیل سلایدها، عکس های چاپ شده که توسط اعضای مؤسسه در نقاط مختلف کشور در زمان تحقیق گرفته شده است .
 - ۴- کتلاک کارتهای بیلوگرافی در باره بشرشناسی عمومی و بشرشناسی افغانستان .
 - ۵- تشکیل يك كتاب خانه كوچك .
 - ۶- در ۱۳۴۸ جلالتمآب سید میر جمهوریة فدرال المان يك تیپ ریکار درود و عدد کمره را باعديه های به این مؤسسه طور تحفه سپرد .
- فعالیت های درسی :

در سمستر دوم سال تعلیمی لکچر های مقدماتی مربوط به بشرشناسی در صنف سوم و دوم شعبه تاریخ و جغرافیه داده شد .
فعالیت های تحقیقاتی در کشور

مانند سال های گذشته در جریان يك سال اکثر فعالیت های تحقیقاتی اعضای مؤسسه به همکاری دانشمندان مؤسسات خارجی انجام داده شده است ذیلاً تقدیم میشود .

- ۱- مطالعه در باره طرز ذهنیت دهاقین بشری تحول توسط مؤسسه جنوب آسیای هایدلبرگ در ولایت هلمند ، بغلان ، کندز ، پکتیا و ننگر هار .
- ۲- باعضای مؤسسه تحقیقاتی آسیای مرکزی پوهنتون بن در باره زبان و ادبیات مغلی در هرات .

- ۳- باعضای مؤسسه تحقیقاتی تاریخ آرت و هنر شرقی پوهنتون بن تحقیقات در باره جاهای اریالوجیکی و زندگی دهاتی باشمول کلالی در ولایت نیمروز .
- ۴- باداکتر فرانز «از پوهنتون برلین» تحقیق در باره مردم ترکمن .
- ۵- هسته تحقیقات را کلالی تشکیل میدهد و این تحقیقات در ولایت نیمروز

انجام یافت و در ولایت قندهار هنوز ادامه دارد و کمک مالی آن از طرف انجمن تحقیقات آلمانی تهیه شد .

نشریه های اعضای مؤسسه

الف - نشر شده

عبدالرازق پالوال - تاریخ کافرستان قدیم « بزبان انگلیسی » در مجله « افغانستان » شماره ۲۱ سال ۱۹۶۹ ... و بدوام آن پیتر سنای مطالعه کلاسی افغانستان (به زبان انگلیسی) در مذاکرات هشتم کانگرس علوم بین المللی انسترو پالوجی و تنالوجی ۱۹۶۸ توکیو و کیوتو جلد سوم .
آماده چاپ :

سید سلطان شاه همام کلالی در یاد خواب روغنی « بزبان انگلیسی » .

سید سلطان شاه همام « سوانح مختصر عبدالقادر شاعر مغل هراتی » .
نشرات پوهنځی

در این پوهنځی دو نوع نشرات صورت میگیرد که یکی نشر مجله ها و دیگر نشر کتب و مواد درسی و ممد درسی .
الف - مجله ها :

در پوهنځی ادبیات ۳ مجله و یک بولتن نشر میشود

- ۱ - مجله ادب ، این مجله در هر دو ماه یکبار نشر شده عموماً مضامین آن به زبان دری میباشد درین مجله بیشتر موضوعات ادبی ، هنری و علمی به طبع میرسد
- ۲ - مجله وزمه - این مجله در هر دو ماه یکبار نشر شده تمام مضامین آن به بزبان پشتو میباشد . مضامین این مجله را موضوعات ادبی ، بشری و علمی احتوای نماید .
- ۳ - مجله جغرافیا ، این مجله بعد از هر شش ماه نشر شده و برای نشر مضامین جغرافیایی اختصاص یافته است .

- ۴ - بولتن جغرافیا ، این بولتن در هر ماه و برای استفاده معلمان جغرافیای مکاتب و زرات معارف نشر میشود .

پوهنځی شرعیات

اساس تعلیم و تربیه ملی ما را حفظ و تقویب شوون اسلامی تشکیل میدهد .
روی این اصل مهم بود که پوهنځی شرعیات بحیث یک مرکز بزرگ تعلیمات
عالی دین محمدی در افغانستان روی نیاز مندیهای شدید مملکت په تربیه جوانان و شن
فکر و مبلغینی که علوم جدیده و قدیمه را طور مقایسوی به اساس مقتضیات سیستم تعلیمی امروزه
تدریس و تبلیغ کرده بتوانند در سال ۱۳۳۰ تأسیس گردید .

پوهنځی شرعیات روی اهداف عالی خویش در جریان ۱۹ سال عمر خود انکشاف
قابل ملاحظه نموده و هم در طول سال گذشته مواد ذیل را در پهلوی فعالیت های رسمی
خود انجام داده اند .

۱ - برای تتبع و ریسرچ علوم اسلامی و حفظ اثار علمی علمای افغانی مرکزی
را بنام مرکز تحقیقات اسلامی در چوکات پوهنځی رسماً تهداب گذاری نمود . از
طرف ریاست پوهنځی شرعیات یک کمیته متشکل از استادان داخلی و خارجی برای ترتیب
و تنظیم جریان فعالیت این مرکز تعیین گردید که فعلاً شروع بکار نموده و معلومات
لازمه را جمع آوری می نمایند .

۲ - برای تقویه ، تنظیم و بلند بردن سویه شعبه تعلیمات اسلامی نسوان یک سلسله
تجاویز اتخاذ گردید که شورای عالی پوهنتون کابل نیز آنرا تصویب نموده است .
به اساس تجویز وزارت جلیله معارف یک لیسه اختصاصی بسویه مدرسه ابوحنیفه
در چوکات آن وزارت تأسیس خواهد شد تا زمینه را برای بلند بردن سویه علمی
محصلان این پوهنځی از طریق تدریس کورس های اختصاصی زبان عربی که زبان متداول
علوم اسلامی میباشد در ایام تعطیل فراهم نماید .

۳ - برای اینکه محصلان پوهنځی شرعیات علوم نظری را در اثنای سال تعلیمی

اده باشد. از بعضی کارکنان علمی ستره محکمه تقاضاء بعمل
ن شرعیات برخی از علوم را به قسم عملی تدیس نمایند.
اضاء بعضی از مامورین محترم عالی رتبه ستره محکمه در پوهنځی
یس مضامین مسلکی اند.

وجود اینکه فعلاء به اساس معاهده روابط ثقافتی که بین ممالکتین افغانستان
یت متحد عربی موجود است یک تعداد استادان پوهنتون الازهر مضامین
ن پوهنځی را تدریس مینماید، پوهنځی پیشنهاد نموده تایک قرارداد توأمیت که
ت بیشتر روابط پوهنتون الازهر را با پوهنځی شرعیات داشته باشد به امضاء برسد.
۵ - در نظر است در سال تعلیمی ۴۹ این پوهنځی دارای دوشعبه مختلف باشد
کمیته های خاصی برای تعیین پروگرامهای آن کار میکند و امید است در آینده قریب
تتایج کار کمیته ها به مجلس استادان پوهنځی تقدیم گردد.

۶ - نشرات پوهنځی شرعیات

در جریان سال تمامی امور طباعتی توسط شعبه گسستنر خود پوهنځی
ویا مدیریت عمومی نشرات پوهنتون چاپ و بدسترس علاقتمندان گذاشته شده است
برای امسال اولین بار پوهنځی مؤفق شد تا یک مجله علمی اختصاصی بنام (شرعیات)
در معرض نشر بگذارد که نشر شماره اول آن مصادف با روز تجلیل میلاد مسعود
حضرت سرور کائنات (ص) در شعبه طباعتی مدیریت عمومی نشرات پوهنتون
باقطع و صفحافت زیبا که دارای مضامین مفید و ارزنده ای علمی و ممددرسی میباشد،
چاپ و بدسترس علاقتمندان بگذارد.

مدیریت عمومی نشرات پوهنتون این مؤفقیت شان را در چوکات فعالیت
های پوهنتون کابل برای تمامی استادان و کارکنان آن پوهنځی تبریک گفته و از
خداوند متعال مؤفقیت های مزیدشان را تمنا دارد.

د شرعیاتو د پوښځو لوه دله محصولات چه د بهځه پوښځی یونیورسوزنه
د غوستردی .

پوهنځی انجنیري

سیر تکامل انکشافات و اختراعات محیر العقول در رشته های ساینس و تکنالوژی در ممالک پیشرفته امروزی جهان و احتیاج مبرم ممالک در حال رشد را و ادار میسازد تا حتی الامکان بکوشد خود را بپای دیگران برسانیم احتیاجات جامعه خویش را با استفاده و بکار بردن متود های جدید علمی رفع و تحولات جدیدی را برای پیشرفت و ارتقاء کشور بوجود بیاورد. روی این اصل کشور عزیز ما کوشیده است تا حتی الامکان این تحولات و انکشافات ممالک پیشرفته جهان را تعقیب نماید باساس همین مفکوره بود که احتیاج تاء سیس یک پوهنځی انجنیري در قطار پوهنځی های دیگر در سال ۱۳۳۵ بنیان گذاری شد. این پوهنځی از بدو تاء سیس تا حال سیر انکشافی خویش را پیموده چنانچه تعداد محصلان که در بدو تاء سیس از چند نفر تجاوز نمیکرد امروز در حدود ۴۰۰ نفر محصل در صنوف و رشته های مختلف مصروف فراگرفتن علوم انجنیري با جدید ترین متود های علمی ممالک پیشرفته جهان میباشد.

در سال جاری دروس پوهنځی در رشته های مختلف توسط پانزده استاد ورزیده خارجی - ۳۸ استاد داخلی که اکثر آنها دارای تحصیلات عالی در رشته های مختلف تادرجاء ماستری و بالاتر از آن میباشد پیشبرده میشود. فعلاً به تعداد شانزده استاد این پوهنځی مصروف فراگرفتن تحصیلات عالی در امریکا بوده و همچنان چارده نفر از محصلین این پوهنځی نظر به سوابق تعلیمی جهت تحصیلات عالی برای کدر تدریسی پوهنځی بخارج اعزام شده اند :

تعداد لابراتوار های پوهنځی که در و حلاء اول از دولابراتوار تجاوز نمیکرد امروز در این پوهنځی لابراتوار های مجهز ذیل در حال فعالیت میباشد:

ورکشاپ پوهنځی ، لابراتوار میخانیک خاک ، لابراتوار میخانیک برق ،

لابراتوار انجینیری میخانیک ، دراونگ ، کیمیا ، فزیک ، برق ، اندازہ گیری ،
» کانکریٹ ، انجینیری صحت عامہ . زلزلہ سنج ، مقاومت موادار کیتکچر ،
هایدرولیک و سروی .

در پهلوی لابراتوار های فوق بعضی لابراتوار های دیگر که از آنها نام برده میشود
در حال فعالیت است ولی نسبت عدم گنجایش جای تاحال بحیث لابراتوار مستقل
انخذ موقع نسکرده است . البته باتسکمیل تعمیر الحاقیه جدید پوهنخی که بمنظور تکامل
وپیشرفت پوهنخی احداث شده لابراتوار های مذکور بحیث یک لابراتوار مجهز
ومستقل به فعالیت آغاز خواهد نمود :

لابراتوار های مواد قیری ، روغنیا ، علم فلزات ، میخانیک گازات ، بخار ،
انتقال حرارت ، کنترل آلات .

پوهنخی انجینیری از بدو تاء سیس تا حال - ۳۱۹ انجینیر در رشته های
مختلف تربیه و تقدیم جامعه نموده است . این پوهنخی در وحله اول باتیم وایمنگ
امریکاتواء میت داشته و از سال ۱۳۴۲ باینطرف باتیم انجینیری امریکاتواء میت دارد که
پیشرفت و تکامل امروزی پوهنخی با همکاری های فنی ، تخنیک ، علمی و مادی ایشان
رابطه مستقیم دارد .

پوهنخی انجینیری از چند سال با نظرف برای پیشرفت و ارتقاء خویش پروگرام
هایی را روی دست گرفته است تا با تطبیق آن بتواند در پیشبرد و تقویه علمی محصلان
و تربیه جوانان لایق کمک و خدمت بیشتری نموده باشد :

۱ - پروگرام پری انجینیری : از چند سال باینطرف غرض پیشبرد سویه علمی
و آشنایی فارغ التحصیلان لیسه های مرکز و ولایات به سیستم تدریسی این پوهنخی
کورس های مقدماتی در جریان تعطیلات عمومی پوهنتون دایر میگردد . در این
کورسها مضامین ریاضی و انگلیسی به سویه عالی توسط استادان پوهنخی تدریس میگردد .
برای این منظور همه ساله یکتعداد استادان پوهنخی به لیسه های مرکز و ولایات مسافرت
نموده یکتعداد محصلین را که آرزوی شمول و دوام را در پوهنخی انجینیری
داشته باشند انتخاب مینمایند .

در سال جاری نیز این کورس دایر گردیده فعلاً در حدود یکصد و پنجاه نفر
فارغ التحصیلان لیسه های مرکز و ولایات در این کورس مصروف فرا گرفتن دروس

لازمه هستند نتایج این کورس از بدو تاء سیس تاحال قناعت بخش میباشد .

۲- پروگرام کا های علمی : پوهنخی انجنیری از چند سال باینطرف د نظر داشت تا یک پروگرام تعلیمی پنجساله رارویکار آورد چنانچه مراحل پیشنهاد و منظوری این پروگرام طی گردیده و بعد از این در پوهنخی مورد تطبیق قرار خواهد گرفت. باساس این پروگرام محصلین صنف سوم پوهنخی در دو سمستر و در دو گروپ برای شش ماه در پروژه های صنعتی و عمرانی مرکز و ولایات معرفی شده اند. نظر به مذاکراتی که قبلاً از طرف پوهنخی با وزارت خانه ها و مؤسسات صورت گرفته ایشان حاضر شده اند در پیشبرد این امر حتی الامکان باوشان همکاری نمایند که خوشبختانه این وضع در ساحه عمل بیشتر از آنچه انتظار میرفت بمشاهده رسید. گرچه این پروگرام برای بار اول مورد تطبیق قرار گرفته با آنهم بعضی معضلات و نارسایی ها همراه داشته که البته این نارسائیهادر پروگرام بعدی با پشتکار کمیتهء مربوطه و همکاری مؤسسات محترم مرفوع خواهد شد. فعلاً در این پروگرام شصت و شش محصل صنف سوم به ترتیب ذیل در پروژه های مرکز و ولایات مصروف کار اند :

محل کار	تعداد	
فابریکه کود و برق مزار شریف	۱۸ نفر	۱- وزارت معادن و صنایع
پروان دونفر ، پروژه کیله گی	۸ نفر	۲- وزارت زراعت
پروژه های مختلف راه سازی پل سازی در ولایات مختلف.	۳ نفر	۳- وزارت فوائد عامه
پروژه های مختلف در وادی هلمند	۱۴ نفر	۴- وادی هلمند
هشت نفر در فابریکه خانه سازی دونفر در پروژه ولایت پکتیا	۱۰ نفر	۵- شهر سازی و خانه سازی
فابریکه برق نغلو	۱۰ نفر	۶- دافغانستان بریننا مؤسسه
شعبات مختلف فابریکه جنگلک	۵ نفر	۷- فابریکه جنگلک
تعمیر در سخانه های جدید پوهنتون	۳ نفر	۸- دستگاه ساختمانی

این پروگرام توسط یک کمیته پیشبرده میشود استادان مذکور در میان کارات عملی وقتاً فوقتاً در مرکز و ولایات از فعالیت های ایشان بازدید بعمل آورده و راپور

مشاهدات خویش را به کمیتهء مربوطه ارائه مینمایند. فعالیت های گروپ اول از سوم حمل آغاز و تا اخیر برج اسد دوام مینماید. نظر به پروگرامی که رویدست گرفته شده آغاز سال تعلیمی جدید پوهنتون گروپ دوم غرض انجام کارهای عملی به وزارت خانه ها و مؤسسات معرفی خواهند شد. باساس مذاکرات قبلی که با وزارت خانه ها و مؤسسات صورت گرفته تقاضای بیشتری برای معرفی محصلین نسبت به گروپ اول صورت گرفته است. باساس اپور هایی که در نتیجه سفرهای متعدد و مشاهدات استازان از ساحهء کار محصلین بدست آمده نتیجه این پروگرام فعلاً قناعت بخش میباشد. برای محصلینی که در این پروگرام شامل اند از طرف اداره پوهنچی و مقام پوهنتون امتیازات مادی نیز در نظر گرفته شده چنانچه برای محصلینی که در ولایات اعزام میشوند ماهانه مبلغ ۱۲۰۰ افغانی و برای کسانی که در مرکز میمانند مبلغ ۶۰۰ افغانی با امتیاز استفاده لیلیهء پوهنتون تأدیه میشود.

بعضی از مؤسسات و وزارتخانه ها مانند وزارت معادن و صنایع و دستگاه ساختمانی افغانی معاش محصلین را بمنظور همکاری با پوهنتون از بودجهء خویش میپردازند.

در نظر است این پروگرام در آینده انکشاف و پشرفت بیشتری نماید.

۳- پروژه ریسرج: از چند سال باینطرف تبعات زیادی در ساحه های مختلف توسط استادان پوهنچی رویدست گرفته شده بود که بکعداد از این تبعات در ساحه

های مختلف تا سال ۴۸ پایهء اکمال رسیده که ذیلاً تقدیم میشود:

الف - تبعاتی که تا سال ۴۸ تکمیل شده:

- ۱- پروژه خواص خاکهای سطحی ساحهء کابل توسط پوهنیار رحیم.
- ۲- ساختن يك ولتج ریگولیتور توسط پوهنیار ضیاء.
- ۳- تصفیهء روغن های نباتی » سید محمد کاظم
- ۴- سروی فارغان پوهنچی » پوهنوال قیسانی و پوهنمئل کریم.
- ۵- اندازه فشار برف و باد در نقاط مختلف افغانستان توسط پروفیسور میچل.

ب- پروژه های که پس از سال ۴۸ تا حال تکمیل شده:

- ۱- پروژه خواص مخلوط های خاک و سمنت توسط پوهنیار رحیم.
- ۲- مقاومت ریگک در مقابل عمل ترافیک » پوهنوال قیسانی.
- ۳- مقاومت پایه ها و دستک ها » پروفیسور میچل و بناغلی مجتبی.
- ۴- مطالعهء قوای بشری در انجنیری » پوهنیار سید محمد کاظم.

۵- نقشه زلزله‌ی در افغانستان توسط پوهنمل کریم.

بر علاوه تبعات و تحقیقات د ساحه‌های مختلف فوق د جریز سال در لابر اتوار های مربوطه پوهنخی مطالعاتی و ی نمونه و سمپل های خاک، سمنت و کانکریت، که از طرف بعضی مؤسسات، و وزارت خانه ها آورده شده؛ صورت گرفته و نتایج آن به مراجع مربوطه آن ارسال شده است.

۴- تأسیس شعبه هندسی تعمیرات: نظر به احتیاج مبرم جامعه مابه تعمیر ها و سرپناه های مدن و عصری پوهنخی انجنیری یک شعبه جدید مهندسی تعمیر را از سه سال باین طرف د پهلوی رشته های دیگر خویش تأسیس نموده فعلاً در حدود ۳۵۰ محصل در صنوف اول و دوم و سوم این پوهنخی در این رشته مصروف تحصیل اند. دروس این شعبه که تا چند سال قبل به همکاری مهندسین ورزیده کشور بناغلو بر بنسنا، سراج و فرزند پیشبرده میشد اکنون توسط چهار نفر استادان جوان که پس از ختم تحصیلات عالی در کشور های امریکا و ایتالیا مؤفقانه بوطن عودت نموده اند مؤفقانه جریان دارد. بر علاوه دو استاد امریکایی در سال گذشته در پیشبرد پروگرام این شعبه با پوهنخی همکاری مینمود. گرچه شعبه مذکور مراحل ابتدائی خود را پیموده و تا اندازه به مؤفقت هایی نائل شده است امید است در آینده به اثر سعی و پشت کار استادان جوان و ورزیده این رشته بتوانیم مهندسین جوان و لائین درین رشته برای خدمت بوطن عزیز تقدیم گردد.

پوهنځی زراعت

چون افغانستان يك کشور زراعتی است احتیاج مبرم آن از همه اولتر به تهیه و تربیه پرسونل زراعتی محسوس است .

روی این اصل بود که بغرض تربیه جوانان بسویه های عالی در رشته های فلاحتی و زراعتی پوهنځی زراعت در سال ۱۳۳۵ در چوکات پوهنتون کابل با پوهنځی انجینیری یکجا تأسیس و از سال ۱۳۴۲ به بعد بحیث يك پوهنځی جداگانه مرا حل انکشافی خود را می پیماید

این پوهنځی از بد و تأسیس تا کنون مطابق به پروگرامهای عادی و انکشافی خود قدمهای مؤثر برداشته چنانچه فارغان این پوهنځی در پروژه های زراعتی و تعلیمات زراعتی مملکت خدمات قابل ملاحظه را انجام داده اند. پوهنځی در حال حاضر دارای لابراتوارهای متعدد با سامان و وسایل تعلیمی و تحقیقات زراعتی مجهز بود که این وسایل با تجهیزات آن در امور تدریس محصلان و تنبغات استادان حایز نقش مهم و ارزنده میباشد . محصلان پوهنځی زراعت که از فارغان لیسه های زراعت و لیسه های مرکز و ولایات میباشد بعد از تکمیل دوره چهار ساله تعلیمی به یکی از رشته های اختصاصی از قبیل علوم نباتی ، علوم حیوانی ، تعلیمات زراعتی ، اقتصاد زراعتی ، توسعه زراعتی و انجینیری زراعتی موفق به اخذ دپلوم لیسانس شده به جامعه تقدیم میشوند .

پوهنځی زراعت در طول عمر خود ۲۵۰ فارغ التحصیل به جامعه افغانی تقدیم داشته که از جمله يك تعداد آنها را بغرض تربیه پرسونل تدریسی خود پوهنځی تحت پرور گرام انکشافی ایالات متحده امریکا و سایر ممالک دوست بخارج اعزام شده اند که يك تعداد آنها مؤفقانه به وطن بازگشت نموده اند و باقی در خارج مشغول تحصیل اند .

در جریان يك سال بغرض تحقیقات يك تعداد زیاد استادان موظف هستند تا از مناطق مختلفه کشور بازدید نموده و نتایج مشاهدات و تحقیقات علمی شان را تکمیل نمایند این امر از طرف استادان برآورده شده و نتایج تحقیقات شان در مجله علم و فن پوهنچی زراعت و بعضی رساله های تخنیکي بین المالی نشر و مورد استفاده های علمی در ساحه بین المالی امور زراعتی قرار گرفته است .

علاوئاً يك تعداد استادان پوهنچی در کنفرانسها و سیمینار های بین المالی اشتراك نموده اند

پوهنچی زراعت که قبلاً از يك حصه زمین مؤسسات صحی عالی آباد و وزارت زراعت و آبیاری جهت تطبیقات عملی محصلان استفاده مینمود در این چند سال اخیر دارای يك فارم زراعتی و مجهز و عصری که در ساحه يك صد جریب زمین واقع دار الامان اعمار گردیده است استفاده علمی بعمل می آورد در این فارم طبق معمول يك تعداد زیاد پروژه های علمی تحت مطاعه استادان میباشد پروگرام فعالیت های مختلف فارم توسط يك کمیته مشتمل بر استادان داخلی و مشاورین خارجی میباشد، بررسی میگردد. همچنان فارم تجربوی پوهنچی زراعت پروگرام دیگری را که عبارت است از مشاهدات فارم و دیدن پروژه های علمی انجام داده است در این مشاهدات از استادان پوهنچی های مربوطه پوهنتون و اراکین آن و مؤسسات ذی علاقه مسلکی دعوت بعمل می آید تا از نزدیک فارم را مشاهده و نظریات خود را در باره لابراتوار ساینس زراعتی ابراز نمایند. علاوئاً این فارم دارای يك باغ نمونوی و تجربوی بوده يك تعداد درختان مثمر و غیر مثمر تحت تجرب به علمی قرار دارد نهال های مثمر تماماً از طریق تیم توأمیت اضلاع متحد امریکا وارد گردیده است اطراف این فارم بزرگ توسط جالی سیمی مستحکم احاطه شده است فارم مذکور دارای ورکشاپ ها ، گدامها و ماشین آلات زراعتی عصری میباشد هکذا در فارم مذکور يك تعداد محدود حیوانات از قبیل گاو، گوسفند موجود

است محصلان و استادان از تطبیقات های علمی درسی از آن استفاده مینمایند در قسمت پروژه های ساختمانی بعرض رسانیده میشود که شاپ انجیرری زراعتی الحاقیه ساحه تعمیر پوهنخی تکمیل و تحویلخانه ماشین آلات در فارم نیز تکمیل گردیده است پوهنخی زراعت در جریان شش ماه اخیر سال ۴۸ به نشر مجدد مجله علم او فن مبادرت ورزیده و يك تعداد رساله های علمی و مسلکی علوم زراعتی را نشر و توزیع کرده است. رساله تخنیکي پوهنخی به لسان انگلیسی به سويه بین المللی نشر شده است. و بالای بیبلیوگرافی ضماح که متشکل از فهرست نشرات زراعتی افغانستان است بیشتر توجه و کار مینماید. ناگفته نماند که نقشه های يك تعداد پروژه های ساختمانی فارم که عبارت از تربیه خانه حیوانات، مرغداری، تعمیر برای تعلیمات زراعتی محصلان و گلخانه میباشد ترتیب جهت منظوری به مقامات ذیصلاح تقدیم گردیده است در سال جاری کار ساختمان آنها آغاز گردد.

دکتر حسن دلوچکر متخصصین و محصلین
 و عملی کار و شارژ کوکے

دکتر حسن دلوچکر بہ تجربہ بور فارم کینٹر
 دریلو ماشین و فعالیت بہ حد کینٹر
 لیڈر کینٹر

دکتر بور فارم ہنگر

پوهنځی اقتصاد

باروی کار آمدن پلانهای پنجساله و مفکوره تعمیم سیستمهای اقتصادی رهبری شده برای بهبود اوضاع اقتصادی و اجتماعی کشور تأسیس پوهنځی اقتصاد بغرض تهیه و تربیه جوانان ما در رشته های اقتصادی از احتیاجات مبرم دولت بشمار میرفت. روی این مرام پوهنځی اقتصاد در سال ۱۳۳۶ تأسیس گردید.

پوهنځی اقتصاد منحیث یک موسسهء تعلیمات اساسی اقتصادی از سال تأسیس تا سال ۱۳۴۷ با پوهنځی حقوق و علوم سیاسی توأم و از آن تاریخ به بعد بحیث یک پوهنځی جداگانه در چوکات پوهنون کابل اجرای وظیفه می نمایند.

این پوهنځی پیوسته به انکشافات قبلی خود در طول ۶ ماه اخیر سال ۱۳۴۸ و شش ماه اول سال ۱۳۴۹ بر علاوه امورتدیسسی اجراآت ذیل را بمظور انکشاف پوهنځی نموده است:

۱- در جریان سال پروفیسور گرلی بحیث پروفیسور مهمان به کابل آمده کنفرانسهای علمی را جمع به سیاست اقتصادی و پیش بینی تشخیص عوامل و اهداف سیاست اقتصادی آلمان را از نگاه (اکونومیتری و ریاضی) در پوهنځی ایراد نمود. همچنان پوهاند دکتور شرف رئیس پوهنځی به دعوت پوهنتون های ایالات متحده امریکا به آن کشور مسافرت و مدت شش هفته ضمن بازدید از مؤسسات علمی آن کشور کنفرانسهایی ایراد نمودند.

۲- در اخیر سال تعلیمی ۴۸ یک هیأت عالی رتبه جمهوریت فدرالی آلمان تحت ریاست دکتور کرکوف با افغانستان آمده بعد از غرر و مفا همه با مقامات افغانی قرار داد توأمیت را برای سالهای ۱۹۷۰ - ۷۳ تجدید نمودند.

۳- در طول سال، چهار نفر از اعضای تدریسی پوهنځی تحت پروگرام توأمیت غرض تحصیلات عالی به جمهوریت اتحادی آلمان اعزام شدند همچنان تحت همین پروگرام ده نفر از استادان بادو نفر اسیستانت های آلمانی در پوهنځی مصرف تدریس بودند.

نشرات پوهنځی :

در قسمت نشرات پوهنځی متذکر می شویم که بر علاوه نوتهای درسی پوهنځی رساله ها و کتب ذیل طبع شده است .

- ۱- کتاب اقتصاد مالی اثر پرایزر، ترجمه انور حسن
- ۲- « مصرف و سرمایه گذاری اثر کارل سیمیر، ترجمه امیر پور
- ۳- مضامین انتخابی تجارت خارجی مبادی تیوری اقتصاد ملی تیوری انکشاف اقتصاد ملی، ترجمه دکتورا بوی و محمد امین « برین »
- ۴- قاموس علوم اقتصادی (المانی ، انگلیسی و دری) به رهنمایی رؤسای پوهنځی تیم توأمیت .

ACKU

د کابل پوسټون رئیس پرماتند سید عبدالقادر کجا - له دکتور کرکوف
سره دکابراو دین و اقتصاد د پوهنځی د توأمیت
د قرار واد لاسلیک کولو په حال کې لیرل کیسبر

پوهنځی تعلیم و تربیه

این پوهنځی در سال ۱۳۴۱ در چوکات مؤسسه تعلیم و تربیه بغرض تربیه معلمین بحیث آمرین اداری و تدریسی مفتشان ورزیده، معلمین مسلکی و تربیه معلمین انگلیسی برای معارف کشور تاسیس گردیده و در سال ۱۳۴۲ بحیث یك پوهنځی مستقل داخل فعالیت های تدریسی شد و تا امروز سیر انکشافی خرد را می یماید. پوهنځی تعلیم و تربیه بغرض انکشاف و خدمت بیشتر در جریان يك سال فعالیت های ذیل را مورد اجرا قرار داده است:

۱- افتتاح شعبات سکرتری:

به منظور تربیه سکرترهای تحصیل یافته ولایق که درین اواخر مورد نیاز مندی تمام دوائر و مؤسسات کشور است نظر به تقاضای پی در پی مؤسسات دولتی پوهنځی تعلیم و تربیه به کمک اداره پيسکورد افغانستان پروگرام تعلیمی این شعبه را تکمیل و امسال يك تعداد از محصلان دیپا تمنن انگلیسی را به این شعبه پذیرفته است. برای فارغان این شعبه دیپلوم لیسانس داده میشود.

۲- تاسیس شعبه مشوره تربیتی

به غرض کمک و راهنمایی محصلان پوهنتون در حل معضلات و مشکلات شخصی و تعلیمی شان پوهنتون کابل به اثر پیشنهاد پوهنځی تعلیم و تربیه تصمیم اتخاذ نمود که شعبه بنام مشوره تربیتی در چوکات دیپارتمنت تعلیمات مسلکی خود تاسیس کند تا استادانیکه درین رشته تحصیل نموده اند به فعالیت آغاز نمایند.

۳- اردیاد بعضی مضامین جدید مسلکی:

از آنجاییکه پروگرامهای تعلیمی مطابق به احتیاجات و نیاز مندی جامعه و هم به اساس هدف مؤسسه تعلیمی برابر باشد استادان پوهنځی فیصله نمودند تا مضامین پلانریزی تربیتی پرابلهمهای معارف در پوهنځی تعلیم و تربیه تدریس گردد.

۴- اشتراك در کانگرس بین المللی جوانان در ملل متحد

در کانگرس بین المللی جراران متعقدہ ملل متحد از جملہ پنج نفر نمایندگان افغانستان دو نفر از فارغ التحصیلان سال ۴۹ پوهنځی تعلیم و تربیہ بوده کہ در کدر علمی پوهنځی نیز مقرر شده اند .

۵- کورس مقدماتی انگلیسی برای جدیدالشمولان شعبہ انگلیسی :
برای آمادہ بودن شاگردان صنوف اول پوهنځی کہ در شش لسان انگلیسی تحصیل مینمایند امسال کورس مقدماتی انگلیسی برای مدت شش هفته در پوهنځی دائر و بہ تعداد ۸۴ شاگرد در آن مصروف درس بوده اند .

۶- کورس انگلیسی برای معلمان لسان انگلیسی :
جهت ارتقا سویہ تعلیمی معلمان لسان انگلیسی مکاتب مرکز در زمستان سال ۴۸ از طرف دیپارتمنت السنہ پوهنځی کورس مافوق لسان دایر و از طرف متخصصین لسان تدریس گردید. درین کورس زیادہ از ۴۰ معلم و معلمہ اشتراک نموده بودند .

۷- کورس تایپ انگلیسی بہ سکرتر های پوهنتون :
سکرتر های دوایر مربوط پوهنتون کابل تاکنون تایپ انگلیسی را استعمال کرده نمی توانستند بہ اثر هدایت جلالتمآب پوهاندوکتو سید عبدالقادر بہاء ٹیس پوهنتون کابل یک کورس تایپ انگلیسی از طرف پوهنځی تعلیم و تربیہ بہ کمک تیم اندیسانا در مرکز پوهنتون افتتاح شده است .

۸- تدریس لسان انگلیسی در کورس پری انجنیری :
چون پوهنځی تعلیم و تربیہ وظیفہ تدریس لسان انگلیسی را در پوهنځی های پوهنتون کابل بعہدہ دارد روی همین ملحوظ بہ تعداد پنج تن از استادان انگلیسی پوهنځی در کورس امسال پری انجنیری پوهنځی انجنیری پوهنتون کابل مصروف تدریس تدریس لسان انگلیسی میباشند .

۹- فعالیت های دیپارتمنت السنہ پوهنځی تعلیم و تربیہ :

الف : فعالیت های عمومی

۱- پیشنهاد تقریر یک عدہ استادان جدید کہ از طرف پوهنځی و پوهنتون منظور گردید .

۲- استخدام یک نفر پرسکور مجرب ، فعال و ادارہ چی بحیث معاون آمریت

دیپارتمنت .

- ۳- استخدام دو نفر پیسکور بابت تجربه به منظو تدریس و تهیه نصاب تعلیمی
صنوف اول و دوم پوهنځی های تعلیم و تربیه، زراعت، وادیات و علوم بشری .
- ۴- پیشنهاد تأسیس شعبه سکرتری که از طرف پوهنځی پوهنتون منظر گردید.
پروگرام این شعبه بامراد و استادان از منابع مختلفه تدارک شده و بحیث یک
رشته جدید تشکیل جزء فعالیت های دیپارتمنت السنه گردیده است .
- ۵- گنجایندن دو کوس جدید در نصاب تعلیمی و تدریس آن .
- ۶- پیشنهاد تدریس کوس د سال آینده و منظر شدن آن از طرف
استادان دیپارتمنت .
- ۷- تعیین یک کمیته باصلاحیت به منظو مطالعه اصلاح و بهتر ساختن نصاب
تعلیمی مطابق به احتیاجات روز .
- ۸- دایر نمون یک سمینار مافوق لیسانس برای معلمان انگلیسه ای کابل .
این سمینار برای یک ماه به کمک وزارت معارف، اداره کلتوری سفارت امریکا و پوهنتون
در زمستان ۴۸ دایر شد.
- ۹- دایر نمون کوس های مقدماتی صنوف دوم رشته انگلیسی برای مدت
یک ماه و ده روز در جوز ۴۹ .
- ۱۰- تدریس وعهده دار شدن تمام پروگرام انگلیسی کوس های مقدماتی
پوهنځی انجیری برای مدت یک نیم ماه .
- ۱۱- دایر نمودن کورس های تاپستی برای ماموره ها و کاتبه های پوهنتون
نظر به امریه جلالتمآب رئیس صاحب پوهنتون .
- ب : تهیه مواد
- ۱- ادبیات جهان از طرف رشته ادبیات
۲- کمپوزیشن عالی » کمپوزیشن
۳- مباحث تازه در زبان شناسی و زبان دری - تالیف دوکتور انتظار
رشته زبان شناسی
- ج : اشتراك در سمینار های بین المللی :
- ۱- سمینار سه هفته ای تدریس زبان و زبان شناسی منعقد پوهنتون ها ورود .
اشترک کننده دوکتور انتظار استاد زبان شناسی دیپارتمنت السنه .

۲- سمینار سه هفته‌ای ادبیات امریکا و تاثیر آن در شرق منعقد شد هلی از طرف یونسکو .

۳- سمینار دو ماهه زبان‌شناسی از طرف نشنال ساینس فوندیشن منعقد شد پوهنتون اوهایو

۴- کانگرس دو هفته‌ای بین‌المللی جوانان منعقد شد نیویارک در جریان ۶ ماه اخیر ۴۸ و شش ماه اول سال ۴۹ یکتعداد استادان این پوهنتون بفرص تجدید و کسب معلومات علمی بیشتر در سمینارهای منعقد شده‌های جدید، تهران، بنکاک، بیروت و اضلاع متحد امریکا شرکت نموده اند .

علاوتماً یکتعداد استادان جهت تحصیلات عالی بسویه داکتری به انگلستان و پنج نفر جهت تحصیلات عالی به امریکا اعزام شده اند .

پوهنځی طب پوهنتون ننگرهار

پوهنتون ننگرهار بامفکوره عالی ذات همایونی هفت سال قبل یعنی در عقرب ۱۳۴۲ در شهر تاریخی جلال آباد بنیان گذاری و افتتاح شد، فعلاً تنها پوهنځی طب در چوکات آن قرار دارد، مصروف انجام خدمت بوده و افتخار دارد که دومین دوره فارغ التحصیلان خود را به جامعه برای رفع نیازمندی های صحی مردم تقدیم کرده است. از آنجاییکه این پوهنتون جران امت و سیر انکشافی خود را می پیماید در حد توان توانسته است وجیهه خود را از ناحیه کمیت و کیفیت انجام و بر جامعه بشری خود خدمت کند. فعلاً آدر این پوهنځی (۴۴) نفر استاد مسئول امور تدریسی و یا آموزش اند، پوهنځی در حال حاضر ۲۹۱ نفر محصل را مشغول تدریس نگاه داشته، علاوه بر ۱۹ نفر محصلین پښتونستان آزاد و ۱۵ نفر محصلین پښتونستان محکوم مشغول تعلیم میباشند. افتخار بزرگ پوهنتون ننگرهار بیشتر از این رهگذر است که بایک عمر کوتاه خویش جلب توجه محصلین ممالک دیگر را نیز کرده است چنانکه از ممالکی مانند ایران، هندوستان و اردن در خواستهای مبنی بر شمول محصلین در این پوهنځی مواصات کرده است.

در پهلوی پروگرامهای تدریسی پوهنځی با توجه ریاست پوهنتون کابل و مقام وزارت معارف در سال گذشته تأسیس جمعیت پالندوی ها بغرض خدمت بیشتر محصلان به محیط و جامعه افغانی شان قابل یاد آوری میباشد.

استادان پوهنځی از یکطرف مشغول درس نظری و از جانب دیگر دروس عملی را در لابراتوار ها و شفاخانه برای محصلین می آموزانند این پوهنځی دارای کرسی های آتی میباشد.

کیمیای عمومی، فزیک، بیالوجی، اناتومی، هستالوجی، پتالوجی، کیمیای حیاتی

فزیولوژی، فارماکالوجی، طب وقایری، داخله، جراحی، چشم، گوش و گلگون نسائی و ولادی، انستیزی، اطفال، جلدی، عقلی و عصبی و ادیو لوژی.

پوهنځی طب ننگرهار دارای دو کتابخانه که مجموعاً دارای بیش از سه هزار جلد کتب علمی بوده، بخوبی تکافوی احتیاج استادان و محصلین پوهنځی را می نماید. پوهنتون ننگرهار در شش ماه اخیر سال ۴۸ هفت نفر و در شش ماه اول ۴۹ یک نفر را غرض تقویه و بلند بردن سویه علمی شان به ممالک خارج با استفاده از بورس های واصله اعزام کرده.

باتوجه مقامات صالحه پوهنتون ننگرهار با پوهنځی طب پوهنتون اندیانا و پوهنځی طب پوهنتون لومالنداً طور امتحانی برای مدت دو سال توأم گردیده است. امید است که در شروع سال تعلیمی ۱۳۴۹ که اول میزان است یک تعداد استادان امر یکایی به این پوهنځی آمده و به تدریس آغاز نمایند. جای امیدواری است که با این توأمیت استادان ورزیده و وسایل تعلیمی، دوا و غیره به اندازه کافی برای پوهنځی میسر گردد. تاسویه علمی استادان آن بلند رفته و نواقص پروگرام های درسی اصلاح شود. در تعداد پرسونل چوکات اداری نیز افزایش بعمل آمده.

ساحه پوهنتون ننگرهار که بیشتر از یکصد و پنجاه جریب زمین را احتوا میکند دارای اتاقهای درسی، اداری، لابراتوارها و لایه است، که با سامان و وسایل عصری و تجهیزات لازمه مجهز میباشد ازینکه هدف این چنین مؤسسات از یکطرف تربیه جوانان و از جانب دیگر خدمت برای مریضان دردمند کشور است بنابراین یک شفاخانه در پهلوی آن نیز دارد که فعلاً دارای (۱۵۰) بستر میباشد.

از آنجاییکه این پوهنځی سیر انکشافی خود را می پیماید برای تکافوی محصلین و مریضان به اعمار اتاقهای درسی لابراتوارها و شفاخانه اقدام کرده. که فعلاً سه اتاق درسی و سه لابراتوار تا اندازه به پایه تکمیل رسیده و امید قوی می رود شفاخانه شصت بستری در اخیر همین سال مورد استفاده قرار بگیرد. بر علاوه حفریک چاه عمیق در شفاخانه پوهنځی نیز در همین سال مدنظر است.

فعالتهای شفاخانه پوهنځی طب ننگرهار:

سرویس داخله: در شش ماه اخیر ۴۸ (۱۷۶) نفر داخل بستر شده که از جمله (۱۰۰)

نفر بحال شفا رخصت و ۶۹ نفر کسب صلاح و ۳ نفر آن فوت شده و همچنان در ۴ ماه

اول ۴۹ د سرویس مذکور ۲۲ نفر داخل بستر شده که از جمله ۹۸ نفر به حال شفا و ۲۲ نفر خصت و ۲ نفر آن فوت گردیده‌اند.

سرویس امراض ساری: از اول میزان ۴۸ الی اخیر سرطان ۴۹ (۱۲۰) نفر داخل بستر شده که از جمله پنج نفر آن فوت و ۱۱۵ نفر آن به حال شفا خصت گردیده‌اند.
سرویس امراض جراحی: در سرویس جراحی از اول میزان ۴۸ الی اخیر سال ۴۸ (۲۰۴) نفر داخل بستر شده که بعد از تداوی لازمه به حال شفا خصت گردیده‌اند همچنان از سنبله الی اخیر حوت ۴۸ (۲۶۵) نفر عملیات شده و از اول حمل ۴۹ الی سرطان ۴۹، ۲۳۰ نفر نیز عملیات شده که بعد از شفا مرخص گردیده‌است.

اتاق عاجل: از اول میزان ۴۸ الی اخیر سال ۴۸ به تعداد ۱۴۰۰ نفر پانسمان و تداوی گردیده که به این اساس در ششمه اول ۴۹ تعداد مراجعین اتاق عاجل به ۱۰۰۰ نفر بالغ می‌گردد سرویس امراض اطفال: در پولی کلینک اطفال ۱۰۰۰ طفل مریض معاینه و تداوی شده که از جمله ۱۲۲ نفر آن داخل بستر شده بعد از تداوی به حال شفا خصت شده‌اند سرویس امراض نسائی و ولادی: بصورت مجموعی (۱۰۸) واقعه که از آن جمله (۶۵) واقعه با جراحی ولادت یافته و متباقی آن ولادت طبیعی بوده.

واقعات نسائی: بصورت مجموعی ۷۰ واقعه که ۱۲ آن عملیات شده و ۵۸ واقعه با تداوی شفا یاب گردیده‌اند.

واقعات پولی کلینک نسائی: ۱۲۲ نفر مریض به پولی کلینک مراجعه نموده و تداوی و هدایات لازمه داده شده همه مریضان ر خصت گردیده.

یک مریض نسبت تیتانوس بعد از روز هشتم ولادت در سرویس ساری فوت نموده.
سرویس امراض گوش و گلو: از اول میزان ۴۸ الی اخیر حوت ۴۸ (۸۲) نفر بستر و ۴۵ نفر عملیات و در پولی کلینک ۵۶۸ نفر معاینه و همچنان از اول حمل ۴۹ الی اخیر سرطان ۴۹-۴۷ نفر بستر و ۲۴ نفران عملیات گردیده‌اند. در پولی کلینک ۴۲۷ نفر معاینه و تداوی شده‌است.

سرویس امراض جلدی: از اول میزان ۴۸ الی اخیر سرطان ۴۹ (۱۲۰) نفر بستر گردیده که بعد از تداوی به حال شفا خارج گردیده‌اند. در پولی کلینک جلدی ۸۰۰ نفر معاینه و تداوی شده‌است.

لابراتوار شفاخانه: در لابراتوار شفاخانه معاینات ذیل اجرا گردیده:

۱- از تاریخ ۴ / ۱ / ۴۸ الی ۲۸ / ۴ / ۴۹ (۱۶۲۷۰) معاینه خون

- ۲- از تاریخ ۴/۱/۴۸ الی ۲۸/۴/۴۹ (۱۲۲۰) معاینه ادرار
 ۳- « « « « « « (۱۳۰۰) « مواد غایطه .
 ۴- « « « « « « (۱۵۰۰) بلغم و غیره بکتریالوژی .
 نشرات پوهنځی طب ننگرهار :

یکی از شعب مهم و بس فعال پوهنځی طب پوهنتون ننگرهار مدیریت نشرات آنست که با سامان و وسایل و پرسونل بسیار محدود توانسته تمامی امور طباعتی و نشراتی مورد ضرورت آن پوهنځی را برآورده سازد . فعالیت ها ییکه در ۶ ماه اخیر سال ۴۸ و ۶ ماه اول ۴۹ در آن شعبه صورت گرفته است ذیلا تقدیم میشود .
 الف- طبع کتب :

تمام مضامین درسی استادان داخلی و خارجی این پوهنځی که ذریعه مدیریت نشرات قسم کتب درسی و پولی کاپی طبع شده عبارت اند :

- ۱- اناتومی صنف دوم تالیف دکستور بهأ ۲۵۰ جلد
- ۲- اناتومی صنف اول ترجمه و تتبع پوهنیاردکتور سید حبیب الله بهأ ۲۰۰ جلد
- ۳- پتالوژی ترجمه و تتبع پوهنیاردکتور محمد آقا نجم ۷۵ جلد
- ۴- مایکروبیالوژی ترجمه و تتبع پوهنیاردوست محمد ۷۵ «
- ۵- « « « « « « دکتور سید حسن بهأ ۱۰۰ «
- ۶- جراحی برای سه صنف توسط دکتور فریکی و ترجمه دکتور احسان
- ۷- امراض اطفال توسط دکتور اکرسی
- ۸- داخله توسط داکتر فرانس
- ۹- فیزیولوژی توسط پروفیسر دان هوف
- ۱۰- انگلیسی توسط استادان امریکائی
- ۱۱- بیوشمی ترجمه رحمن الدین ظفری
- ۱۲- « « پوهنوال انصاری ۴۰۳ جلد از مباحث مختلف
- ۱۳- نسائی و ولادی ۱۰۰ جلد ترجمه و تتبع دکتور عطار
- ۱۴- فارماکالوژی توسط داکتر دان هوف
- ۱۵- امراض چشم توسط داکتر کرسی

۱۶- دگبدی دنا و غتیا و اساسات، ترجمه دکتر شیرزاد یعقوبی
طبع مطبعه معارف

۱۷- امتحانات صنفی و نهایی تمام مضامین تدیس شده.

ب- طبع مربوط شفاخانه :

تمام لوايح و فومہ های سرویس های مربوط شفاخانه از قبیل اواق
دخول و خروج مریض، نسخہ های پولی کلینک، مشاهدات اواق اکسریس و معاینات
لابراتواری یا اواق دفاتر شفاخانه ذریعہ دستگاہ طباعتی نشرات بہ
طبع رسیدہ است.

ج- طبع مواد مربوطہ شعبات اداری :

فورمہ ها و دفاتر از قبیل دفاتر جنسی، ذمت، وارده و صادرہ، استحقاق
معاش، دوپاچہ جنسی، سیدات، دوپاچہ گردش موتر و غیرہ فورمہ هایی کہ
در طول سال گذشتہ و سال جاری کہ ۱۰۰ فیصد دست پوهنخی از کمک سبک ساخته است.

÷÷÷÷÷÷÷÷

انستیتوت پولیتخنیک

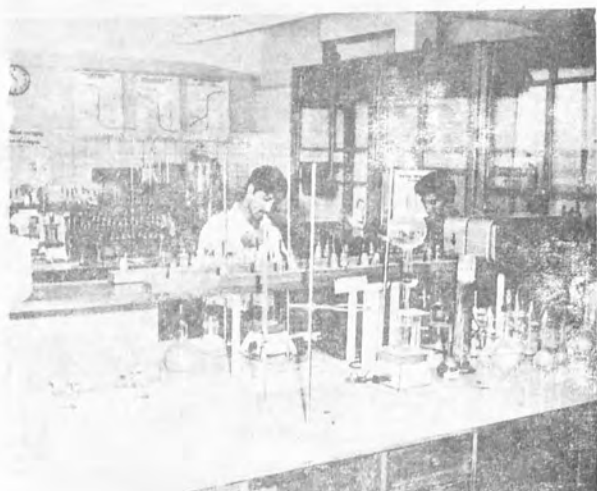
انستیتوت پولی تخنیک کابل يك مؤسسه تعلیمات عالی است که در آن انجیران در رشته های مختلف بسویه عالی مجهز با معلومات عصری تربیه میشوند . درین مؤسسه علاوه بر تدریس و تربیه متخصصین ، استادان ، تحقیقات و تعبات علمی نیز صورت میگیرد . از آنجاییکه لابراتوار های این انستیتوت با مطمئن ترین سامان و دستگاه های مدرن تجهیز گردیده زمینه تحقیق و تحصیل را بدرجه عالی درین مؤسسه میسر و آماده است .

ریاست پولیتخنیک کابل از سنبله ۱۳۴۸ الی اسد ۱۳۴۹ علاوه بر پیشبرد امور عادی روزمره و تکمیل و تطبیق پروگرام تعلیمی که مهمترین وظیفهء کارکنان این انستیتوت است اجراءات را در زمینه های مختلف قرار آتی بشرح هر يك از آن ها پرداخته میشود بعمل آورده است :

۱: — تأسیس لابراتوارها و اتاق های مخصوص تدریس و تربیهء کارهای علمی :
تاکنون در پولی تخنیک نزده لابراتوار و پانزده اتاق تدریس برای هر مضمون اختصاصی مجهز گردیده و بعد نهایی مواد سمعی و بصری بداخل این اطاق ها به ملاحظه میرسد و هم بتعداد ده نفر استاد را در طول سال طوری مستعد تربیه نموده که دروس لابراتواری و لکچرهای مربوطه را بدون کمک متخصصین خارجی پیش میبرند و همچنین ۲۶ مضمون در سه صنف اول و دوم و سوم تدریس شده .

۲— ایراد بیانیه های علمی :

در طول سال ۴۸ و ۴۹ بطور منظم هفته وار بیسانیه های توسط استادان

پولی تخنیک

محصولات

د تطبيقاتو

پي ڪنٽر

پولی تخنیک برای استفاده استادان محصلان و سایر علاقه مندان علم و تخنیک ایراد گردیده درین کنفرانس ها سهم گیری عموم علاقه مندان آزاد بوده شروع هر دوره آن در رادیو اعلان شده .

علاوه بر آن در یک سال اکثر شعبات تدریسی پولیتخنیک محافل علمی محصلان در رشته های مختلف تشکیل گردیده که مقصد از آنها ارتقای سویه محصلان بوده و درین محافل محصلان به تحقیق و تتبع در موضوعات مورد علاقه متعلق بدروس شان پرداخته اند . و راجع به تحقیقات خود برای سایر محصلان کنفرانس ها ترتیب و بیانیه های علمی ایراد مینمایند البته همکاری و رهنمایی استادان و ایستانت های مربوطه در ترتیب و تنظیم بیانیه های شان مؤثر بوده .

۳- طبع نشر و تهیه کتب و تقویه و تنظیم کتابخانه پولیتخنیک :

از سنبله ۴۸ تا کنون بتعداد پنجهزار و نود جلد کتاب در چهار رشته در بیست و پنج موضوع مختلف توسط استادان داخلی و خارجی پولی تخنیک تالیف و از طرف مترجمین داخلی به دری و پشتو ترجمه و ذریعه دستگاہ نشراتی کوچک پولیتخنیک طبع و بضر استفاده محصلان و استادان به کتابخانه سپرده شده و همچنین به تعداد سیصد و ده جلد کتب مختلف علمی از طرف دول دوست ما اتحاد شوروی ایالات متحده امریکا ، ایران و نیز از طرف بعضی از محصلان افغانی بکتابخانه پولیتخنیک اهدا شده است .

علاوه بر کتب فوق یک اندازه سامان و لوازم درسی و لابراتواری امدادی از طرف دولت شوروی به پولیتخنیک داده شده و بمعرض استفاده محصلان و استادان قرار گرفته است .

۴- انستیتوت پولیتخنیک مطابق پلان برای تعلیم و تدریسه ۱۴۰۰ محصل در نظر گرفته شده و در سال جاری بتعداد ۳۶۵ محصل طور نهاری و لیلیه در صنوف اول ، دوم و سوم مصروف فرا گرفتن تحصیلات عالی بودند . در نظر است ۳۰۰ نفر از فارغ تحصیلان صنوف دوازده لیسسه های مرکز و ولایات که واجد شرایط در پولیتخنیک باشد در سال جاری شامل پولیتخنیک گردند . علاوه بر محصلان پولیتخنیک در حدود ۲۵۰ محصل صنوف اول پوهنچی های پوهنتون که مستحق لیلیه بودند در لیلیه پولیتخنیک جای داده شده و در طعام خوری پولیتخنیک با محصلان لیلیه پولیتخنیک یکجا اعاشه گردیدند . در جریان سال تعلیمی ۴۸ و ۴۹ بتعداد ۷ نفر

از محصلان صنف اول پولیتخنیک برای فراگرفتن تحصیلات عالی و بمنظور اینکه بعد از موفقیت فراغت از تحصیل بحیث استاد در پولیتخنیک شامل کا شوند، بااستفاده از بورس های دولت اتحاد جماهیر شوروی اعزام گردیده اند. اعزام این محصلان تعداد اعزامی پولیتخنیک را در اتحاد شوروی به ۱۳۰ نفر بالا برد. بتعداد ۴ نفر از محصلان پولیتخنیک بعد از فراغت بوطن مراجعه نموده و بحیث ایستانت در پولیتخنیک شامل کدر تدریسی می گردیدند.

۵- مدت تحصیل در پولیتخنیک فعلاً پنج سال و چهار ماه در نظر گرفته شده که از جمله پنج سال آن برای فراگرفتن دروس نظری و تطبیقات عملی در مراکز ساختمانی و صنعتی بوده و چهار ماه دیگر جهت مشاهدات علمی و نوشتن دفاع تیسز اختصاص داده شده اما این دوره قابل تجدید نظر دانسته شده و فکر میشود که تا پنج سال تقلیل داده شود. در حال حاضر شعب ذیل در پولیتخنیک داخل فعالیت اند.

الف - شعبه ساختمانی: که دارای سه رشته از قبیل ساختمان های هایدروتکنیکی (بند و نهر، ستیشن های برق آبی است)، ساختمان های شاهراه ها و ساختمان های صنعتی است.

ب - شعبه معادن و جیولوجی که شامل رشته های جیولوجی تفحصات معادن و جیولوجی نفت و گاز و استخراج معادن است.

ج - شعبه تکنالوجی کمیای نفت و گاز.

د - شعبه انتقال و توزیع برق در مؤسسات صنعتی و شهرها

۶- کمک و همکاری های انستیتوت پولیتخنیک با سایر مؤسسات علمی و وزارت خانه ها ذیلا توضع می شود:

۱- وزارت معادن و صنایع: در قسمت جمع آوری مواد از مناطق دارای شکستگی های عمیق و ارتباط آن ها با معادن، توضیح خصوصیات جیولوجیکی و اصول پیدایش معادن طوری از تجزیه انتگسکرپی نمونه های جیولوجیکی منطقه کندلان

۲- وزارت فواید عامه: اجرای آزمایش های کانکریت و آزمایش های ترکیبی قیر هاییکه متشکل از سه نوع اجزای مرکبه میباشد (در منطقه جلال آباد)

اجرای تحقیقات انجنیری راجع به خاک منطقه مکر و یون بمنظور اعمار منازل ر هایش

۷- فعالیت های سپورتی :

از سنبله ۴۸ الی اسد ۴۹ مسابقات سپورتی از قبیل والیبال ، باسکتبال ، فوتبال ، آب بازی ، جمناسٹیک ، وزنه برداری ، پینگ پانگ و ریسمان کشی بصورت دسته جمعی (گروپی) در چهل و شش گروپ بین محصلان پولیتخنیک در جمنازیوم و میدان های سپورت پولیتخنیک صورت گرفته و نیز سپورتمین های پولیتخنیک در مسابقات قهرمانی بانیم های پوهنخی های پوهنتون اشتراك ورزیده و نتایج ذیل را بدست آورده اند :

- ۱- در مسابقه فوتبال سال ۴۸ مقام اول
- ۲- « والیبال » ۴۹ مقام اول .
- ۳- « پینگ پانگ سال ۴۹ مقام دوم
- ۴- « ریسمان کشی » ۴۹ مقام دوم
- ۵- « باسکتبال » ۴۹ مقام چهارم

نتیجه مسابقات عمومی پولیتخنیک بتاريخ ۳ جون بامراسم خاص و پرشکوهی بنام جشن سپورتی در جمنازیوم پولیتخنیک بحضور رؤسای پوهنتون و پولیتخنیک و یکعده از استادان و اعضای ریاست پوهنتون و جمع غفیری از علاقہ مندان سپورت و محصلان پوهنتون و پولیتخنیک قرائت و برای یکعده از سپورتمین های ورزیده از طرف رئیس پوهنتون در جریان این محفل سپورتی جوایز اهدا گردید.

در اخیر ، بی مورد نخواهد بود تا از فعالیتهای پالندویهای پولیتخنیک که در امور فعالیتهای سپورتی ، نشرات ، صحی و بالاخره در نظم و نسق پروگرامهای خارندوی از خود نشان داده یاد آوری می نمایم :

مؤسسه تعلیم و تربیه پوهنتون کابل

مؤسسه تعلیم و تربیه بحیث رهنمای جمیع مؤسسات تربیت معلم در سال ۱۳۳۴ تأسیس شد و در سال ۱۳۴۵ داخل چوکات پوهنتون کابل گردید. مؤسسه تعلیم و تربیه در ظرف سالیان گذشته خدمات برجسته‌ی چون تأسیس پوهنځی تعلیم و تربیه، تأسیس ریاست تربیه معلم در چوکات وزارت معارف، تربیه «معلمین داخل خدمت» در کوسهای زمستانی و تابستانی، اصلاح نصاب تعلیمی مکاتب و بالاخره نشر ۳۶۰ جلد کتاب در رشته‌های مختلف مبادرت نموده است. اکنون مؤسسه تعلیم و تربیه توجه و قدرت خود را معطوف به اصلاح و تجدید نظر نصاب تعلیمی مکاتب ثانوی نموده و بحیث یک حلقه وصل بین وزارت معارف و پوهنتون کابل خدمت مینماید.

مؤسسه تعلیم و تربیه برای انکشاف خود و انجام خدمات لازمه در چوکات پوهنتون کابل برای وزارت معارف مجادله و مجاهده دارد. مؤسسه در نظر دارد که علاوه بر پروژه‌های ساینس و ریاضیات، نظارت تدریس لسان انگلیسی، امتحانات و ارزیابی، شعبات و پروژه‌های دیگری را چون نظارت و اصلاح اصول تدریس لسان دری و پښتو و اصلاح نصاب تعلیمی در وس اجتماعی و مسلکی را هم روی دست بگیرد.

اکنون فعالیت‌های شعب و پروژه‌های موجوده مؤسسه تعلیم و تربیه را در سنبه ۴۸

الی ۴۹ بطور خیلی موجز معرفی می‌گردد.

الف: شعبه ساینس و ریاضیات مؤسسه تعلیم و تربیه:

این شعبه متشکل از چهار دیپارتمنت (کیمیا، ریاضیات، فزیک و بیولوژی) بوده و وظیفه رهنمایی معلمان را از طریق دایر نمودن و کشاپ‌ها، سمینارها و بازار دید از طرز تدریس شان بعهده دارد. همچنان تهیه و ارزیابی کتب درسی و تجدید نظر کتب سابقه نیز از وظایف اصلی و عمده این شعبه میباشد. هدف این شعبه ریسرچ و توافق

دادن پروگرامهای دسی ساینس و ریاضیات با مقتضیات علمی عصری بوده و در دولیس حبیبیه و ابعاء بلخی پروگرامهای تجربی ایراعقیب مینماید تا پس از تکمیل یک دوره تدریس و رفع نواقص ممکنه پروگرامهای مذکور بتمام مکاتب مملکت توسعه داده شد. چون امتحان یک وسیله مهم ازیابی است بناً درین شعبه کوشش بعمل آمده که سیستم امتحانات مکاتب تجربی اصلاح گردد دیده شکل آفاقی را بخود بگیرد تا قضاوت دقیق در بانه چگونگی پروگرامهای خریدش و اندازه موثریت آن نموده بتواند.

اعضای شعبه ساینس و ریاضیات در نیمه اخیر سال گذشته و نیمه اول سال جاری یک سلسله فعالیتها و وظایفی را انجام داده اند که ذیلاً تقدیم میشود:

۱- دیپارتمنت کیمیا مؤسسه تعلیم و تربیه درین مدت جهت کمک و هنمایی معلمان کیمیا مکاتب کشر کتاب (تجارب کیمیا) و هنمای لابراتوار تهیه و چاپ نموده و یک نسخه آنها اتمام لیسه های افغانستان سال داشته است. این کتاب که حاوی ۱۹۰ صفحه میباشد حیثیت یک هنمای مطلوبی را برای معلمان، شاگردان و مستحضران لابراتوار داشته میباشد. این دو کتاب حتی در مکاتیبکه لابراتوار مجهز نداشته، باشد نیز معلمان را به ترتیب نمودن تجاربیکه از مواد ساده محلی بدست آید کمک و رهنمایی میکند.

علاوه بر آن شعبه کیمیا در تجدید نظر کتب کیمیا صنوف دهم، یازدهم و دوازدهم که از طرف مؤسسه تعلیم و تربیه تألیف گردیده و بدسترس تمام لیسه های افغانستان قرار داده و در تطبیق کتب تجدید نظر شده و رهنمایی معلمان جزمت تدریس مؤثر آن مشغول اند.

۲- دیپارتمنت ریاضیات مؤسسه تعلیم و تربیه به تعقیب کتبی که برای صنوف دهم و یازدهم تهیه نموده و به مرحله تجربه قرار داده است امسال کتاب ریاضیات صنوف دوازدهم تهیه و در لیسه های تجربی خویش تحت تجربه گرفته است. و موضوعات مندرج این کتاب بعضاً بکلی جدید بوده و معلمان در تدریس مشکلات داشتند. روی همین اصل طبق معمول سمینارهای ریاضیات بمنظور کمک به معلمان در لیسه های تحت پرورش هفته چها ساعت دایر شده و تا هنوز ادامه دارد. اعضای این شعبه را جع به موضوعات به معلمان معلومات لازمه تقدیم میداند.

بر علاوه اعضای شعبه هفته چهارده ساعت درین دولسه درس نمونه میدهند و تربیه این دیپارتمنت هفته شش ساعت به تدریس ریاضیات در پوهنځی تعلیم و تربیه برای آماده ساختن معلمان با پروژه ساینس و ریاضی همکاری نموده است.

۳- دیپارتمنت فزیک مؤسسه تعلیم و تربیه در جمله وظایف عادی خویش که با اساس هدف اصلی دیپارتمنت ساینس و ریاضیات میباشد امسال به ترجمه کتاب فزیک که بسویه ثانوی و صنف اول پوهنځی است در چها بخش کائنات، نور، امواج و میخانیک برق و ساختمان آهنی با رهنمای لابراتوار فزیک مربوطه آن ترجمه نموده است.

ترجمه کتاب مقدمه علوم فزیک و رهنمای معلم مربوط به آن با تنظیم پروگرامهای جدید فزیک ثانوی و ترجمه هفت فصل اول کتاب فزیک که در پوهنځی تعلیم و تربیه تدریس میگردد نیز از جمله فعالیتهای عمده این دیپارتمنت است.

۴- دیپارتمنت بیولوژی که از نگاه پرسونل مجهزترین دیپارتمنت این شعبه میباشد بر دین وظایف محوله خویش کتب بیولوژی صنف یازدهم و دوازدهم را تجدید نظر نموده و به طبع سپرده است. همچنان در شروع سال ۱۳۴۹ یک قاموس بیولوژی مکاتب ثانوی را ترتیب و آماده طبع ساخته، بر علاوه در تدریس پوهنځی های طب ننگرهار وزارت همکاری نموده و در پیشبرد وظایف مربوطه شعبه امتحانات رول مهم داشته اند.

هر چهار دیپارتمنت شعبه ساینس و ریاضیات در ترتیب لست سامان و لوازم لابراتواری مکاتب متوسطه و ثانوی افغانستان وظیفه داشته و در مدت معینه لست های مذکور را تکمیل و بوزارت جلیله معارف تقدیم داشته اند. رهنمایی معلمان و نظارت در امتحانات چهار و نیم ماهه و سالانه مکاتب تحت پروژه از وظایف اعضای این شعبه بوده همچنان در تدریس و تهیه مواد پروگرام یک سمیناریکه بمنظور بلند بردن سویه معلمان مکاتب متوسطه نسوان به کمک یونسکو و ریاست تربیه معلم در اوسط سنبله امسال برای شش هفته در کابل دایر خواهد شد حصه میگیرند.

ب: پروگرام های نظارت انگلیسی مؤسسه تعلیم و تربیه.

شعبه پروگرامهای نظارت انگلیسی مؤسسه تعلیم و تربیه مثل سابق کوشیده است که توسط یک سلسله فعالیتهای اصول تدریس انگلیسی به سیستم جدید، امتحانات

انگلیسی مواد سمعی و بصری ، دایر نمودن جرگه های تربیوی برای معلمان انگلیسی و دایر نمودن سمینارها برای آمران نظارت انگلیسی مکاتب مرکز و ولایات وارد اصلاحات لازم که در ذیل هر یک از فعالیت های فوق بصورت خلص تشریح میگردد.

۱- فعالیت های مربوط به اصلاح و انکشاف اصول تدریس :

باساس را پور های آمران نظارت انگلیسی مکاتب کابل و ولایات در اخیر سال ۴۷ و اوایل سال ۴۸ دیده که يك تعداد زیاد معلمان انگلیسی که اصلا رسته آنها انگلیسی نبوده نظر به ضرورت و قلت معلم انگلیسی به تدریس اشتغال ورزیده بودند طوریکه معلمان مذکور از طرف آمران نظارت مشاهده گردیده فیصله بعمل آمد که برای معلمان مذکور باید پروگرامی وضع گردد تا آنها را در داخل صنف در قسمت اصول تدریس کمک نماید. نظر به فیصله مجلس آمران نظارت مکاتب و ولایات آمران عمومی نظارت پروگرام ذیل را ترتیب و بدسترس آمران نظارت گذاشتند.

الف - مشاهدات متداوم از صنوف معلمان مذکور غرض دریافت نقاط ضعیف و نقاط خوب اصول تدریس .

ب - دایر نمودن جرگه های تربیوی که در آن باره مهارت های تدریس لسان از قبیل شنیدن ، سخن زدن ، خواندن و نوشتن بحث مذاکره بعمل آید تا معلمان متوجه نقاط ضعیف اصول تدریس خود گردیده آنها را اصلاح نمایند .

ج - دادن درس نمونه از طرف آمران نظارت و یا معلمان ورزیده در داخل صنف

د - مشاهده صنوف يك دیگر .

ه - دایر نمودن کورسهای انگلیسی برای معلمان غرض تقویه لسان انگلیسی ایشان.

و - رهنمایی در قسمت استعمال مواد سمعی و بصری غرض دلچسپ ساختن درس ذهن نشین ساختن شاگردان .

۲ - تهیه مواد سمعی و بصری ،

چون معلمان جدید در قسمت تهیه و استفاده از وسایل سمعی و بصری تجربه کافی نداشته اند لهذا با اساس پروگرام مرتبه آمران نظارت همواره با معلمان مذکور در قسمت ساختن و استعمال و بکار بردن مواد سمعی و بصری سعی بخروج داده شده و مواد ذیل توسط ایشان ترتیب و تهیه گردیده است .

الف - تصاویر اشياء غرض تدریس معنی لغات بشاگردان .

ب - تصاویر اشخاصی که عموماً شغل ایشان را نشان میدهد تا شاگردان بصورت

بہتر دروس را نهمیدہ و از ترجمہ لفظ بالفظ خود داری بعمل آید .

ج . تویہ اشیای واقعی

د . چارت ہا

ه . ساعت ہا غرض تدریس وقت .

۳ - امتحانات انگلیسی :

چون معلمان مذکور بہ سیستم امتحان مہارت کافی نداشتند و از طرف دیگر امتحانات متحدالشکل کہ در شعبہ مرکزی وجود داشت و از چندی باین طرف مورد استفادہ قرار داشت لہذا آمران نظارت کوشیدند تا امتحانات ذیل را تا یک اندازہ بہ ہمکاری معلمان با تجربہ و آمران عمومی نظارت ترتیب و تہیہ نمایند .

الف - امتحانات متحدالشکل سالانہ برای سال (۱۳۴۸) در ۱۶ لیسہ و متوسطہ در مرکز کابل و برای مکاتب در ۷ ولایت کہ مرکز انگلیسی در آن مناطق وجود داشت .

ب - امتحانات متحدالشکل چہار و نیم ماہ برای سال (۱۳۴۹) در ۱۶ لیسہ و متوسطہ کابل و مکاتب ہفت ولایت .

ج . امتحانات ہفتہ وار و ماہ وار در خورد مکاتب با ہمکاری معلمان انگلیسی .

د - رہنمایی معلمان در قسمت اصول نمرہ دادن .

۴ - دایر نمودن سمینار ہا :

در سمینار ہای ہفتہ وار آمران نظارت انگلیسی بہ شعبہ مرکزی در مؤسسہ آمدہ در موضوعات مربوط بہ تدریس انگلیسی از قبیل مہارت ہای شنیدن ، سخنزدن ، خواندن و نوشتن و ہم در قسمت ساختن امتحانات متحدالشکل برای مکاتب و ساختن مراد سمعی و بصری وغیرہ شرکت مینمایند . دایر نمودن چنین سمینار ہا بچہدہ آمران عمومی نظارت بودہ و اضافتر سعی بعمل می آید تا بالای پرابلم ہای اصلی تدریس انگلیسی بحث و مذاکرہ بعمل آید تا آمران نظارت طرق حل پرابلم ہای مذکور را برای معلمان مکاتب مربوط خویش معرفی نمایند .

ج : شعبہ امتحانات مؤسسہ تعلیم و تربیہ

تدریس مضامین مسلکی در پوہنچی ہا و ارزیابی ، ترتیب ، امتحانات ، شمول و تقسیمات محصلان در پوہنتون و اصلاح امتحانات مکاتب و آشنا ساختن معلمان بہ اصول امتحانات از وظایف اولیہ این شعبہ است . روی این اصل از سنباہ ۴۸ بہ

په کابریو بسنه

کمبر

د شاپلیدو

د کانکور

د
آزمویمنز

د

مناظر و

سخن

این طرف شعبه امتحانات در حدود چهار صد سوال در هر یازده مضمون، دنیات، پنبتو، دری، ریاضی، فزیک، کیمیا، بیولوژی، تاریخ، جغرافیه، سلسله اعداد و تحلیل اشکال تهیه نموده و به ده فارم ترتیب کرده است. سوالات متذکره به کمک استادان و ریاضد پوهنتون معلمین و مدیران بعضی از مکاتب ثانوی ساخته شده است پس از آنکه سوالات ترتیب یافت پلان تطبیق آن در امتحانات شمول پوهنتون طرح گردید یکی از فورمه های ده گانه بر اساس قرعه و در مرکز کابل بتاريخ ۲۲ حمل ۴۹ تطبیق شد. و از ۱۳۷۳ فارغ التحصیل دوازده ذکو و اناث امتحان شمول به کمک استادان پوهنتون اخذ شد. کمیته امتحانات به اشتراك اشخاص مسلکی شعبه امتحانات در طرح پلان، اخذ امتحانات ولایات افتادند تا آنکه نخست بازم بر اساس قرعه یکی از فورمه ها انتخاب و در اطاق سر بسته که جز اشخاص ذیصلاح کسی دیگری در آن راه نداشت سوالات طبع و بر حسب پلان مرتبه این دسته سوالات با سوالات فورمه های متعدد دیگر در صندوق های آهنی بحساب مناطق مختلف انداخته و به اشخاص مؤظف آن بامهر و نشانی سپرده شد تا با هیئت معینی خویش آنرا در حین صحنه امتحان کشوده و طرف تطبیق قرار دادند.

هیئت منظم متشکل از استادان پوهنتون اعضای شورای عالی و اعضای شعبه امتحانات مؤسسه تعلیم و تربیه بولایات شمالی، جنوبی، مشرقی و غربی کشور از تاریخ ۳۰ ثور به غرض اخذ امتحانات شمول حرکت کردند در مکاتب و مناطق مختلف فورمه های جداگانه تطبیق میشد این امتحان تا ۲۵ جوزادوام کرد و از ۱۵۴۸ شاگرد امتحان گرفته شد.

امتحان سوم در مرکز پوهنتون از آن دسته فارغ التحصیلان که از امتحان اول و دوم باز مانده بودند و کسانی که مستحق چانس دوم و سوم امتحان شمول بودند و همچنین عده محصلان صفوف اول پوهنچی ها که از یک پوهنچی به پوهنچی دیگری میخواستند تبدیل شوند اخذ گردید. این امتحان بتاريخ ۸ سرطان تحت نظر استادان پوهنتون گرفته شد برای این امتحان نیز بر اساس قرعه از فورمه های مرتبه یکی انتخاب و تبدیل گردید درین امتحان ۴۶۵ فارغ التحصیل اشتراك نموده بودند.

امتحان شمول امسال رونق دیگری داشت که در پارچه های امتحانات نمبری که از طرف شاگردان بر اساس ورقیکه در آن شورت مکمله محصل در آن درج و قطع گردیده که یک نمبر خاصی دیگری در ورقه شهرت و پارچه های امتحان زده میشد

که اشخاصی محدودی صلاحیت نمره زدن نداشته‌اند به این صورت پاچه‌ها قطعاً تشخیص شده‌اند. نمرات آنست که بکدام فارغ‌التحصیل تعلق دارد. در پایان امتحانات بعد از آنکه حصه فوقانی پاچه‌ها قطع گردید براساس کلید مرتبه توسط استادان پوهنتون تحت نظر شعبه امتحانات و کمیته مرظن هر پاچه نمره داده شده و بار دیگر از طرف استادان دقیق بکمال دقت نمرات بررسی میگردید تا سهوه در آن رخ نداده باشد این نمرات در ورقه جداگانه برحسب نمبر خاصی هر شاگرد پس از محاسبه دقیق احصائیوی درج شده و مجموعه آن گرفته میشد و نمره ۳۳۸۶ فارغ‌التحصیل به نمرات معیاری تبدیل گردیده و براساس آن آخرین نمره شمول به پوهنتون، تعیین گردید.

تقسیمات محصلان براساس مجموعه نمرات اختصاصی هر پوهنچی میباشد. هر پوهنچی از مضامین یازده گانه چند مضمون را بحیث مضامین اختصاصی خود تعیین مینمایند چنانکه مضامین اختصاصی پوهنچی ادبیات تا بیخ، جغرافیه، پښتو، دری، و از پوهنچی طب کیمیا، بیالوژی و فزیک بوده و مجموعه نمرات اختصاصی براساس خواهش شاگرد در شمول وی در یکی از پوهنچی هامدنظر گرفته میشود شاگرد لایقی که بلندترین مجموعه رادر پوهنچی دلخواه خود حاصل کرده باشد طبعاً به انتخاب اول خود شامل پوهنچی مطلوب میگردد و اگر قابلیت وی با او یاری ننماید مجموعه نمرات آن شاگرد با انتخاب دوم و سوم... مدنظر، گرفته شده و بهر جای که وفق نماید شامل آن پوهنچی میگردد. به این اساس فعالیت‌های بخصوص وعده شعبه امتحان همین امتحان شمول پوهنتون بود که از آن شرحی نگاشته شد.

مؤسسات صحی پوهنتون کابل

شفاخانه های ریاست مؤسسات صحی پوهنتون کابل از یکطرف مرجع تربیه علمی و عملی محصلان پوهنخی طب و اطبای افغانی بوده و از جانب دیگر پرافتخارترین وظایف اجتماعی را که تأمین صحت و سلامتی هموطنان عزیز است به عهده دارد. موظفین کلینیک و پولیکلیک آن شب و روز به غرض تداوی و معالجه مریضان آماده خدمت بوده و از هیچ گونه کمک و مساعدت در حد توان دریغ نکرده و نه خواهند کرد. شفاخانه های مؤسسات صحی پوهنتون عبارت اند: از نادرشاه زوختون و میرمنور و غتون که اولی دارای ۵۰۰ بستر و دومی دارای ۳۰۰ بستر فعال بوده و در مواقع عاجل نظر به ضرورت اضافه تر از گنجایش بستر نیز مریضان را قبول مینماید. علاوه تا مؤسسات صحی پوهنتون دارای یک پولیکلیک که بدو قسمت زنانه و مردانه تقسیم شده است بنام مرکزی کتنخی که دارای سرویس های متعدد است مرجع اولی مریضان میباشد. بدین معنی که اولاً مریضان به سرطابابت مرکزی کتنخی مراجعه و بعد از تکمیل معاینات از قبیل معاینات اکسریز، لابراتوار و غیره تشخیص مرض ذریعه متخصصین مربوط ثابت گر دیده و اگر مریض و یا مریضه قابل بستر باشند در صورت خالی بودن بستر در سرویس های نادرشاه و غتون و یا میرمنور و غتون که راپور یومیه آن در مرکزی کتنخی موجود است. خط بستر برای مریضه و یا مریض داده شده و په سرویس های مربوطه رهنمایی میشوند در صورت عدم موجودیت بستر خالی خط انتظار و هرگاه ایجاب بستر را نداشته باشد در خود کتنخی معاینات آن تکمیل و بعد از تادیه ادویه، مریض رخصت میشود ناگفته نماند که مریضان عاجل از این امر مستثنی است.

فعالیت های مؤسسات صحی پوهنتون بدو جنبه اداری و فنی تقسیم شده که قسمت اداری آن امور ساختمانی از قبیل (اعمار ساختمانهای جدید، ترمیمات، رنگمالی، نل دوانی و غیره) شامل بوده که ذکر جزئیات آن بی مورد بنظر میرسد. اما این قدر

عرض میشود که چه شفاخانه ها نادر شاه و غمتون و چه میرمنو و غمتون و مرکز کشتنخی در جریان ۶ ماه اخیر سال ۴۸ و شش ماه اول سال ۴۹ قسمت بزرگ احتیاجات ساختمانی خود را تکمیل نموده اند. و فعالیت های قابل قدری را انجام داده اند. اما در قسمت فعالیت های فنی که از نظر احصائیه و سرچ مهم دانسته میشود تحت جداول جداگانه بشما معرفی میگردد.

فعالیت های مدیریت فنی :

در طول شش ماه اخیر سال ۴۸ بتعداد ۳۰ قلم محلولات زر قیه و بتعداد ۱۱ قلم تابلیت که در لابراتوار مدیریت فنی ساخته شده است که از مصرف یک اندازه زیاد اسعار خارجی جلوگیری بعمل آمده مؤسسات صحی پوهنتون در پلان انکشافی خود مبلغ بیست و پنج هزار دالر را برای انکشاف این دودستگاه از دولت اخذ و یک اندازه سامان محلولات زر قی و تابلیت سازی را فرمایش داده اند سامان مذکور قسماً مواصالت و بزودی بفعالیت آغاز خواهد نمود که منجمه سامان های مذکور دو عدد آله مخلوط کننده پودر است که ظرفیت مقدار کافی ادویه را داشته و بصورت اتوماتیک فعالیت خواهد نمود. علاوه تا یک عدد آله تهویه تصفیه نصب گردیده تا بتوانند هوای اتان محلولات زر قی را تصفیه نماید همچنان عدد آله تقطیر که مقدار آب مقطر را چندین دفعه علاوه تر بدسترس خواهد گذاشت به بکار انداخت این دستگاه ها میتواند بیشتری به مریضان بی بضاعت کمک کند و بطور مثال بوتل سپرم فزیولوژیک و یا گلوکوز که از خارج تهیه میگردد به مبلغ شصت افغانی به بازار عرضه میگردد اما این مؤسسه یک بوتل آنرا به مبلغ شش افغانی بدسترس مریضان خریش قرار میدهد برای پیش برد این دودستگاه یاست مؤسسات صحی پوهنتون در نظر دار دتا سال های آینده آنرا تقریباً بیشتر بخشیده چنانچه بفعالیت ماشین های مذکور مؤسسات صحی خواهد توانست بر علاوه شفاخانه های خویش بشفاخانه های وزارت محترم صحیه کمک بنماید تعداد تابلیت های مستحصله این دستگاه به بیست و هفت نوع، تعداد محلولات زر قی به شصت و دو نوع میرسد مؤسسات صحی پوهنتون بر علاوه این دودستگاه یک مقدار کافی ادویه ارخا ج تهیه نموده و بصورت مجانی به شفاخانه های پوهنتون و پریکلینیک تادیه میدارد در مدیریت فنی مؤسسات صحی پوهنتون دواسازان ورزیده دیپلر مه اجرای وظیفه مینماید.

احصایه تعدادی و معاینه عقولگان سرودیسهای اناث و ذکور مرکزی کنتیک
از سن ۱۰ تا ۱۶ خیر سلطان ۴۹

ملاحظات	مجموعه	اناث	ذکور	کنتیک	سرودیس
	۲۴۰۱۵	۱۲۲۲۲	۱۱۷۹۳	کنتیک	ع
	۹۶۶	۱۵۳	۸۱۳	بسته	ص
	۱۷۹۲	۳۲۰۲	۵۵۹۰	کنتیک	ب
	۴۵۲	۱۱۵	۳۴۷	بسته	ص
	۸۴۲۱	۲۴۷۰	۱۹۵۱	کنتیک	ب
	۳۴۲	۱۱۹	۲۲۳	بسته	ص
	۱۰۶۷۵	۱۷۳۰	۱۹۴۵	کنتیک	ب
	۲۹۸	۱۲۷	۱۷۱	بسته	ص
	۱۴۰۳۷	۸۲۴۶	۵۶۹۱	کنتیک	ب
	۷۲۹	۲۶۴	۴۶۵	بسته	ص
	۱۶۱۰۰	۶۳۱۰	۹۷۹۰	کنتیک	ب
	۴۴۹	۱۵۶	۲۹۳	بسته	ص
	۱۲۲۰۶	۱۲۲۰۶	.	کنتیک	ب
	۴۰۰	۴۰۰	.	بسته	ص
	۹۱۶۳	۲۷۵۱	۶۴۱۳		بافتن
	۶۶۱۴	۳۳۲۹	۳۳۵۵		دندان
	۱۲۱	۳۰	۹۱		بافتن عقولگان
	۲۶۶۵	۱۴۲۲	۱۲۴۳		بافتن عقولگان
	۲۵۵۰	.	۲۵۵۰		رادیکولاری
	۴۸۴۹	۲۶۶۳	۲۱۸۶		لاابراکوار
	۲۶۱۳	۹۱۲	۱۷۰۱		ان وندون
	۳۶	.	۳۶		رادیکولاری
	۵۰۷۵۱	۳۰۳۶۶	۲۰۳۹۲		رادیکولاری
	۱۵۲۹	.	۱۵۲۹		رادیکولاری

احصائے شش ماہ اخیر سال ۲۸ و شش ماہ اول سال ۲۹ ناکر شہار روہتون

سرور	داخل شدگان	عاجل ترافیکی	عاجل غیر ترافیکی	انہلاریت سائنسی	خارج شدگان	فوت شدگان	با افسران شہار	بلا مستر شدگان	عملیات شدگان	عملیات کیم	رادیو لوزنی	الار اتوار
جوابی دہ	۱۹۵۵	۲۸۸	۱۲۹۶	۲۷۱	۱۸۰۸	۱۴۳	۹۲۱۷	۹۳۲	۷۰۱	۷۴۶	۲۸۶۱	
.. زنا	۱۴۴۵	۱۸۳	۱۰۰۷	۲۳۵	۱۳۳۵	۹۰	۲۰۲۸					
داخلہ	۲۰۰۳	۰	۱۲۱۶	۷۸۷	۱۸۵۳	۱۲۲						
جلای	۵۳۴	۰	۱۸۴	۳۵۰	۵۲۲	۲	۲۸۵					
سنا توک	۴۲۹	۰	۸۴	۳۶۵	۳۷۶	۳۵	۵۸۷					
عقلی و عصبی	۱۳۰۳	۰	۶۵۵	۴۴۷	۱۲۷۵	۲۸						
.. زائید	۲۶۸	۰	۱۰۴	۱۶۴	۲۶۴	۱						
رادیو لوزنی	۰											
لا راتوار	۰											
مجموعہ	۷۵۳۶	۴۷۱	۴۷۴۲	۲۷۲۹	۷۴۲۲	۴۲۱	۱۲۵۱۷	۹۳۲	۷۰۱	۱۷۴۶	۶۸۶۰	۴۵۲۸

احصای تعدادی شدگان سرریهای مربوط به منور و غنوں

در اول میزان ۴۸ الی اخیر جزای ۴۹

ردیف	سرریس	عملیات داخل		تعداد کل	تعداد خارج	تعداد داخل	تعداد خارج	تعداد کل	تعداد داخل	تعداد خارج	تعداد کل	تعداد داخل	تعداد خارج	تعداد کل
		کبیره	صغیره											
۱	سرریس ولادک	۰	۰	۸۸۸	۲	۵۶۹	۴۷	۴۰۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۲	.. نسائی	۰	۰	۹۳۴	۱	۷۷۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۳	.. ساری	۰	۰	۴۵۲	۴۱	۴۶	۰	۵۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۴	.. اطفال	۰	۰	۷۲۸	۹۰۸	۴۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۵	.. صمدی	۰	۰	۳۴	۶۳	۱	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۶	.. گوش و گلون زنانه	۲۳۶	۵۹	۳۷۱	۳۶۴	۴	۱۸۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۷	.. چشم زنانه	۶۳	۱۰	۷۳	۰	۰	۴۵۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۸	.. چشم مردانه	۴۴۳	۲۲	۹۲	۲۵۳	۰	۱۹۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۹	.. گوش و گلون "	۴۰۳	۱۰۹	۱۵۱	۴۷۸	۲	۱۷۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۰	.. داخله	۰	۰	۰	۲۷۷	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۱	لابراتوار	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۲	اکسیری	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۳	بانک خون	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
۱۴	عملیات خانه	۳۳۱	۵۷۳	۹۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
	میزان عمومی	۱۲۷۲	۷۷۳	۱۳۶۹	۶۸۲	۱۰۴	۲۲۵۰	۴۷	۴۰۶	۰	۰	۰	۰	۰

نشریات پوهنتون

در تمام پوهنتونهای دنیا نشریات یکی از شعب مهم و اساس بوده در قسمت نشر آثار ، تحقیق و پخش دانش نقش مهمی دارند.

باساس این مفکوره و منظور د پوهنتون کابل نیز شعب نشراتی پوهنتونی ما نشریات پوهنتون قنحد توان سعی و مجاهدت زیادی بخرچ داده اند.

نشر اخبار روز و تبلیغ فعالیت‌های پوهنتون از طریق روزنامه ها و جراید آماده ساختن وسایل کنفرانسهای علمی ، هنری و مسلسکی از زیبایی آثار تألیف و ترجمه شده ، طبع آثار علمی و غیره امور نشراتی از جمله فعالیت‌های اصلی این شعبه بشمار میرود.

نشریات پوهنتون با وجود مشکلات اداری و فنی در جریان ۶ ماه اخیر سال ۴۸ و شش ماه اول سال جاری اجراآت ذیل را بعمل آورده است.

۱- مدیریت مجله‌ها:

طوریکه از نام آن پیداست وظیفه این شعبه نشر مجله های پوهنتون ، تهیه اخبار پوهنتون برای مؤسسات نشراتی و بلاخره نسبت عدم وجود شعبه تألیف و ترجمه و طبع کتب ، سنجش و ارزیابی تألیفات میباشد. قبلاً این مدیریت مجله‌های «د کابل پوهنتون خبرونه» و «دبدنی روزنه» را نشر مینمود که نسبت بعض معاذیر و تجاوزیز ریاست پوهنتون نشر آن‌ها ملتوی قرار گرفت اکنون با اثر توجه خاص جلالتمآب محترم دو کتور بهاء رئیس منتخب پوهنتون تجویز بعمل آمده که مجله د کابل پوهنتون خبرونه به جریده د کابل پوهنتون خبرونه تبدیل گردد و امید است که بعد از طی مراحل قانونی در آینده بسیار نزدیک به طبع آن موفق شویم.

وظایفی را که این مدیریت در جریان ۶ ماه اخیر سال ۴۸ و شش ماه اول سال جاری انجام داده است ذیلاً تقدیم میشود:

نشر مجله ها

اگرچه از چهار سال بدینطرف نشر مجله ها در کابل پوهنتون خبر و نه وود بدنی ر وزنه از نشر باز مانده اند با آنهم این مدیریت چند مجله های فوق العاده را به تقریب روزهای ملی نشر نموده ذیل نام برده میشود.

۱- مجله فوق العاده بمناسبت پنجاه و یکمین جشن استرداد استقلال وطن در حدود يك صد و چهار صفحه مصور با قطع و صحافت زیبا شامل تمام راپور اجراآت يك ساله پوهنتون.

۲- مجله فوق العاده به مناسبت روز مادر.

۳- نشریه آشنائی با پوهنتون کابل به کمک مدیریت عمومی محترم تعلیم و تربیه.

طبع کتاب: یکی از پیشنهادات و آزر و های دیرینه نشرات پوهنتون کابل بود که بلا آخره در هفدهمین اجلاس هیئت شورای عالی سال ۱۳۴۸ پوهنتون کابل فیصله بعمل آمد تا تمامی آثار علمی استادان پوهنتون که تا کنون از طبع و نشر باز مانده گرد آورى شده و طبع گردد، همچنان آثار علمی استادان پوهنتون که بحیث تیسز دکتورا و یا ماستری به السنه های خارجی تألیف گردیده به زبان های ملی ترجمه گردد. نظر به این فیصله شورای پوهنتون کابل، مدیریت نشرات با وجود ازدیاد کار ها نشراتی توانست تا کتاب (رازهای زندگی از نگاه يك طبیب) ترجمه و تتبع دو کتور عبدالواسع لطیفی استاد پوهنخی طب پوهنتون کابل را با قطع و صحافت زیبا چاپ نماید، و امید است با انکشاف مطبعه پوهنتون که در مورد اقدامات جدی جریان دارد طبع کتب زیادتر گردد.

نشر اخبار:

اخبار تمام فعالیت های مهم پوهنتون از طریق آژانس باختر به دسترس دستگاه های نشراتی گذاشته شده است و در اثر درخواست و تقاضای بعضی از شعبات تربیوی و مطبوعاتی علاوه بر اخبار، يك اندازه مطالب معلوماتی در مورد پوهنتون نیز ترتیب و تقدیم گردیده است.

ب: مدیریت تهیه مواد درسی نشرات:

در چوکات این مدیریت شعبه طبع هاید البرك، آفسیت، و گستنر داخل فعالیت میباشند با وجود بعضی معاذیر اداری در جریان يك سال توانسته است تا اندازه زیاد احتیاجات طباعتی را مرفوع سازد.

فعالیت‌های ۶ ماهه اخیر سال ۴۸ و ۶ ماهه اول سال جاری آن ذیلاً تقدیم میشود:
شعبه طبع حروف:

- در جریان يك سال كتب ذیل در این شعبه بطع رسیده است.
- ۱- كتاب كیمیاى عضوى ۱۵۰ جلد فرمایش پولی تخنیک
 - ۲- « رسم تخنیکى ۲۵۰ » » » »
 - ۳- « الكتر ومقاطیس ۳۰۰ » » » »
 - ۴- « كیمیاى تحلیلی ۵۰۰ » » » »
 - ۵- « البوم رسم تخنیکى ۲۵۰ » » » »
 - ۶- متن های كهن دى ۷۰۰ جلد » پوهنځى ادبیات
 - ۷- هنر های قدیم افغانستان ۱۰۰ جلد » » »
 - ۸- تاریخ ادبیات ۳۰۰ » » » »
 - ۹- تاریخ ادبیات درى برای صنف دوم ادبیات ۲۰۰ » » » »
 - ۱۰- نگاش گفتار در زبان درى ۱۰۰۰ » » » »
 - ۱۱- بحث مختصرى درباره ادبیات و انواع شعر دى ۸۰۰ » » » »
 - ۱۲- تاریخ قدیم شرق متن درسى صنف دوم تاریخ و جغرافیه ۱۰۰ جلد »
 - ۱۳- نظری بر مبادى تاریخ ۳۰۰ جلد » » » »
 - ۱۴- نوت های درسى دیباچه سمفونى و نالیزم ۱۵ جلد » » » »
 - ۱۵- اساسات عمومى زولوجى ۲۰۰ » » » پوهنځى علوم
 - ۱۶- نشریه بمناسبت سالگړه نزول قرآن کریم ۱۵۰ » » شرعیات
 - ۱۷- مجله بمناسبت روز مسعود میلاد حضرت محمد (ص) شماره اول ۱۰۰۰ جلد
 - ۱۸- « شرعیات شماره دوم ۱۵۰۰ » » » »
 - ۱۹- حقوق اساسی مقایسوى ۲۰۰ جلد پوهنځى حقوق
 - ۲۰- شکل های بیالوژى (تجارب فزیولوژى) ۱۰۰ » پوهنځى تعلیم و تربیه
 - ۲۱- مجله روز مادر ۷۰۰ » » مدیریت مجله
 - ۲۲- وعلاوتاً یکنوع داد کارتهای دعوت وجداول چترى سال نیز به طبع است.
شعبه آفست و گستنر:
- از سنبله سال گذشته تا کنون اوراق مطبوع آتی به طبع رسیده است.
- ۱- كتاب تصاویر شورای عالی پوهنتون ۲ جلد مدیریت » »

۲- «سانسور فلم	يك جلد	آمریت ادیتوریم
۳- کتابچه گردش موتر ۲	۵۰۰	» مدیریت ترانسپورت
۴- دفتر جنسی تخته يك	۱۰۰	» » دپوها
۵- تعایمانانه محاسبه جنسی	۵۰	» » » »
۶- تعایمانانه بودجه	۴۰ جلد	» »
۷- فهرست مونوگرافها	۱۰۰	» آمریت کتابخانه
۸- «بیاوگرافها	۱۰۰	» »
۹- نسخه های مطبوع	۴۶۳۳ نسخه	
۱۰- کارت دعوت و بعضی مراسم دیگر	۳۱۱۷۳ قطعه	
۱۱- فورمه جات وجداول	۲۰۱۵۰۰ ورق	
۱۲- مكاتیب و استعلام و پیشنهادیه ها	۳۲۵۰۷۵	»
۱۳- كتاب ثبت راپور واجراآت	يك جلد	آمریت ادیتوریم
۱۴- «تصاویر	۴	» » روابط فرهنگی
۱۵- «ثبت نام فارغان پوهنخیها	يك جلد	» » »

لابراتوار عكاسی :

پیش از ۷۰۰۰ قطعه در مدت یکسال از محافل، مجالس و کنفرانسهای وازجریان
 فعالیتهای پوهنتون و مؤسسات آن عکس برداری گردید، چاپ و یا بشکل سلاید
 و یا ترانسلیت شده است .

مدیریت سمعی و بصری

این مدیریت از سنبله ۴۸ تا کتون به تعداد ۱۳۵ فلم ۳۵ ملی و ۱۶ ملی متر مستند علمی
 تفریحی و داستانی، امریکایی، انگلیسی، ایرانی، هندی، و سنی، چاپانی و بلغاری
 را به محصلان و منسوبین پوهنتون نمایش داده است برای ۳۳ سمینار، کنفرانس
 و کنسرت در آد توریم ترتیبات گرفته و ۵ مرتبه به نمایش سلاید پرداخته است .

کتابخانه پوهنتون

کتابخانه پوهنتون کابل همزمان با تأسیس اولین پوهنځی (طب) پوهنتون کابل د سا (۱۳۱۱) تأسیس گردید و با انکشاف سریع پوهنتون قدمهای انکشافی مثبت و مثبتی در تقریه و پیشرفت آن برداشته شد بالاخره حیثیت یک کانون بز گڼ علمی پوهنتون را بخود گرفته است. این کانون علمی و گنجینه پربهائ پوهنتون کابل وقتی بسکلی مجهز گردید که به تعمیر فعلی انتقال یافت و کتب پوهنځی های پوهنتون بصورت مرکزی د آن گجانیده شد. از آن تا یخ به بعد سرعت اجراءات بهتر گردید و مطابق مرام علمی پوهنتون کابل در اجراء پروگرامهای علمی و فرهنگی کشور بفعالیت آغار کرد، متخصصین داخلی و خارجی گماشته شدند تا اساسامه ها، لوائح اجراءات و مقررات و استفاده بهتر آنرا ترتیب و تنظیم کنند که البته خدمات متخصصین و آمران وقت پوهنتون کابل قابل یاد آوری و هرگونه ستایش میباشد.

ترتیب و اجراء تعلیماتنامه کتابخانه از باارزشترین و مفیدترین کاریست که در اجراء این امر صورت گرفته است. تشکیلات اداری و فنی که بموجب آن در حال حاضر کتابخانه دارای (۵۰) نفر مامور و مستخدم بوده تحت نظر یک آمر، دو معاون و پنج نفر اعضای رتبه پنجم علمی که در اُس شعبات مهم کتابخانه امور و ارسی، ادا و تنظیم کتابخانه را بدوش دارند فعالیت میکنند.

کتابخانه پوهنتون کابل فعلا د حدود ۹۵۰۰۰ جلد کتاب آماده توزیع و در حدود (۱۰۰۰۰) جلد کتاب تحت دوران تکمیل مراحل فنی و تخنیککی است و در حدود ۳۰۰۰ جلد کتاب بز بانهای دری و پښتو توسط استادان پوهنتون و اعضای علمی کتابخانه لست گردیده عقرب تهیه و بمعرض استفاده استادان و محصلان گذاشته میشود. تا حال به تعداد ۵۹۲۴ کات عضویت کتابخانه به استادان محصلان و علمای کشور توزیع گردیده.

روزانه در حدود (۱۵۰۰) نفر از کتابخانه استفاده مینمایند و در حدود (۲۰۰) جلد کتاب توزیع میگردد که بزرگترین ریکارد مؤفقیت کتابخانه از ابتدای تأسیس تا اکنون میباشد.

همچنان در شعبات مجلات و رفرنس اصلاحاتی بعمل آمده و سعی شده است مواد مجهزتر و آسانتر بدسترس استفاده علاقمندان گذاشته شود.

اخبار رسمی و ملی از اطراف و اکاف کشور جمع شده در معرض استفاده میباشد و جدوجهد کتابخانه در تقویه ذخیره عمومی کتابخانه ادامه داشته باتشویق آمرین پوهنتون در سال جاری در تعداد کتب درسی و پسترفزایش قابل ملاحظه بعمل خواهد آمد. کتب خطی و آثار ذقیمت و موروثی گرافهای کتابخانه منسجم گردیده و در حال تقویه و پشرفت میباشد. دوستان آن کتب خطی بکتابخانه علاقمند گردیده و روزمره یکعدد کتب خیلی نفیس و قیمتی بکتابخانه علاوه شده میرود.

انجمن مشورتی کتابخانه که متشکل از علما و اعضای شورای عالی پوهنتون میباشد در شش ماه اخیر سال ۴۸ فعال گردیده و بحیث یگانه مرجع قانونی حل مشکلات و پروبلمهای کتابخانه فعالیت دارند.

در قسمت حفاظت کتابخانه پوهنتون اهتمام بعمل آمده و محافظت کتابخانه از طرف شب به پیره عسکری محول گردیده است برای جلوگیری از گم شدن کتب از طرف روز نیز ترتیباتی اتخاذ شده و احتمال گم شدن کتب را کم ساخته است.

بولتن کتابخانه که بشکل نامنظم نشر میشد تغییر شکل یافته بافارمهای ببلو گرافی مکملتر و با معلومات بیشتر و مفیدتر تقدیم میشود.

همچنان ترتیب فهرست مقالات، مجله جغرافیا، ادب و وزمه از جمله کارهای بیسابقه کتابخانه بوده در رفع مشکلات تحقیقی مراجعین سهولت قابل ملاحظه وارد کرده است.

ترتیب لایحه خریداری کتب و ارزیابی مواد کتابخانه توسط پروفیسران خارجی، تقدیم راپورهای ماهانه اجراءات و فعالیتهای کتابخانه از مسائلی است که سرعت عمل و اجراءات کتابخانه را از سالهای قبل برانندگی میدهد.

دکابریو مہینوں دکتا کجانی پتالار کبسی دکوش نیا نو دورے دین المللی
سینار یو شمذہ .

باساس تشکیل مندرج تعلیماتنامه کتابخانه شعبات توزیع ، ریفرنس ، مجلات ، وکتلاک کتابخانه از سابق فعال بوده و آمریت اکوزیشن (خریداری و ثبت کتب) درشش ماه اخیر سال ۱۳۴۸ تأسیس گردیده است . این شعبات از مهمترین شعبات کتابخانه بوده مشغولیت حفظ و احصائیه سر جمع کتب کتابخانه ، احصائیه کتب نو و دو احصائیه کتب خارج شده ابقرق تحفه خریداری و غیره بدوش دارد . علاوه تاً وظیفه این شعبه است که در اولین فرصت رسیدن کتب کتابخانه پس از آنکه مهر ملکیت کتابخانه توسط مامور مؤظف دروازه در صفحات مخصوص کتاب داغ میشود مراتب قید و جمع کتاب را تکمیل کرده بامریت کتلاک کتابخانه جهت تکمیل مراحل فنی تسلیم میدهد . مسایل خریداری و فرمایش کتب داخل و خارج کشور نیز از وظایف این شعبه بشمار میرود .

علاوه بر شعبات فوق آمریت کتابخانه دارای مدیریت اداری نیز میباشد که حفاظت دروازه ، نظم و نسق و دستپایین و ارسال مرسل مکاتیب و غیره امور اداری رابعهده دارد . شعبه صحافی کتابخانه باتمام وسایل ضروری صحافت مجهز بوده در ترمیم کتب پشتی کاغذی ترمیم طلب کلاسکیونهای مجلات خدمت خوبی بکتابخانه انجام میدهد .

در نظر است شعبات کتب خطی ، افغانستان شناسی ، عکسها و عکاسی ، سمعی و بصری کتابخانه نیز مانند شعبات دیگری فعال گردد و ساحه وسیعتر تحقیق و تتبع رابه استادان ، محصلان و محققان کشور پهن سازد تا باشد کتابخانه پوهنتون بهرام واقعی يك کتابخانه و ارزشهای علمی پوهنتون آماده فعالیت باشد .

آمریت ورزشی

نیاز مندیهای مردم بغرض کسب توازن و هم آهنگی صحت و سلامتی روحی و جسمی که يك پدیده ثقافتی است باعث شده، تا بازیهای سپورتی از نگاه علمی مورد بحث و مذاقه قرار داده شود، حرکات متنوع جسمی خود موضوعات اساسی و مهم تحقیقات علمی را بار آورده است .

پوهنتون کابل روی این اصل مهم در پیشبرد و انکشاف مزید این هدف سهم بسارزی دارد .

آمریت ورزشی پوهنتون برای محصلات و محصلین تحت نظارت استادان و متخصصین داخلی و خارجی پروگرامهای منظمی را بصورت علمی و نظری ترتیب کرده و مورد تطبیق قرار داده است .

برای انکشاف قابل ملاحظه سپورت در پوهنتون شعبه مسؤول این رشته در در سال گذشته تجویز نمود که باساس آن کمیته های سپورتی که متشکل از محصلان لایق و باتجربه بود وظیفه دار شدند تا راجع به مشکلات ورزشکاران و ترتیب و تنظیم پروگرامهای بهتر ، مطالعات دقیقی را انجام دهند و نتیجه مطالعات شانرا در تحت راپورهای جدا گانه وقتاً فوقتاً به آمریت ورزشی تقدیم کنند .

باساس همین راپورها و مطالعات دقیق بوده که آمریت ورزشی توانست تعداد ورزشکاران خود را در سال جاری دو چند و حتی سه چند بسازد و برای ادامه تمرینات شان رهنمایی های لازم را فراهم نموده می نماید .

همچنان باید متذکر شد که آمریت ورزشی در سال جاری توانست که برای اولین بار در تاریخ سپورت پوهنتون تیم پهلوانی را که متشکل از محصلان جوان پوهنتون است ، تشکیل دهد امید واریم که مانند سایر تیم های پوهنتون نتایج خوب و قابل ذکری از آن بدست آید .

آمریت ورزشی در شش ماه اخیر سال گذشته توانست که تیم های فوتبال و والیبال خود را برای اجرای يك سلسله مسابقات دوستانه به ولايات قند ها و ونگرهار اعزام كند . البته موفقیت تیم های پوهنتون در این مسابقات قابل یاد آو است . همچنان موفقیت تیم های والیبال و باسكتبال پوهنتون که در مسابقات سالگرد پنجاه و یکمین جشن استرداد استقلال کشور قهرمان کابل شناخته شدند . باشروع سال تعلیمی پوهنتون آمریت ورزشی برای تفریح و سرگرمی محصلان و علاقمندان سپورت تورنمنت های والیبال ، باسكتبال ، پنگ پانگ ، ريسمان کشی را بین پوهنخی ها دایر نمود که هر روز يك تعداد زیاد محصلان پوهنتون وعده زیادی از علاقمندان ورزش برای تماشاى این مسابقات در جمنایوم جمع شده بانعره ها و هلهله های زاید الوصف ورزشکاران محبوب خود را تشویق و تالار بزرگ و قشنگ جمنایوم را به اهتزاز می آوردند ، خصوصاً مسابقات ريسمان کشی که برای دفعه اول تورنمنت آن در داخل پوهنتون گرفته شد ، با استقبال بسی نظیر تماشاچیان مواجه گردید . از همه مسابقات توسط عکاسان پوهنتون و مطبوعات عکاسی و به جراید به چاپ رسید که در نتیجه پولی تخنیک قهرمان والیبال ، پوهنخی طب قهرمان باسكتبال ، پوهنخی اقتصاد قهرمان پنگ پانگ و پوهنخی زراعت قهرمان ريسمان کشی سال ۱۳۴۸ پوهنتون شناخته شدند همچنان در تورنمنت باسكتبال محصلات در سال جاری محصلات پوهنخی طب قهرمان گردیده و قرار است کپ های قهرمانی برای شان داده شود .

آمریت ورزشی امسال توانست که زمینه تمرینات متواتر را برای محصلان پوهنتون فراهم نماید . چنانچه همه ورزشکاران از سال گذشته تا امروز بصورت مداوم تمرین نموده . حتی در ماه مبارک رمضان برای اینکه در ادامه تمرینات کدام سکتگی وارد نشود ، طبق پروگرام مرتبه آمریت ورزشی تمرینات از ساعت ۷،۳۰ شب آغاز و تا ساعت یازده شب دوام داشت ، که البته گذاشتن يك عراده سرویس برای رفت و آمد ورزشکاران از طرف مقام ریاست پوهنتون در ادامه تمرینات و تشویق ورزشکاران سهولتی قابل قدر را فراهم نموده بود .

باتعطیل تابستانی پوهنتون فعالیت های ورزشی محصلان خاتمه نیافته و همه تیم ها از طرف صبح وعصر طبق پروگرام مرتبه آمریت ورزشی تمرین نموده و برای مسابقات ایام جشن آمادگی گرفته و برای اجرای هر نوع مسابقه چه در داخل و چه در خارج کشور آماده میباشند .

پالند و یهاو پالنجو نیهای پوهنتون

رول جوانان در ارتقای سطح زندگی اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی کشورها فوق العاده مهم و ارزنده است .

روی این اصل مهم برای انکشاف و تکامل نیروی جسمی و ذهنی جوانان پروگرامهای سنجیده شده تا بوسیله آن افراد صالح کامل و دارای کتر کتر عالی و شخصیت پسندیده که از نگاه تجارب عمومی ورزیده و از ناحیه عادات و اخلاق نمونه بارز و برجسته و از حیث نوع خوراهی و عاطفه و احساسات ، نیکوکار و خیر اندیش که در مرحله اول برای خود و در قدم دوم برای جامعه بشری که از آن فعالیت و جنبه متصور است تربیت گردد .

رسیدن این مامول تنها در محیط مکتب و خانه از ناحیه کمیت و کیفیت صد فیصد امکان پذیر نیست .

روی این منظور است که تشکیلات خاندوی در ممالک دنیا بشکل یک دستگاه تربیوی که خلاهای تربیوی محیط های سه گانه (خانه ، مکتب و خارج از منزل) را پر نموده باشد داخل فعالیت میباشند .

کتر کتر خاندوی که هدف آن تقویه و بکار انداختن قوای جسمی ، ذهنی و روحی ، به طرق علمی ، طبیعی و همچنان تکامل بود ، برای اولین بار در انگلستان به اساس مفکوره لاردپاول مؤسسی خاندوی در سال (۱۸۵۷) تأسیس و برای اولین بار در افغانستان در عصر اعلیحضرت سعید شهید محمد نادر شاه غازی (رح) در سال ۱۳۱۰ تاسیس شد اما نظر به بعضی ملحوظات از بین رفت ، بالاخره در اثر پیشنهاد وزارت جلیله معارف و منظوری حضور ملوکانه در سال ۱۳۳۶ دوباره تاسیس گردید و اکنون ۱۴ سال از آن میگذرد ، این جمعیت عام المنفعه مصدر یک سلسله خدمات بزرگ و قابل قدر اجتماعی شده است .

پالندوی که مرحله سوم څارندوی را تشکیل میدهد از نگاه بین المللی باید سن اعضای آن بین ۱۸ - ۲۴ سال را دپس میگیرد و جمعیت پالندوی اولین بار در سال ۱۳۳۹ در پوهنتون کابل تاء سیس گردید و اکنون تعداد آن شان به ۷۰۰ نفر میرسد و خوشبختانه به فعالیت های بی شایبه نایل گردیده اند بادرك این مسؤلیت فوق جمعیت پالندوی پوهنتون کابل در سال ۴۸ توانسته حتی الامکان در ساحات مختلف مسلکی و خدمات اجتماعی و اخلاقی فعالیت آتی را انجام دهند :

الف : برای فعالیت های مسلکی پالندوی وسهیم شدن یکده جوانان پالندوی بهر جوقه ، یک کورس بنام یما و دیگر ی بنام بخدی تاء سیس وانجام پذیرفت ، به منظور اینکه ، یکده جوانان در باره فعالیت های مسلکی څارندوی یک اندازه معلومات بدست بیاورند و بحیث رهبر گروپ های خود برسی نمایند .

ب : در قسمت مسافرت های هیأت پالندوی افغانستان به ایران و پاکستان که نمونه براننده فعالیت های پالندوی پوهنتون بوده و ازین راه با جوانان خارج از نگاه څارندوی تماس گرفته شود ، البته خورده یک موضوع مهم اساسی است چه از نقطه نظر ثقافت و کلتور و طرز تفکر و همچنین اجرای برنامه های هنری و پروگرام های تلویزیونی و مصاحبه ها از طریق کنفرانس ها بغرض آسانی و معرفی و روابط ثقافتی .

ج : ناگفته نباید گذاشت که فعالیت های هنری پالندوی در کمپ پوهنتون سال ۱۳۴۸ رول فعالی را بازی میکرد .

د : حصه گرفتن در اعمار و تنظیم و ترتیب کمپ پوهنتون که این خدمات و جدیت برادران پالندوی را پوهنتون فراموش نخواهد کرد .

ح : علاوه از اثر رهنمایی و همکاری رئیس سابق پوهنتون آقای پژواک در سال ۱۳۴۸ عمارت مدیریت عمومی نشرات پوهنتون در دسترس جمعیت پالندوی گذاشته شد . که اکنون دفتر ، کتابخانه ، کلینیک صحی پالندوی بهادر آنجا مرکزیت دارد . علاوه از اتاقهای بزرگ آن کنفرانسهای علمی و مسلکی څارندوی وقتاً فوقتاً داده می شود . یکی از فعالیت عمده پالندویهای پوهنتون کابل در سال گذشته آبیاری و امور تنظیفاتی پوهنتون کابل بود که تحت پروگرام هفته کار به انجام آمدند .

هفته کار پالندوی

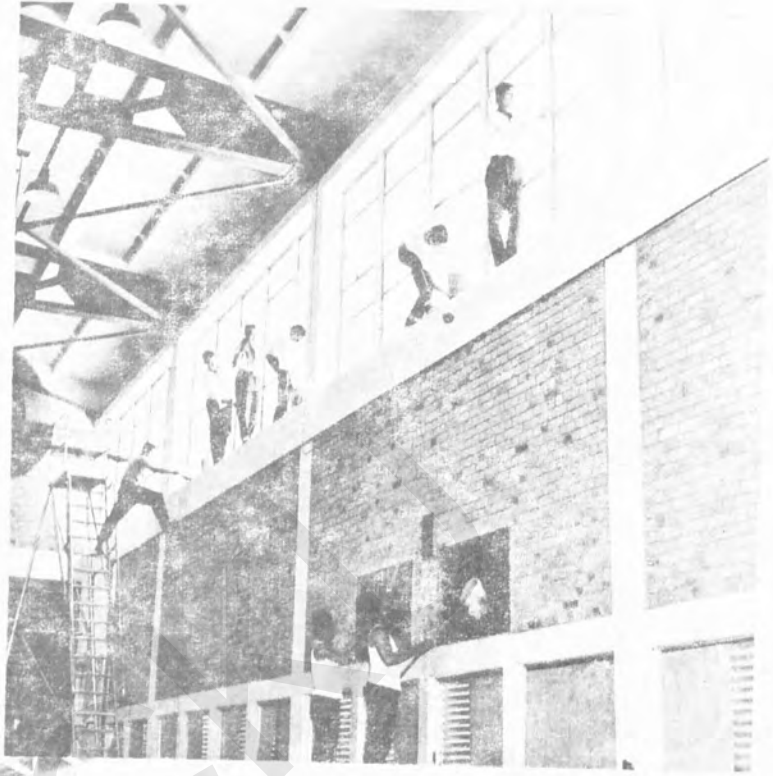
پروگرام و اهداف این هفته :

در جهان خارندوی و پالندوی هر سال باید چند هفته بغرض تحقیق بخشیدن بیشتر با اهداف تربیتی و بمنظور ایجاد و فعالیتهای دسته جمعی خارندوی بنام هفته کار نیک، هفته کار ، هفته خارندوی برگزار میگردد و برای هر يك از هفته های مذکور پروگرام و هدف های خاصی در نظر گرفته میشود. منظور اصلی برگزار ساختن این هفته ها و ادار ساختن خارندوی ها به فعالیتهای مفید اجتماعی کار ، کرشش دسته جمعی و تقویه روحیه خارندوی است .

علاوه از این اهداف کلی در هفته های مذکور بصورت جداگانه اهداف تربیتی خاصی نیز مورد نظر است که پروگرام فعالیتهای هر هفته باتوجه کامل باین هدف (هدف خاص) تنظیم میشود . در طول این هفته ها هر خارندوی مقابل يك امتحان عمل قرار میگیرند و همچنان به صفت يك خارندوی در اجرای امور محوله اش لازم است احتیاط ، امانت ، دقت نظر ، صداقت ظاهری و باطنی را مراعات و اهمیت موضوع را باید درك کنند و طوری عمل نمایند تا عملی مفید ثابت و آشکار از خود بجا گذارد .

روی این منظور افغانستان اولین هفته کار در سال ۱۳۴۸ بمنظور بوجود آوردن روحیه کار و عمل بقره رهبری سید یوسف واعظی و درهنمایی رئیس پوهنتون آقای پژواک در پوهنتون کابل شروع شد .
و در تحت این پروگرام امور آبیاری نظیفاتی پوهنتون کابل . در ظرف يك هفته بعهدہ داشتند و علاوه بر و غتونهاى پوهنتون از تمامی مریضان روغتونهای کابل پرستاری و عیادت بعمل آوردند . و این پروگرام در سال جای تنها در ساحه پوهنتون محدود نمانده بلکه امور نظیفاتی بعضی از مساجد ، مکاتب و لیلیه رابعهدہ گرفته امید است در تحت این پروگرام فعالیتهای بیشتری انجام دهند .

دکابل پوسٹوٹ و پالند و یانو
یوه دله دکار په بھفتہ "کنسر

د فعالیت په حد کنسر لیول کپرس

دکابر پوښتون

پالنځون

دکار په هیڅته

کبیر دروغموتونو

دمریضانو عیادت کوی

راپور اجراآت مربوط به پروژه های انكشافی پوهنتون در سال ۱۳۴۸

پروژه های انكشافی كه در سال ۴۸ از طرف ایست پوهنتون پیشنهاد و وزارت
جیلبله پلان و جره لازم برای مصارف مربوط آنها منظور و به پوهنتون تخصیص
ا. سال نموده است كه عبارتند از :

پروژه اتاقهای درسی، پروژه فارم تجربی پوهنخی زراعت، پروژه مسجد شریف
(مرکز تحقیقات اسلامی)، پروژه تجهیزات مرکزی پروژه رصدخانه، پروژه آبرسانی
ساحه پوهنتون، حفر چاههای پوهنخی زراعت، پروژه مؤسسه کیمیا پوهنخی علوم،
پروژه گلخانه پوهنخی زراعت پروژه الحاقیه پوهنخی انجنیری، پروژه احداث
و تکمیل لابراتوارهای پوهنخی طب و فارمسی، پروژه محلولات زرقی و امپول سازی،
پروژه اتاقهای دسی و لیله طب ننگرها، پروژه آبرسانی نادرشاه و غتون، پروژه
احداث مراکز تعقیب و عملیات خانه میرمنور و غتون، پروژه اعمار را دیوتروپی
کوبالت، و پروژه تعمیر منرالوژی

باوجود اینکه يك قسمت اجراآت پروژه های انكشافی ۶ ماه اول سال ۴۸ در مجله
فوق العاده سال گذشته تقدیم علاقمندان شده است، بی مورد نخواهد بود تا در مورد
اجراآت پروژه های مذکور باز هم قدری روشنی انداخته و آنچه در ۶ ماه اخیر سال ۴۸
انجام یافته ذیلاً تشریح شود .

الف پروژه اتاقهای درسی :

در شروع سال ۱۳۴۸ پس از طی مراحل مربوط به حصول منظوری شروع کار پروژه امور ساختمانی آن بادستگاه ساختمانی بنایی قرار داد گردید. دستگاه موصوف مطابق به نقشه‌های تهیه شده از طرف دفتر بلغا یا پروجکت و تقریباً ده فیصد کار را انجام دادند. اما چون کار انجام یافته آنها قناعت پوهنتون و وزارت جلیله فواید عامه را حاصل کرده نتوانست بناماً پس از یک غور مجدد در موضوع امور ساختمانی این پروژه بادستگاه ساختمانی افغانی مجدداً قرار داد گردید. قبل از آنکه قرار داد مجدد بادستگاه ساختمانی افغانی صورت بگیرد ده فیصد کار بر اساس تهیه و تکمیل نقشه‌های مربوط به پروژه از طرف دفتر بلغار یا پروجکت و ده فیصد کار مقدماتی از طرف دستگاه ساختمانی بنایی انجام یافته بود. پس از عقد قرار داد بادستگاه ساختمانی افغانی برای تمویل پروژه ریاست پوهنتون مبلغ ۲۶۸۹۰۰۷۶ افغانی را به حساب دستگاه ساختمانی متذکره در سال ۱۳۴۸ انتقال داد.

پول منظوری مربوط به پروژه در سال ۱۳۴۸ به ۱۹۷۷۰۰۰ افغانی بشمول ۹۰۰۰۰۰ دالر بالغ میشود. از جمله ۹۰۰۰۰۰ دالر مبلغ ۳۰۰۰۰ دالر آن بنا بر ضرورت مبرم به پروژه سرویس نسایی و بانگ خون دمیر منور و غتون تعدیل گردید. چون تکمیل پروژه اتاقهای درسی برای پوهنتون اهمیت درجه اول داشت از این رو برای آنکه کار آن مطابق به مواد مندرجه قرار داد آغاز یافته بتواند میبایست دو قسط اول آن که عبارت از مبلغ ۲۶۸۹۰۰۷۶ افغانی میباشد بصورت مکمل به دستگاه ساختمانی پرداخته میشود. بناً برای تکمیل مبلغ فوق ریاست پوهنتون لازم دید تا قسمی تعدیلاتی در سایر پروژه‌های انکشافی به ترتیب ذیل بعمل آورد:

۱	پروژه فارم تجربوی پوهنخی زراعت	۱۱۰۰۸۹۴	افغانی
۲	مسجد شریف (مرکز تحقیقات اسلامی)	۱۵۰۰۰۰۰	افغانی
۳	رصدخانه پوهنخی علوم	۶۲۹۳۴۳	»
۴	الحاقیه پوهنخی انجنیری	۶۵۷۹۸۶۹	»
۵	حفر چاه های پوهنخی زراعت	۱۰۰۰۰۰	»
۶	گلخانه پوهنخی زراعت	۲۰۰۰۰۰۰	بشمول ۴۰۰۰۰۰ دالر
۷	اعمار دستگاه رادیو تروپسی کوبالت	۴۵۰۰۰۰	افغانی
۸	از پروژه اعمار تعمیر منرالوژی	۱۵۰۰۰۰	»

مجموعه ۰۷۶ ۰۷۳ ۱۲ - افغانی بشمول ۴۰۰۰۰۰ دالر

تاختم سال ۱۳۴۸ - اجرا آتی که در مر د پروژ ه اتاقهای درسی از طرف پوهنتون بعمل آمده صرف همان اجرا آتی برد که فوقاً تشریح گردید .

ب- پروژ ه فام زراعتی پوهنخی زراعت :

از جمله پروژ ه های منظو شده سال ۱۳۴۸ ریاست پوهنتون یکی هم پروژ ه فام زراعتی پوهنخی زراعت واقع دالامان میباشد که تنهاسه تعمیر آن یکی برای ماشین و دیگری قسم ذخیره خانه وسوم آن شاپ تخنیکی میباشد که اعمار گردیده و کاهای ساختمانی این ساعتمیر به استثنای نواقص جزئی تقریباً تکمیل گردیده است و باقی کار آن نظر بناوقت رسیدن تخصیص وعدم مساعدت هوا انجام شده نتوانسته و باقی پول پروژ ه قرار موافقه وزارت جلیله پلان به پروژ ه اتاقهای درسی تعدیل گردیده است .

در جریان سال ۱۳۴۸ یکعه از کارهای باقی مانده و رکشلپ مربوط فام تجربوی پوهنخی زراعت نیز تکمیل گردیده است .

ج- پروژ ه مسجد شریف (مرکز تحقیقات اسلام) :

در سال ۴۸ وزارت جلیله پلان البته بعد از طی مراحل مربوط به حصول منظوری برای پروژ ه مسجد شریف (مرکز تحقیقات اسلامی) مبلغ ۵۰۰۰۰۰۰۰ - افغانی منظوری ارسال داشته اند که امور نقش کشی آن توسط دفتر بلغا یا پروجکت و تکمیل گردیده است اما امور ساختمانی آن در سال ۱۳۴۸ باهیچ یک از دستگاه های ساختمانی قرا داد شده نتوانست . و از پول منظوری پروژ ه مذکور ۳۵۰۰۰۰۰۰ - افغانی موافقه وزارت جلیله پلان به پروژ ه سرویس نسایی و بانگ خون دمیر منور و غتون که اعمار آن خیلی عاجل شمرده میشد تعدیل گردید . باقی پروژ ه یعنی ۱۵۰۰۰۰۰۰ - افغانی به پروژ ه اتاقهای درسی در اخیر سال ۱۳۴۸ تعدیل شده است در سال ۱۳۴۸ در امور ساختمانی پروژ ه مسجد شریف تقریباً یک فیصد کار هم صورت گرفته نتوانسته است

۴- پروژ ه تجهیزات مرکزی :

پروژ ه تجهیزات مرکزی در سال ۱۳۴۸ مبلغ ۱۶۸۰۰۰۰۰۰ - افغانی بشمول ۱۰۰۰۰۰۰ دالر از بودجه دولت و ۱۲۲۰۰۰۰۰ دالر از مدرک کمک خاجی منظوری داشت که از پول منظوی مبلغ مذکور اجاس ذیل خریداری گردیده است :

- ۱- در حدود یک‌هزار و پنجاه پایه چوکی درسی
- ۲- پنجاه پایه میز و دو صد پایه چوکی برای اتاق شورای عالی پوهنتون
- ۳- فرنیچر برای سرویس جراحی مؤسسات صحی
- ۴- فرنیچر برای دیپارتمنت های مختلف و مرکز پوهنتون
- ۵- خریداری ماشین گسستنر
- ۶- خریداری هشت پایه ماشین تایپ
- ۷- خریداری یک‌هزار پایه چپرکت برای لیلیه پوهنتون
- ۸- پروژه رصدخانه پوهنخی علوم

طرح و نقشه کشی این پروژه از طریق تیم توأمیت و تکنیک رصدخانه جمهوری اتحادی آلمان تکمیل گردیده است و وسایل لازمه آن نیز قسماً در دسترس پوهنتون میباشد .

این پروژه در سال ۱۳۴۸ مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰۰- افغانی منظوری داشت از اینکه تعیین موضع و محل اعمار رصدخانه يك موضوع خیلی تخنیکي بوده . و درین مورد يك هیأت باصلاحیت در اواخر سال ۱۳۴۸ از طریق تیم توأمیت بکابل آمده بود و بعد از سروی مقدماتی محل اعمار رصدخانه را تثبیت نمودند . در این وقت چون سرما بود امور ساختمانی پروژه شروع شده نمیتوانست لذا کار ساختمانی پروژه معطل گذاشته شد و پول منظوری این پروژه به پروژه اتاقهای درسی به موافقه وزارت پلان تعدیل گردید .

و- پروژه آب رسانی ساحه پوهنتون :

از این پروژه در وقت خرابی شبکه آب رسانی شهر، پوهنتون برای شفاخانه های مربوط ولیلیه استفاده مینماید پول این پروژه کاملاً بمصرف رسیده و از نظر پوهنتون کابل کار آن کاملاً تکمیل یافته حساب میشود .

ز- پروژه آب رسانی نادرشاه روغتون :

کار این پروژه که از آب آن در اثنای خرابی شبکه آب رسانی شهری برای مریضها استفاده میشود تکمیل گردیده .

ح- پروژه محلولات زرقي و امپول سازی :

این پروژه در سال ۱۳۴۸ مبلغ ۴۵۳۰۰۰- افغانی بشمول ۱۰۰۰۰۰۰ دالر منظوری داشت که به باب ۴۰۰ یعنی تجهیزات بمصرف رسیده است . توسط این مبلغ سامان

ولوازم مورد ضرورت لابراتوار از یکی از کمپنی های فرانسه خریداری شده است که قسماً بکابل آورده و باقی در آینده قریب واصل و از آن استفاده خواهد شد .

ط - پروژه احداث مراکز تعقیب و عملیات خانه میرمنور و غتون :

کار ساختمانی و تهیه تجهیزات این پروژه در سال ۱۳۴۸ شروع گردیده بود قسماً در سال ۴۸ به پایه تکمیل رسیده و در سال جاری مورد استفاده قرار گرفت .

در سال ۱۳۴۸ مبلغ ۱۴۵۳۰۰۰ - افغانی بشمول ۱۰۰۰ دالر منظوری این پروژه بود که مبلغ يك مليون آن در باب ۵۰۰ ملکیت و مبلغ ۴۵۳۰۰۰ - افغانی که معادل ۱۰۰۰۰۰ دالر میشرد در باب ۴۰۰ تجهیز بمصرف رسیده است .

ی - پروژه احداث لابراتوارهای پوهنخی طب و فامسی :

این پروژه غرض استفاده تعلیمی محصلین پوهنخی طب و فامسی بوده و بطور مداوم بایست آماده باشد . سامان و لوازم ضروری آن در سال ۱۳۴۸ به مبلغ ۲۲۲۱۶۴۳ - افغانی خریداری و تهیه گردیده .

در زمرة سامانی که برای تجهیز لابراتوارهای پوهنخی طب تهیه شده ۱۴۸ قلم سامانیکه پیدایش آنها در داخل کشور ناممکن بوده و از فرانسه خواسته شده اند شامل میباشد . این سامان عبارت اند از میکروسکوبهای دقیق ، آلات تجزیه خون ، سامان دیکسون برای شعبه اناتومی و کارهای عملی مربوط به شعبات باکتر لوژی و پرازیولوژی ، سلایدها برای لابراتوار پتالوژی و انساج مقطعه های امراض ساری و غیر ساری ، و بسطهای زرعی برای شعبه باکتر لوژی ، سامان برای شعبه بیوشمی .

ک - پروژه اتاق های درسی و لیلیه طب ننگرهار

پروژه اتاقهای درسی و لیلیه طب ننگرهار در سال ۱۳۴۸ مبلغ (۲۴۰۰۰۰۰) افغانی در باب (۵۰۰) منظوری داشت چون این پول برای استملاک زمین های پوهنخی مذکور و غیره ضروریات آن کفایت نمیکرد بناً از پروژه الحاقیه پوهنخی انجنیری ۳۴۰۰۰۰۰ - افغانی به پروژه مذکور تعدیل گردید و تقریباً سی فیصد کار ساختمانی قسمتی از منازل آن در طول سال ۴۸ تکمیل گردیده است .

ل - پروژه الحاقیه پوهنخی انجنیری

این پروژه در سال ۱۳۴۸ مبلغ ۱۲۰۰۰۰۰۰ - افغانی منظوری داشت که امور ساختمانی آن با دستگاه ساختمانی ودانی به مبلغ ۱۱۰۷۴۱۹۴ - افغانی و امور برق و آب رسانی آن با شرکت های زمینس و ها یمن طی قرار داد های علیحده در سال ۱۳۴۷ عقد گردیده است .

تکمیل الحاقیه انجیرری میبایست در سال ۱۳۴۸ صورت میگرفت اما چون قرارداد امور برق و آب رسانی آن ناوقت تر عقد گردید. در سال ۴۸ کار آن تکمیل شده نتوانست لذا از پول باقیمانده پروژه مذکور مبلغ ۳۴۰۰۰۰۰۰۰ افغانی به پروژه طب ننگرها و مبلغ ۹۳۹ ۵۷۹ ۶۰۰۰۰۰ افغانی آن در اخیر سال مالی مذکور به پروژه اتاقهای درسی که اعمار آن عاجل شمرده میشد تعدیل گردید. امور ساختمانی الحاقیه انجیرری تا سال ۱۳۴۸ تقریباً هشتاد فیصد تکمیل گردیده است.

نا گفته نباید گذاشت که پروژه حفر چاه های پوهنخی زراعت، پروژه انستیتوت کیمیا پوهنخی علوم، پروژه اعمار را دیو تروپسی کربالت، پروژه تعمیر منرالوژی و پروژه گل خانه پوهنخی زراعت در سال ۴۸ کا این پروژه ها بعد از منظوری ولسی جرگه در ربیع چهارم سال مواصات و زید و نظر به عدم مساعدت هوا امور عمرانی پروژه فوق الذکر شروع شده نتوانست و جره پروژه ها مذکور قرار موافقه وزارت پلان به پروژه ها اتاقهای درسی و یاباب ۵۰۰ میرمنور و غتون تصدیق گردید.

پروگرام کار پروژه های انکشافی سال ۱۳۴۹ پوهنتون

در سال جاری پوهنتون بروقی تعامل گذشته و بمنظور انکشاف بیشتر و بهتر موافق به اقتضات و نیازمندی های که دارد اکمال و ایجاد پروژه های انکشافی ذیل را تحت کار گرفته است:

۱- پروژه اتاقهای درسی

پوهنتون نهادر هر گوشه و کنار عالم در حال ارتقاء و انکشاف میباشند. این تحول و انکشاف در ساختمان و در ساحات مختلف صورت گرفته و هم پیوسته توافق با اقتضات عصر و زمان و ضروریات ملی و مملکتی از پهلو های مختلف مفهوم عمده و اساسی را در بر دارد.

در افغانستان هم مانند سایر کشور های در حال رشد کلیه مؤسسات علمی و فرهنگی با سرعت قابل ملاحظه ای در حال تحول و انکشاف میباشند.

پوهنتون کابل که مهمترین مرکز علمی و ثقافتی این کشور است نیز همزمان با ایجابات عصر و اقتضات زمان مراحل تحول و انکشاف خود را با سرعت می پیماید و این تحول و انکشاف البته در هر وقت و زمانی میتواند محسوس باشد.

از بدو تاسیس تا کنون انکشاف سریع پوهنتون کابل برای همه هموطنان روشن است و یک مطالعه سطحی تاریخی این مؤسسه فرهنگی نشان می‌دهد که چه تحولاتی در رشته‌های مختلف علوم طبیعی و اجتماعی در چوکات این کانون علم و معرفت عرض وجود کرده و همچنان انکشافی در وضع ساختمان تعمیرات آن بمیان آمده پوهنتون امروز پوهنتون دیروز نیست و همچنان پوهنتون فردا پوهنتون امروز نخواهد بود.

تحول حالت پوهنتون دیروز به حالت موجوده می‌د گفتا فوق است و انکشافات فعلی و همچنان پروژه‌های انکشافی که فلسفه و هدف اصلی آنها توسعه و انکشاف پوهنتون است دو نمای پوهنتون فردای ما را تمثیل مینماید.

البته علل و عوامل بیشماری در توسعه و انکشاف پوهنتون رول خواهند داشت ولی پوهنتون خود این انکشاف را در چوکات پروژه‌های انکشافی معین تنظیم مینماید. پروژه‌های انکشافی ایکه در طول سال‌های گذشته در چوکات پلان‌های پنجساله و یا خارج از آن ترتیب و تنظیم گردیده و هم پروژه‌های انکشافی ایکه فعلا در پوهنتون تحت اجراء است و مراحل اکمال خرد را می‌پیمایند بصورت بسیار امید بخش انکشاف و توسعه پوهنتون را تضمین مینماید. از جمله درین راپور، تشریح چگونگی و نافعیت و پروگرام کار پروژه‌هاییکه در سال ۱۳۴۹ در پوهنتون کابل تحت اجراء اند و ما از آنها به ترتیب نام خواهیم برد، میتوان برای دوستداران علم و دانش مملکت مفکوره بدهد. مقصد از دادن مفکوره اینست تا خواننده بتواند نتیجه گیری کند که تا کدام حد پوهنتون در اجراءات مربوط به پروژه‌های انکشافی خود موفق بوده و هم پروژه‌های معرفی شده پوهنتون چه نتایجی میتوانند بیا آورند.

طوریکه قبلا هم تذکر دادیم با توضیح مفاد پروژه‌ها اتفاقهای درسی پوهنتون توضیحات در مورد سایر پروژه‌های انکشافی سال ۴۹ و اجراءات مربوطه آنها را نیز شروع مینمائیم.

که بود و وقت جای و عدم موجودیت صنوف کافی که بتوانند تعداد بیشتر محصلین و محصولات را در خود بغرض کسب تحصیلات و تعلیمات عالی تر جای بدهند و بر روزیک سلسله مشکلات بیشمار که ناشی از نارضائیت‌های فارغ التحصیلان مکاتب و عدم پذیرش آنهاست پوهنتون بود، پوهنتون و حکومت هر دو را به فکر توسعه تعمیرات درسی انداخت. باین معنی که پوهنتون در سال ۱۳۴۵ بنا بر ضرورت مبرمی کی احساس میکرد اقدام برای ساختن تعمیرات درسی جدید نمود.

رسمیات مربوطه پروژه فوق الذکر وقتی یک مرحله مؤثر رسید که پوهنتون کابل پس از طی مراحل اصولی اجراءات مربوطه به موضوع در سال ۱۳۴۷ قرار داد نقشه کشی تعمیرات جدید اتاقهای درسی را با دفتر بلغار یاپرو جکت عقد نمود. پس از تکمیل نقشه های مربوطه پوهنتون برای شروع کار ساختمانی پروژه اتاقهای درسی در سال ۱۳۴۸. از مؤسسات ساختمانی مختلف افرگیری نمود.

پس از غور و مطالعات زیاد فیصله نهایی پوهنتون آن شد تا کار ساختمان پروژه را به موافقه وزارت جلیله فواید عامه با دستگاه ساختمانی افغانی به مبلغ ۶۹۶۰۲۹۱۰ -

افغانی قرارداد نماید. در سال ۱۳۴۸ برای تمویل پروژه مذکور و نظر به متن مندرجه قرارداد منعقد پوهنتون مبلغ ۳۶۸۹۰۰۷۶ - افغانی به حساب دستگاه ساختمانی افغانی تحویل داده شد در سال ۴۹ هم مبلغ ۲۳۵۰۰۰۰۰ - افغانی از طرف وزارت جلیله پلان منظوری داده شده تا کار ساختمانی ادامه پیدا کند.

طبق قرارداد کارهای ساختمانی این تعمیر یابست در میزان ۱۳۵۰ تکمیل و پول باقیمانده پروژه در سال ۱۳۵۰ از طرف وزارت جلیله پلان کار سازی خواهد شد. تاختم سال ۱۳۴۹ هشتاد فیصد کار پروژه تکمیل خواهد شد.

تعمیر جدید اتاقهای درسی پوهنتون که در ساحه ۵۱۳۶ متر مربع اعمار خواهد شد یک تعمیر چار گوشه و چهار ونگ است که دو ونگ آن دو منزله و دو ونگ دیگر آن یک منزله میباشد.

این تعمیر دارای ۴۰ اتاق درسی که گنجایش هر اتاق ۵۰ تا ۶۰ نفر تخمین گردیده است. دو اتاق لکچر هر یک بظرفیتهای ۱۶۰ و ۳۰۰ نفر و همچنین هشتاد اتاق کار برای شعبات اداری و دفاتر مربوطه به دیپارتمنت های مختلف و نیز ۳۷ اتاق برای خدمات متفرقه نیز شامل پلان عمرمی ساختمانی این پروژه است.

کار ساختمان پروژه اتاقهای درسی تقریباً ۴۰ فیصد پیشرفته و در صورتیکه در میزان کلیه امور ساختمانی آن بنایه اكمال برسد زمینه تحصیل تقریباً ۲۴۰۰ نفر محصل بیشتر را در پوهنتون فراهم خواهد ساخت که این امر البته مساعدت خوبی

در راه انکشاف و توسعه پوهنتون بحساب فته و قسمت زیادی از مشکلات پوهنتون و دولت را باید برش تعداد بیشتر فاغ التحصیلان مکاتب اطراف و ولایات خراهد کرد . معنی تکمیل پروژه ه اتاقهای د سی البته آن نیست که پوهنتون خراهد توانست با کمال آن کلیه مشکلات ناشی از کمبود صنف را مرفوع قلمداد نماید بلکه همزمان با سیر انکشاف تدریجی خود باز هم پوهنتون بایست پیشبینیهای لازم را برای سالهای مابعد در نظر داشته باشد و برای آنکه این پیشبینیهای بسیا مؤثنی و منظم صورت گرفته بتواند ، لازم است در ترتیب و تنظیم پلانهای پنجساله پوهنتون غور و تعمق کلی و اساسی بمیان آید .

۲- پروژه مسجد شریف (مرکز تحقیقاتی اسلامی) :

از آنجا که پوهنتون ها دنیا سهم مؤثر در احیاء و انکشاف کلچر و ثقافت ملی و مملکتی دارد در ممالک اسلامی در عین حال تکامل دهنده کایه اساسات و شعایر ملی و مذهبی میباشند ، روی این منظور پوهنتون کابل هم بفکر افتاد تا پروژه ای بنام رامرکز تحقیقات اسلامی در ساحه پوهنتون اعمار و روی دست بگردد .

اعمار این مرکز نظر به ایجابات و ضرورت اسلامی صورت گرفته و پوهنتون به اساس فرمان نمبر ۲۷۶۹ مورخه ۲۶/۱۱/۱۳۴۶ ه دایت حاصل کرد تا کار این پروژه را آغاز نماید . در سال ۱۳۴۷ امور نقشه کشی این پروژه بادقتر بلغاریا پر وجکت عقد و همچنان طبق متن مندرجه فرمان متذکره فوق امور ساختمانی آن به دستگاه ساختمانی افغانی هدایت داده شد .

مصارف ساختمانی این پروژه (۵۵۰۰۰۰۰۰) افغانی تخمین گردیده و میبایست کاران در سال ۱۳۴۸ انجام میافت اما چون از یکطرف امور مربوط به این پروژه مستلزم غور و دقت مزید بود ازینرو پوهنتون لازم دید تا در زمینه مطالعات بیشتری بنماید .

در جریان سال جاری برای آنکه پوهنتون بتواند کار ساختمانی این پروژه را بصورت مؤثر آغاز نماید جهت حصول منظوری ور قه عرض نمبر ۸۵ مورخه ۳/۳/۴۹ بمقامات صالحه تقدیم نموده و همینکه احکام لازم در زمینه واصل شد مطابق به آن اجراءات مؤثر از طرف پوهنتون صورت خراهد گرفت مرکز تحقیقات اسلامی شامل شش بلاک میباشد .

بلاک اول عبارت از مسجد مربوط به مرکز تحقیقات اسلامی که در پهلوی خود بلاک دوم یعنی مینار مسجد را نیز ضمیمه دارد .
بلاک سوم دارای هشت اتاق برای دفتر ، یک کتابخانه ، یک اتاق مطالعه ، یک اتاق خواب ، یک اتاق نشیمن ، یک مطبخ و سه تشراب میباشد .
بلاک چهارم عبارت از دو قسمت تشراب های عمومی است .
بلاک پنجم حوض مربوط به این پروژه است که دارای طول ۴۷/۵۰ متر و عرض ۲۲/۹ متر میباشد .
بلاک ششم پیک برنده پیشروی مسجد را تشکیل میدهد .

وزارت جلیله پلان برای شروع کار این پروژه در سال ۱۳۴۹ مبلغ ۶۵۸۰۰۰۰ افغانی منظوری ارسال داشته است که البته در زمینه شروع کار و مصرف مبلغ متذکره فوق همسنگه مطابق به ورقه عرض ترتیب شده از مقامات صالحه احکام حاصل شد . اجراءات مؤثر بعمل خواهد آمد .

از آنجا که اعمار واحداث چنین مراکز در انکشاف ثقافت و کلچر اسلامی و عمومیت بخشیدن آن رول مؤثر دارد بناً بدون شک زمینه تفاهم و همکاری های ذات البینی میان ممالک اسلامی را نیز مساعد مینماید . روی این ملحوظ بود که اعلیحضرت امیر فیصل پادشاه دولت دوست ماعربستان سعودی که مهمان اعلیحضرت معظم همایونی بودند . بتاريخ ۲۵ / ۳ / ۴۹ به پوهنتون تشریف فرما شدند و سنگ تهاب پروژه را که در واقع شروع کار مقدماتی مرکز تحقیقات اسلامی بود گذاشتند . اعلیحضرت موصوف مبلغ (۱۵۰۰۰) دالر از دارایی شخصی شان برای تقویه بنیه مالی مربوط به پروژه (مرکز تحقیقات اسلامی) اهدا نمودند .

۳ - پروژه الحاقیه پوهنځی انجینیری :

پوهنځی انجینیری پوهنتون کابل بغرض بسط و توسعه خود که مستلزم سرعت عمل در کار ، تعقیب پروگرام های تعلیمی است از یکطرف و بر اساس کمکهایی که طبق مندرجات قرار داد توأمیت بمقصد انکشاف پوهنځی متذکره صورت میگرفت از طرف دیگر ضرورت احداث يك الحاقیه جدید را احساس نمود و موضوع را به مقامات صالحه پیشنهاد کرد در سال ۴۶ با اساس هدایت احکام نمبر ۱۶۶۰ یا ۱۵۹۹ مورخه ۱۳۴۶/۹/۲۰ - ریاست پوهنتون کار ساختمانی این پروژه را با شرکت ودانی به مبلغ ۱۹۴ ۰۷۴ ۱۱ - افغانی عقد نمود در عین حال امور میخانیک برق و آبرسانی

اعلیٰ حضرت معظم ہمایونی با مہمان عالیقدر شان اعلیٰ حضرت ملک فہصل پادشاہ عربستان سعودی کہ
سنگ تہداب مرکز تحقیقات اسلامی را میگذارند

از طی قرا دادها علی‌حده با کمپنی‌ها زمینس و هایمن نیز در سال ۱۳۴۷ عقد گردید . تکمیل پروژه الحاقیه پوهنجی انجنیری مریاست در سال ۱۳۴۸ صورت میگرفت ، اما چون لازم بود امور برق و آبرسانی آن همزمان با کا ساختمانی پیش میرفت ازینرو بنا بر آنکه قرا داد امور برق و آبرسانی کمپنیهای زمینس و هایمن ناو قتر عقد گردیده بود ازینرو اکمال کا پروژه در سال ۱۳۴۸ صورت گرفته ترانست . فعلا کار پروژه الحاقیه پوهنجی انجنیری به سرعت ادامه داد و تا حال ۸۰ فیصد کا آن تکمیل شده . قرا است با صرف مبلغ ۸۵۶۰۰۰۰ افغانی دیگر در جریان سال ۱۳۴۹ کا های باقیمانده آن از قبیل پلستر کاری ، نگمالی انستلاسیون آبرسانی ، تشنابها و غیره نیز بپایه اکمال برسد و تعمیر برای استفاده آماده گردیده . الحاقیه پوهنجی انجنیری دا ای ۱۳- اتان برای دفاتر ، دو اتان هر یلک بظرفیت ۷۰ نفر و ۴ اتان هر یلک به ظرفیت ۳۰ نفر برای صنفت ، یک اتان آمادگی برای لکچر ، اتان ذخیره مراد انفلاقیه ، لابراتوا تعمیرات ، لابراتوا مقاومت لابراتوا قیر ، لابراتوا کاکریت لابراتوا خاک ، و تشنابها ، اتاقهای محافظ ، گارجاها و غیره میباشد .

تعمیر الحاقیه پوهنجی انجنیری یک منزله بوده و وی ساحه ۳۵۳۳ متر مربع بنا یافته است . با تکمیل پروژه الحاقیه پوهنجی انجنیری یک قسمت زیاد از مشکلات موجوده پوهنجی انجنیری در ساحات مربوط به امور تدیس و کارهای عملی مرفوع خواهد گردید و هم برای این پوهنجی زمینه مساعد تر فراهم خواهد شد تا در تریبه بیشتر و بهتر انجنیران مرفوقی باشد .

۴- تجهیزات مرکزی :

از آنجا که پوهنتون کابل ماهیت کاملاً انکشافی دارد ضروریات و حوایج آن هم بنا بر خصوصیت های تعلیمی و اداری نیز در حال تحول و انکشاف میباشد . برای رفع نیاز مندیهای و تهیه تجهیزات مورد ضرورت از قبیل سامان ، لابراتوارها ، تجهیزات دفاتر ، شفاخانه ها ، تجهیزات اتاقهای درسی ، تجهیزات مربوط به دفاتر دنیا رتمنت های مختلف در پوهنجی های پوهنتون به احداث این پروژه مبادرت ورزید .

آغاز پروژه سال ۱۳۴۴ برد واز آنجا که انکشاف پوهنتون سیر تند یجی روز افزون دارد از اینرو میعاد ختم پروژه غیر قابل تثبیت است در جریان سال ۱۳۴۹ وزارت جللیه پلان مبلغ ۲۸۲۰۰۰۰ - افغانی منظوری ارسال داشته اند . و پوهنتون

البته از مبلغ منظوری این پروژه قسمی برای تهیه يك تعداد سامان و لوازم مورد ضرورت مؤسسات مربوط مرکز پوهنتون اقدام وهم در جریان سال به استفاده از آن تجهیزات مورد ضرورت دیگر را نیز تهیه وتدارك خواهند کرد .

با صرف مبالغ منظوره شده این پروژه علاوه بر آنکه لوازم و تجهیزات دفتری و درسی تهیه میگردد يك تعداد سامان لابراتوار مربوط به شفاخانه های پوهنتون و همچنان لابراتوار های پوهنخی های طب ننگرها نیز تهیه میگردد . که این سامان عبارتند از میکروسکوب های دقیق آلات تجزیه خون ، سامان دیسکسون برای شعبات اناتومی سلایدها برای لابراتوار های بتالوژی و انساج مقطعه های امراض ساری و غیر ساری ، سامان برای شعبه بیوشیمی ، سامان برای لابراتوار های فارماکولوژی ، مایکروبیالوژی ، اناتومی ، فزولوژی وغیره .

۵- پروژه طب ننگرها :

در این پروژه اعمار قسمتی از منزل اول و دوم تعمیر نیمکاره شفاخانه های طب ننگرها و تهیه تجهیزات شفاخانه ها و لابراتوارها شامل است علاوه بر تکمیل تعمیرات از آنجا که تعداد محصلین و محصولات پوهنخی متذکره رو به افزایش است البته از نگاه پر نیست تعلیمات طبی ، تکمیل تجهیزات شفاخانه ها و لابراتوارهای متذکره ضروری تلقی میشود .

این پروژه شامل قسمت تعمیرات و تجهیزات شفاخانه ها و لابراتوارها میباشد پروگرام کار مربوط به آنها ذیلا تشریح میشود :

الف : تکمیل تعمیر نیمکاره شفاخانه :

در سال ۱۳۴۴ سنگ تهاب شفاخانه پوهنتون ننگرها گذاشته شد که بر آورد مقدماتی آن از طرف وزارت جلیلیه فرایده عامه ۹۴۰۰۰۰۰ - افغانی تخمین گردیده بود . در سال مذکور تنها طبقه زیر زمین آن تکمیل و دو منزل آن باقی ماند و کار مربوط به دو منزل دیگر آن در ثور سال ۴۹ آغاز گردید و مصارف آن ۶۰۰۰۰۰۰ - افغانی تخمین گردیده است .

هر گاه مبلغ معینه ۶۴۰۰۰۰۰ - افغانی به اختیار پوهنخی طب ننگرها گذاشته شود تا ختم سال جاری کار آن به پایان میرسد .

ب - تجهیزات :

د. شفاخانه ها برای تجهیزات اتاق عملیات جراحی ، اتاق نسائی و ولادی ، اتاق عملیات چشم ، اتاق عملیات گوش و گلون ، اتاق پولی کلینک و سرویس های جراحی داخله و نسائی بایست سامان ولوازم مورد ضرورت تهیه گردد .
 در لابراتوا ها برای فاکولوژی ، فزیولوژی ، کیمیا عمومی ، فزیک عمومی ، اناتومی ، مایکروبیالوژی ، پتالوژی ، ولابراتوا کلینک شفاخانه بایست سامان تهیه گردد .
 برای تهیه سامان متذکره فوق طب ننگرها به مبلغ ۴۰۰۰۰۰ دالر از مدرك كمك های اسمعاری وزارت جلیله پلان ضرورت مبرم دارد زیراالست سامان متذکره فرق برای آفرگیری به آلمان ، جاپان ، انگلستان ، وچکوسلواکیه فرستاده شده است .
 ۷- پروژه رصدخانه پوهنجی علوم :

پروژه رصدخانه البته به منظور آغاز فعالیت های کیهانی و تدریس علوم مربوط به استرانونمی در پوهنتون کابل بایست تأسیس شود . در موضوع احداث این پروژه قبلا تحقیقات و مطالعات صورت گرفته بود . ولی آغاز کار آن بصورت مؤثر سال ۱۳۴۸ بود . در این سال پوهنتون در نظر داشت اعمار رصدخانه را تکمیل نماید ولی وجوه منظور شده برای این مقصد در اواخر سال ۱۳۴۸ که هو اسر د وزمینه برای کار مساعد نبود بپوهنتون مواصلت کرد .

به اساس نظریه پرو فیسر شمید آلمانی قبلا محل رصدخانه در تپه سیاه سنگ بالاتر از مزار اعلیحضرت سعد شهید تعیین گردیده بود اما در اثر توجه خاص اعلیحضرت معظم همایونی پادشاه علم دوست و معارف پرور ما در موضوع اعمار و محل این پروژه فعلا محل رصدخانه کابیزمیر تعیین گردیده است . و حضور ذات شاهانه يك حصه از مین های شخصی شان را برای عمارت دستگاه اعطاء فرمودند . مشخصات نقشه ساختمانی دستگاه را قرار است پوهنتون به زودی ممکنه تکمیل نماید .

از طرف پوهنتون باید قبه رصدخانه با جزئیات ملحقه آن تهیه شود .
 قبلا در آغاز پروژه مبلغ ۳۰۰۰۰۰ دالر نیز برای تهیه سامان مربوط پروژه رصدخانه از طرف وزارت جلیله پلان منظوری داده شده بود اما بنا بر معاذیری چون مصرف پول مذکور صورت گرفته نتوانست از آنرو واپس به بودجه دولت داخل گردید . ضرورت پوهنتو در قسمت مصرف وجوه متذکره فوق و حتی به يك مقدار اضافه تر از آن هنوز هم محسوس است .

نقشه های مربوط پروژه از طریق رابط توأمیت و کلینیک رصدخانه جمهوری
اتحادی آلمان و یک قسمت از آلات و وسایل لازمه نیز تهیه گردیده و نظر پوهنتون
آنست که تاحد ممکن کار این پروژه را تسریع بخشند.

۸- پروژه انستیتوت کیمیای پوهنځی علوم:

آغاز این پروژه سال ۱۳۴۵ بود تا سپس پروژه به اساس موافقت نامه منعقد
بین دولتین شاهای افغانستان و جمهوری اتحادی آلمان صورت گرفته در سال
۱۳۴۶ به اساس فرمان نمبر ۲۹۶۷ تا یخی ۱۳ قوس ۱۳۴۵ مقام منبع صدارت مصرف
تعمیر مذکور در سال ۱۳۴۶ شامل بودجه انکشافی پوهنتون گردید طبق فرمان
نمبر ۱۱۸۸ مورخه ۲۲ عقرب ۱۳۴۷ مقام منبع صدارت عظمی امور نقشه کشی بادفتر
بلغاریا پروجکت قرار داد شد.

انستیتوت کیمیا دارای چندین بلاک بوده و مصارف آن مبلغ ۶۰۰۰۰۰۰۰ -
افغانی تخمین گردیده در سال ۱۳۴۸ وزارت پلان مبلغ ۱۰۰۰۰۰۰۰ - افغانی
برای شروع کار پروژه منظوری ارسال داشته بودند. ولی چون مبلغ متذکره
فوق برای شروع کار خیلی ناچیز بود ازینرو کار آن شروع شده نتوانست.

پروژه انستیتوت کیمیادارای بلاکهای (ای، بی، واف) و (ای، دی، وسی) میباشد
که در حال حاضر در نظر است بلاکهای (ای، بی، واف) بصورت در طبقه یی اعمار
گردد. در پهلوی این بلاکها بایست گنجایش دستگاه مرکز گرمی، مرکز آبرسانی
و مرکز استیشن توزیع برق در نظر بوده وهم قبل از آغاز کار باقیمانده در قسمت
ساختمانی این مراکز اقدام صورت بگیرد. لازم است اقلأ مبلغ ۳۰۰۰۰۰۰۰ -
افغانی بدسترس پوهنتون گذاشته شود. زیرا در صورت عدم موجودیت مبلغ متذکره
فوق قسمت تهکوی بلاکهای انستیتوت که خصوصیت کاملاً تخنیکي داراد آغاز
یافته نمیتواند

در موضوع مربوط به انستیتوت کیمیای پوهنځی علوم و اقه عرض جداگانته ای
بمقامات صالحه باتشریحات لازم ارائه شده که البته پروگرام کار مربوط پروژه
موافق به احکام حاصله مورد تنظیم خواهد شد.

۹- پروژه احداث لابراتواری های پوهنځی طب و مؤسسات صحی:

احداث این پروژه به غرض تکمیل لابراتوار های پوهنځی طب رفارمسی و مؤسسات

صحنی پرهنتون صورت گرفته تا بتواند مشکلات اکه از ناحیه از دیاد سالانه محصلان
عرض وجود میکند مرفوع نماید.

لابراتوا های پروژ ه پوهنخی طب وفا مسی و مؤسست صحنی طبق
تشیح فوت پروژ ه انتقالی حساب میشود. در سال ۱۳۴۹ وزارت پلان برای پروژ ه
مذکور مبلغ ۵۴۱۹۰۰۰ افغانی بشمول ۵۰۰۰۰ دالر منظوری ارسال کرده اند.
پروگرام کار درمورد چنین است که با صرف این مبلغ سامان ولوازم مربوط به
لابراتوارها، ادویهجات، سلایدها و تجهیزات از داخل و خارج مملکت تهیه شود.

۱۰- پروژه اعما دستگاه ادیوتروپی کربالت :

دستگاه ادیوتروپی کربالت (۶۰) توسط سازمان بین المللی نیروی ذروی طو تحفه
به کمیسیون نیروی ذروی افغانستان داده شده است و سامان ولوازم مربوط آن فعلا
در پوهنخی علوم موجود میباشد در صورتیکه این دستگاه بکار افتد استفاده از آن
در طبابت و معالجه امراضی سرطان خیلی مؤثر خواهد بود. برای نصب پروژه به
حصول نظریات متخصصین ضرورت شدید احساس میگردد. پوهنخی طب فعلا
از یک تعداد متخصصین امریکایی در پرهنتون بیروت دعوت نموده بود تا در تنظیم
سامان و آلات مربوط این پروژه پرهنتون را کمک بنماید. اما ایشان بنا بر معاذیری
نتوانستند بکابل بیایند.

جزئیات و خصوصیت عمده این دستگاه منبع ادیو اکین کربالت (۶۰) و بعضی
الات و سامان مربوطه آنست .

وزارت جایله پلان در سال ۱۳۴۹ مبلغ ۴۷۰۰۰۰۰ افغانی منظوری برای تکمیل این
پروژه ۱ سال داشته اند. اما این مبلغ برای تکمیل کار پروژه ناکافی است و متخصصین
مربوط مصارف ساختمانی آنرا دونیم الی سه مایون تخمین کرده اند.

در حال حاضر پوهنخی علوم منتظر حصول نقشه های مرتبه دستگاه از بلغاریا
میباشد در صورت حصول نقشه ها و منظوری مبالغ مذکور فوق پوهنتون در نظر دارد
کار این پروژه را به سرعت ممکنه تحت اجرا بگیرد.

۱۱- پروژه فارم تجربوی پوهنخی زراعت

فارم تجربوی پوهنخی زراعت برای تطبیقات محصلان و ریسرچ استادان
و پیشرفت کارهای عملی مربوط به رشته های تخصصی آنها ایجاد گردیده. این فارم

ساحه صد جریب زمین را احترام کرده مرقعیت آن در بین سرک دارالامان و چهل ستون میباشد .

تجاریبی که در طول سال ۱۳۴۸ در این فارم صورت گرفته عبارت از تجربه بالای بیست نوع نباتات از قبیل غلهجات، کبیل، سبزیجات و غیره توسط استادان و محصلین میباشد در باغچه تجربوی فارم ۱۸۰۰ صله نهال مثمرا از قبیل سیب، ناک، اناناس، گیلاس، توت و غیره که توسط تیم توأمیت اضلاع متحد امریکا اهدا شده بقسم نمونوی و تجربوی غرس گردیده است .

این پروژه بنا بر خصوصیت انکشافی در چوکات فعالیت های تعلیمی بالسدوام در حال انکشاف بوده و پلان پوهنتون د مورد آنست تا فارم تجربوی را توسعه بدهد . و نیازمندیهای طلاب و استادان را در قسمت کارهای عملی و تطبیقاتی شان به این وسیله برآورده بسازد .

۱۲- پروژه حفر چاه های آب پوهنخی زراعت :

این پروژه به مقصد پیشبرد اهداف مقاصد فنی و مسلکی فارم تجربوی احداث گردیده است . تعداد چاههایی که در فارم حفر گردیده چهار حلقه میباشد . سه حلقه چاه در معرض استفاده قرار دارد . قسم پخته کاری ساخته شده قطر هر يك سه متر و عمق آنها از هفت الی هشت متر میباشد . از آب این چاهها که توسط واتر پمپ های پنج استخراج میگردد عندالضرورت قسمت های مختلف فارم و پروژه هاییکه در فارم تحت اجراء اند آبیاری میگردد . از جمله چهار حلقه چاه کساریك حلقه آن تا تکمیل است که البته پوهنتون بزودی ممکن کار حفر قسمت باقیمانده و بهره برداری از آب آنرا مهم تلقی نموده و بزودی آنرا قابل استفاده خواهد ساخت .

اصناف حشرات استوائ پوئینٹریا پوسٹونوت بہ ترتیب کدر علم درسام ۴۸

شماره	پوسٹریا	پوئینڈ	پوسٹونوت	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	پوسٹریا	مجموع
۱	پوسٹریا طب	۱۷	۷	۱۹	۱۷	۲۷	۴					۲۲	۱۳۲ نفر
۲	حقوق	۰	۴	۵	۲	۴	۲	۲	۴			۱۳	۲۶
۳	علوم	۴	۲	۱	۲	۱۱	۱۲	۲				۱۹	۵۹
۴	ادبیا و علوم	۷	۴	۴	۷	۱۴	۱	۱۰	۷			۱۲	۷۲
۵	شرعیات		۱	۲	۱	۸			۱			۳	۱۹
۶	انجینیر	۱	۱	۲	۲	۲۱	۳	۹	۱۴			۲۲	۷۵
۷	زراعت		۱	۲	۲	۸	۱۱	۳	۱۱			۲۱	۵۹
۸	اقتصاد	۲				۴	۸	۳	۱۱			۲۴	۲۴
۹	فارسی	۲		۱	۵	۲		۳	۱			۱۵	۲۹
۱۰	تعلیم و تربیت			۴	۱۰	۱۲	۷	۴	۱۲	۱		۹	۶۵
۱۱	موسسہ		۱	۱	۴	۱۳			۴			۱۹	۷۵
۱۲	طب ننگر مار	۱	۱	۲	۱	۵	۲۷					۷	۴۴
	مجموعہ	۳۵	۲۲	۴۲	۶۱	۱۴۱	۳۲	۳۲	۱۱۹	۳۴	۱۷۹		۸۰۲

فهرست مندرجات

صفحه	مضمون
الف	آزادی
ج	پیام جلالتمآب رئیس پوهنتون
۱	ترانه ملی
۲	جنبش های آزادی خواهی...
۲۷	خپلوا کی گلونه
۲۸	آمنیت از جشن
۳۰	آزادگان
۳۲	آزادی
	نگاهی به فعالیت های پوهنتون
۳۳	پاره از معجزات پوهنتون
۳۵	پوهنخی طب و فارمسی
۴۵	» حقوق و علوم سیاسی
۴۷	» علوم
۵۴	ادبیات و علوم بشری
۶۱	شرعیات
۶۳	» انجنیری
۶۸	» زراعت
۷۱	» اقتصاد
۷۳	» تعلیم و تربیه
۷۷	» طب ننگرهار
۸۲	انستیتوت پولی تخنیک
۸۶	مؤسسه تعلیم و تربیه
۹۳	مؤسسات صحی پوهنتون
۹۵	نشرات
۹۹	کتابخانه
۱۰۲	آمریت ورزشی
۱۰۴	هالندوی های پوهنتون
۱۰۷	راهور پروژة های انکشافی

SPECIAL ISSUE

On the occasion of the 52 nd

Celebration of Independence

Editor : SALEH.M.RAZI

Published

by

Publication Department

Kabul University

Kabul , Afghanistan

August 24 , 1970

LG
21.
K3
522
1349